

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu	Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě
Registrační číslo projektu	CZ.02.2.69/0.0./0.0/16_015/0002400

Časoběrný dokumentární film

Distanční studijní text

Petr Jančárek

Opava 2019

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
FILOZOFICKO-
PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA V OPAVĚ

Obor: MULTIMEDIÁLNÍ TECHNIKY

Klíčová slova: Film, dokumentární film, časoběrné snímání,
časoběrný dokumentární film, časoběrný záběr, životopis

Anotace: Tento distanční studijní text je určen pro studenty oboru **Multimediální techniky** všech existujících současných i možných budoucích forem studia.

Je doplňujícím materiálem především pro předměty MM527 Základy oboru dokumentární tvorba, MM025 Základy režie a komunikace v AV tvorbě, MM022 Úvod do scénáristiky a dramaturgie a MM021 Základy oboru kamera a střihová skladba.

Jako doplňkový materiál může posloužit též pro studenty oboru **Audiovizuální tvorba**.

Autor: Petr Jančárek

Toto dílo podléhá licenci:

Creative Commons Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0

Znění licence dostupné na:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>

ÚVODEM.....	7
RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY.....	8
1 FENOMÉN DOKUMENTÁRNÍHO FILMU	9
1.1 Pojmy	11
1.2 Klasický dokumentární film - výkladový.....	12
1.3 direct cinema	13
1.4 Cinema vérité	13
1.5 Dokumentární film participační	15
1.6 Reflexivní dokument	16
1.7 Subjektivní dokumentární film.....	16
1.8 Dokumentární poezie	17
1.9 Dokumentární drama.....	18
1.10 Časoběrný dokumentární film.....	18
1.11 Vliv dokumentární tvorby na hraný film.....	19
2 MAGICKÉ SLOVO ČASOSBĚR.....	20
2.1 Základní popis a dělení ČASOSBĚRU	21
2.2 Časoběrný záběr a časoběrný film	22
2.3 Světová klasika - časoběrný snímek člověka z fotografií.....	26
3 PAMĚŤ A TEORIE SDĚLOVÁNÍ.....	27
3.1 Paměť	28
Senzorická neboli velmi krátká paměť	28
Krátkodobá paměť	28
Dlouhodobá paměť	28
Pravidla a varování	29
3.2 Přítomnost minulosti	30
3.3 Vývoj mozku a záznam skutečnosti	31
Mozek a paměť	31
Další vývoj zaznamenávání skutečnosti	35
3.4 Sdělování čehokoli – stavba kontra skladba	38
Autor, adresát a sdělení.....	40
4 ZÁBĚR	46

4.1	Záznamová technika.....	47
4.2	Velmi stručný návod	48
4.3	Tvůrci	50
	Petr Jan Juračka.....	50
	A co vy všichni ostatní.....	51
4.4	Časoběr v časoběru, aneb všechno souvisí se vším	52
	Příležitost v DOXu.....	52
	GULLIVER, aneb časoběr v časoběru	53
5	DOKUMENTÁRNÍ ČASOBĚRNÝ FILM.....	58
5.1	Nápad a jeho meze	59
5.2	Chvála současných technických možností	60
5.3	Natáčení.....	61
5.4	Dokončovací práce.....	62
	Nelineární stříhový systém	63
	Technicky vzato... ..	67
	ZÁKLADNÍ POJMY	68
5.5	Autoři	70
	Helena Třeštíková	70
	Pavel Koutecký	77
	Vlastní zkušenost - Spoluhráči.....	78
	Námět a Scénář nakonec	82
6	TADY HAVEL, SLYŠÍTE MĚ? MEZE A MOŽNOSTI SBĚRNÉHO DOKUMENTU V SOUČASNOSTI	84
6.1	ŠANCE, PŘÍLEŽITOST, POKUŠENÍ.....	86
	Co se zde určitě nedočtete.....	86
	Co se dozvědět můžete.....	87
6.2	GENEZE SBĚRNÉHO MATERIÁLU.....	88
	FIDEL A HENRY.....	88
	VIDEOPOZDRAVY	89
	VÁCLAV HAVEL, PRAHA – HRAD I. – III.	90
	Zlom - duben 2009.....	92
	Co bylo potom a lidé kolem prezidenta	93
	95
	95

.....	95
Vlastní natáčení.....	95
6.3 OBJEKT A JEHO FILMAŘ - FILMAŘ A JEHO OBJEKT	96
Znovu TECHNOLOGIE... a znovu VAROVÁNÍ.....	98
KRIZE přichází v každém filmu.....	99
Filmař filmuje filmaře.....	102
6.4 SKUTEČNÉ ODCHÁZENÍ.....	104
6.5 Další život Václava Havla v digitálních pixelech	106
6.6 ZPRACOVÁNÍ ČASOSBĚRNÉHO MATERIÁLU	107
podklady a zdroje	107
Životopis václava havla	109
Archivní materiály	115
Vlastní dílo Václava Havla	118
6.7 Rozpočet.....	119
6.8 Angličtina	121
6.9 Ukázka námětu pro inspiraci – následující stránky.....	122
7 SHRUTÍ STUDIJNÍ OPORY	129
7.1 Literatura	129
PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON.....	130

ÚVODEM

Distanční studijní opora „Časosběrný dokumentární film“ je určena pro studenty oboru Multimediální techniky Slezské univerzity všech současných i potenciálních forem studia. Jako doplňující materiál může posloužit i studentům oboru Audiovizuální tvorba, případně Kulturní dramaturgie. V řadě ohledů může být inspirací i pro další zájemce, protože se v teoretickém základu zabývá obecně také lidskou pamětí a teorií sdělování. Informace z tohoto oboru jsou natolik obecné, že mohou prospět daleko širšímu okruhu studentů, než který vymezuje obor MMT. Totéž se týká kontextu uvedení paměti jako historického a historizujícího fenomenu.

Pro každého, kdo si chce tuto oporu pročíst a prostudovat, je výhodou, pokud bude mít základní zkušenosti alespoň s natáčením krátkých videí a absolvované předměty, uvádějící jej informativně do dramaturgie, scénaristiky, základů režie, kamery a střihu. Zároveň však absolvování těchto předmětů není nezbytnou podmínkou pro práci s předlohou.

Předloha by měla zvyšovat šance studenta při výběru multimediální disciplíny, které se v budoucnu bude chtít věnovat v profesionální oblasti. V textu jsou přirozeně používány distanční prvky, navržené pro tento typ studijních opor. Za zvláštní zmínku snad stojí následující:

PRŮVODCE STUDIEM

Prvek přináší drobné komentáře a doporučení, jak s danou částí opory zacházet a upozorňuje na nmožné netradiční způsoby pohledu na danou problematiku.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Pokud probíraná látka v některých ohledech přesahuje probírané téma, ale lze doporučit, aby se tématem student dále zabýval, bude upozorněn tímto distančním prvkem.

PRO ZÁJEMCE

Distanční prvek upozorňuje na látku, které by se měli věnovat studenti, uvažující o časosběrném dokumentu jako o jedné z forem vlastního uměleckého vyjádření.

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY

Text by měl zájemce zorientovat v oboru časoběrného dokumentárního filmu a pomoci mu rozlišovat pojem časoběrného kinematografického snímání v technickém a uměleckém smyslu slova. Zároveň upozorňuje na významné české tvůrce a zejména přináší velkou případovou studii, k níž autor předlohy využívá osobní zkušenost z časoběrného natáčení bývalého prezidenta Václava Havla v posledních letech jeho života. Naznačené obecné principy sdělování a jejich pochopení pak jistě pomohou každému z čtenářů při studiu mnoha souvisejících předmětů, zejména dalších kinematografických disciplin.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Jako autor této opory jsem si pro lepší orientaci v předkládaném textu dovolil vytvořit další distanční prvek. Takhle označené najdete mé osobní poznámky, o nichž si ale myslím, že by mohly pomoci a inspirovat.

1 FENOMÉN DOKUMENTÁRNÍHO FILMU

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Seznámení se základními pojmy z oblasti tvorby a využití dokumentárního filmu.

CÍLE KAPITOLY

Orientovat studenta v dané oblasti a vytvořit pojmový aparát, který bude používán v této studijní opoře a v další komunikaci studenta a pedagoga při studiu.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

Předpokládaná časová dotace kapitoly je 3 hodiny

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Dokumentární film, záznam reality, druhy médií, kategorie dokumentárního filmu, filmová řeč, záznam, postprodukce

Obrázek 1

Dokumentární film současnosti může mít neuvěřitelnou škálu podob, stylů a variant...

Dokumentární film je naprosto fenomenální disciplína. Od sledování osudů nejznámějších lidí světa přes příběhy obyčejných spoluobčanů až po záznam života těch, kdo se ocitli na dně. Sledování důležitých i nicotných událostí, popis výstavby důležitých architektonických objektů, sledování růstu jedné růže. Záznamy sportovních událostí, vystoupení slavných hudebních skupin, zákulisí těchto akcí nebo život v mraveništi... To vše je dokumentární film. A to může být v řadě případů a témat i dokumentární film časoběrný.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Myslím si, že na rozdíl od exaktních věd, rozprostírajících se většinou v oblastech, kde lze snadno měřit, vážit, laboratorně sledovat atd je film, tak jak ho běžně chápeme, uměleckou disciplínou, kterou lze jen obtížně vtěsnat do definic... Ale i když jde o umění, řídí se některými obecně platnými zásadami...

1.1 Pojmy

Abychom mohli o čemkoli komunikovat, musíme zvolit jazyk, v němž se naše komunikace bude odehrávat. Jazyk se skládá ze slov a ustálených výrazů. Pojdme si tedy pro další komunikaci zvolit určitý slovník a pár definic.

Obrázek 2

Práce na časoběrném dokumentu, který zachycuje poslední léta života prezidenta Václava Havla, je hlavní případovou studií této studijní opory.

1.2 Klasický dokumentární film - výkladový

Ve VÝKLADOVÉM DOKUMENTU vidíme realitu bez příkras, tak, jak ji kamera a zvukové zařízení zachytily. Právě taková je nejčastější představa diváků o dokumentárním filmu. Snímek obvykle přibližuje a ozřejmuje určité události, poskytuje více či méně obsáhlé komentáře k zachycenému dění. Slovem komentář se rozumí nejen vyjádření postoje autora k zobrazované skutečnosti, ale také technický pojem – tedy načtení výkladového textu, nejčastěji školeným, hereckým hlasem. Častými tématy výkladových dokumentů jsou příroda, etnografická pozorování, historické události v rekonstrukci atd.

Obrázek 3

Takhle se jeví úvodní záběr s hlavním titulkem videoukázky, která má divákům zprostředkovat základní informaci o budoucím přírodovědném filmu, na monitoru stříhového počítače.

Obrázek 4

**A takhle to vypadá, když se váš hrdina zmocní vaší kamery...
Václav Havel v nemocnici Mount Sinai Hospital v New Yorku.**

1.3 Direct cinema

V DIRECT CINEMA jde o zaznamenání určité události prakticky v reálném čase, jen s neúpatrnými zásahy do reality, která se odehrála před kamerou. Autor nebo autoři zůstávají jakoby neteční, pozorují zaznamenávané události jako rybičky v akváriu...

Obrázek 5

V roce 2018 došlo v Miami (USA) k zvláštní události: američtí herci David Millstone a Andrew Valins (zprava) provedli Havlovu jednoaktovku PROTEST v podmínkách nasimulovaného bytového divadla.

Typickým příkladem témat direct cinema jsou politické nebo významné sportovní události, nahlížené z úhlu nikoliv zpravodajského nebo sportovního, ale právě dokumentárního. Autoři si všímají nejen samotného děje (demonstrace, protestu) nebo výkonu (na lehkotletických závodech), ale zajímají se o pozadí celé události. Podstatná je však relativně krátká doba natáčení, která se časově blíží době trvání události samotné. Patří spolu s následujícím cinema vérité do kategorie observačních dokumentárních filmů.

1.4 Cinema vérité

Jde o styl podobný direct cinema, ale s výraznějším vlivem autora nebo autorů na děj, který je zaznamenáván. V některých případech jde až o provokativní přístup, kdy se kamera stává prvkem, jenž působí na další vývoj reality, ovlivňuje chování aktérů atp. Patří spolu s předcházejícím direct cinema do kategorie observačních dokumentárních filmů.

Obrázek 6

Dokumentaristé Filip Remunda a Vít Klusák použili pro natočení filmu ČESKÝ SEN provokaci, při níž pozvali mohutnou mediální kampaní obyvatele Prahy na otevření neexistujícího obchodního střediska a slíbili jim zaváděcí ceny.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Napište úvahu na téma „oprávněnost provokace v dokumentárním filmu“. Požadovaný rozměr práce 1 str A4 normovaná (60 úhozů na 30 řádek). Zkuste se nejprve dozvědět o dokumentárním filmu ČESKÝ SEN více informací a případně si najděte i další materiály k tématu provokace v dokumentárním filmu.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Myslím si, že kolegové Remunda a Klusák mohli být rádi, že neutrpěli vážný úraz... Tento projekt byl na hranici dokumentárního filmu a sociálního pokusu. Nechávám na vaší úvaze, do jaké míry si filmaři mohou takové experimenty dovolit.

1.5 Dokumentární film participační

Častým tématem PARTICIPAČNÍHO DOUMENTU jsou lidská práva. Autoři snímku se angažují daleko více, než např. v případě cinema vérité. Dokumentární film se zde stává nástrojem k oznámení a případně prosazení určitých názorů, ovlivnění politického vývoje, přímým upozorněním na škodlivý jev ve společnosti.

Obrázek 7

V sérii dokumentů České televize a společnosti Člověk v tísni vznikl dokumentární film KOSOVO - KREV NENÍ VODA, zabývající se exodem muslimských obyvatel Kosova do Albánie v roce 1999.

Práce na filmu s participačním charakterem se vyznačuje jasným a zejména neskrývaným osobním zájmem autorů. To se dá dokumentovat také častým zařazováním podobných snímků do sérií s jasným posláním, viz uvedený příklad výše. Filmaři se často stávají přímo součástí snímku ve smyslu jejich vystoupení před kamerou ve filmu jako takovém.

PRO ZÁJEMCE

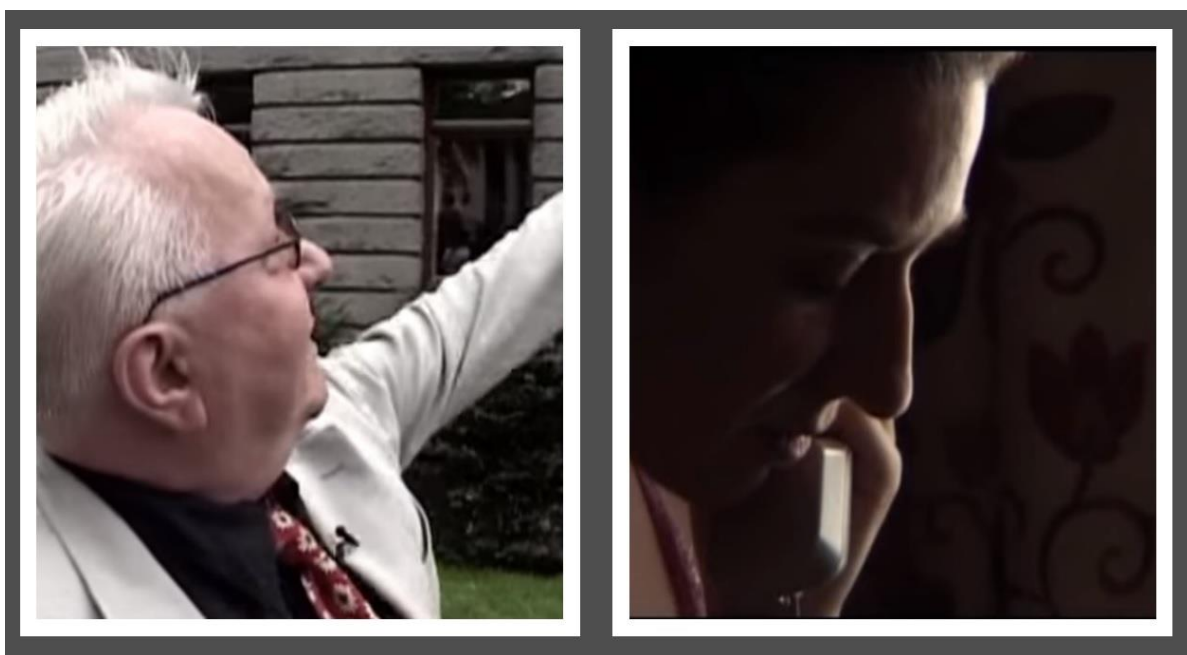

Více o spolupráci České televize a společnosti Člověk v tísni je možné se dozvědět třeba na stránkách

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/0-clovek-v-tisni-25-let/>

1.6 Reflexivní dokument

Autoři prostřednictvím tohoto typu dokumentu přímo komunikují s diváky. Vyjevují své nitro, názory, city. Nesnaží se divákovi vnutit svůj pohled na svět, ale zároveň nezakrývají, že jim jde o jediné – přesvědčit je o něm. Dalo by se říci, že autoři před očima diváka hledají pravdu o světě.

Obrázek 8

Dokument DOMOV byl intimní zpovědí režisérky Margarety Hruza o její vlastní rodině a důsledcích emigrace z vlasti.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Myslím si, že řešení vlastních problémů pomocí natáčení dokumentárního filmu je nejen filmařsky hodně náročnou disciplínou. Můžete si lidi kolem sebe hodně naštvat tím, že o nich zveřejníte věci, které ani oni sami nechtějí vědět... Ale pokud dokážete vypíchnout něco obecného, pak diváky určitě zaujmete.

1.7 Subjektivní dokumentární film

Filmař v subjektivním dokumentu zkoumá svět většinou sám nebo v minimálním štábu, vyzbrojen začasťe ruční kamerou. Minimalizuje technické prostředky, snaží se splynout

s prostředím, ve kterém se pohybuje. Zároveň ale určuje úhel pohledu kamery a celého filmu na zobrazovanou skutečnost. Subjektivní dokumentární film se dá točit celou řadou metod a přístupů, lze v nadsázce prohlásit, že kolik je filmařů, tolik může být druhů subjektivního dokumentu. Využívá také archivních materiálů, které zpracovává vlastním kreativním způsobem.

Obrázek 9

Film z roku 1982 KOYAANISQATSI je filmovou esejí, řešící vztahy člověka a moderní civilizace, která se nám tak trochu vymyká z rukou. Režíroval americký tvůrce Godfrey Reggio.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Na filmu KOYAANISQATSI spolupracoval český dokumentarista **Miroslav JANEK**. Zjistěte, jakou měl při práci na tomto filmu roli a doplňte sdělení o maximu informací o tomto filmu.

1.8 Dokumentární poezie

Filmař, vyjadřující se pomocí poetického dokumentu, používá záznam reality a jeho zpracování v postprodukci „pouze“ jako další výrazový, umělecký prostředek, s jehož pomocí se pokouší divákovi přiblížit tu část skutečnosti, která mu připadá nejzajímavější, neobvyklá, vyjímečná. Snaží se přenést na diváky své vidění světa, upozornit je na možný úhel pohledu nebo přístup k realitě, které by divák bez filmařského podnětu ani nenapadly

1.9 Dokumentární drama

Největší využití má tento druh dokumentárního filmu v televizním vysílání. Pro rekonstrukci určitého – většinou historického – děje zde filmař využívá (ať už zcela nebo jen částečně) postupy hraného filmu. Pokud se jedná o témata současná, nezdráhají se tvůrci dokudramatu kombinovat rekonstrukce s hranými prvky s výpověďmi přímých aktérů zobrazovaných událostí. Velmi časté je využití archivních filmových materiálů, záznamu písemných dokumentů nebo zpravodajských šotů. Je pak na cti a zodpovědnosti autorů filmu, aby jasně definovali (i když třeba až na konci snímku), co byla reálná a co umělá záležitost.

1.10 Časoběrný dokumentární film

Ve smyslu výše naznačeného dělení se časoběrný dokument nejvíce blíží klasickému výkladovému dokumentárnímu filmu. Podstatný rozdíl je v tom, že natáčení probíhá velmi dlouhou dobu, často v řádu let, přičemž autoři nesnímají např. vznik zajímavé stavby nebo vývoj konkrétního manželství kontinuálně, ale pouze ve vybraných intervalech, které jsou nastaveny buď pravidelně (většinou u technických záznamů) nebo významově (u natáčení lidských osudů). Časoběrný dokument ale samozřejmě může obsahovat prvky dalších druhů dokumentárního filmu.

Obrázek 10
Z časoběrného dokumentu "Tady Havel, slyšíte mě?"

1.11 Vliv dokumentární tvorby na hraný film

Řada hraných filmů se z dokumentu poučila a navozuje atmosféru syrovosti, surové reality a extrémních podmínek s využitím dokumentaristických postupů. Využití nestabilní kamery, velmi subjektivních pohledů kamery, záměrné jakoby „nedokonalosti“ obrazu a zvuku může v hrané tvorbě určitě pomoci. Bohužel jsou ale dosti časté případy, kdy za dokumentární vzhled filmu schovávají autoři hraného snímku svou neschopnost popsat realitu a nedostatek kreativity.

PRO ZÁJEMCE

V návaznosti na předmět „Základy dokumentárního filmu“ uspořádejte (nejlépe s kolegy z ročníku a dalšími zájemci o dokumentární tvorbu) projekci tří odlišných dokumentárních filmů, které by mohly posloužit jako ilustrace pro obsah této kapitoly. Může jít třeba o film „**Triumf vůle**“ německé pronacistické autorky Leni Riefenstahlové z roku 1935, českého významného dokumentaristy Jana Špáty „**Největší přání**“ z roku 1964 a trilogii „**Ztráta paměti**“ dokumentaristy Milana Maryšky. V poslední kapitole tohoto studijního materiálu najdete nabídku řady dalších dokumentárních filmů, které jsou hodny vaší pozornosti.

UPOZORNĚNÍ

Informace o významných osobnostech z oblasti českého časoběrného dokumentu následuje dále v 5. kapitole.

SHRNUTÍ KAPITOLY

V kapitole jsou stručně popsány základní druhy dokumentárního filmu. Jejich charakteristiky pomohou studentům v orientaci v dané oblasti a vytvoří předpoklad pro správné zařazení dokumentu časoběrného do popisovaného systému.

2 MAGICKÉ SLOVO ČASOBĚR

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Dva základní výklady pojmu časoběr. Rámec jediného záběru, vznikajícího technikou časoběru. A rámec dokumentárního filmu, zachycujícího dlouhodobě vybraný děj, člověka, opakující se akci záznamem vybraných intervalů ze sledovaného dlouhého časového období.

CÍLE KAPITOLY

Zřetelně popsat rozdíl v chápání pojmu časoběr a prověřit, zda si čtenář/student daný rozdíl osvojil a zda si uvědomuje podstatu sdělení kapitoly.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Časoběrné snímání, časoběrný film, záběr, doba natáčení, technika, dramaturgie.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

4 hod

2.1 Základní popis a dělení ČASOSBĚRU

Pojem časosběr, nebo chcete-li časosběrné snímání (anglicky time-laps), má dva významy, které musíme pro přehlednost hned v počátku definovat a oddělit od sebe, abychom je pak mohli zkombinovat, budeme-li to potřebovat.

V technickém smyslu jde při časosběru o zaznamenávání událostí tak, že je snímková frekvence záznamu nižší, než snímková frekvence při následné projekci natočeného materiálu.

To se hodí při snímání velmi pomalých jevů, které by v normálním režimu nebyly pro lidské oko patrné (klasicky třeba růst květiny). Výsledkem je často překvapující „děj“, patrný na první pohled, při kterém jsme komprimovali to, co se děje například několik dní do několika sekund...

Uvedený tvůrčí postup radíme spíše mezi kinematografické než fotografické, i když je samozřejmě často pro vznik časosběrných záběrů používán fotoaparát místo filmové nebo video kamery.

Daný proces si lze představit s pomocí následujících schematických obrázků:

Obrázek A – snímání kamerou při frekvenci 6 snímků / sec

Obrázek B - snímání kamerou klasickou frekvencí 24 snímků / sec

Ale ve skutečnosti dojde v kamere k následujícímu „zápisu“ jednotlivých obrázků:

Obrázek C – ve skutečnosti je uložen záznam skutečnosti, zredukovaný na čtvrtinu

Pro zdůraznění a zobrazení velmi pomalých pohybů je často potřebná daleko nižší frekvence snímání než je zde naznačená. Ale i při čtyřnásobném snížení se třeba v případě pohybu mraků na obloze dá dosáhnout velmi zajímavých efektů.

2.2 Časoběrný záběr a časoběrný film

Výše uvedené schéma je nejlépe demonstrovatelné v případové studii. Autor tohoto studijního textu natáčel dokumentární film o stavbě a uvedení do provozu nejlepší kancelářské budovy světa roku 2011 – budovy Centrály Vienna Insurance Group v Praze Karlíně. Šlo tedy o vznik časoběrného dokumentu, kdy v průběhu mnoha měsíců zaznamenával filmový štáb vznik budovy od prvního kopnutí do země až po přestřižení slavnostní pásky při uvedení budovy do provozu. Natočil řadu rozhovorů s architekty, projektanty, dělníky i představiteli budoucích uživatelů z pojišťovny... Čili vznikl ČASOBĚRNÝ DOKUMENTÁRNÍ FILM.

Ale jedním ze zvolených dokumentaristických postupů bylo také časoběrné nasnímání stavby ze tří zvolených vnějších bodů, tak, aby se v ohromujícím pohledu na budovu „rostoucí doslova před očima“ zdůraznila velkolepost stavby a rychlost, s níž stavba vznikala.

PŘÍPADOVÁ STUDIE – STAVBA BUDOVY POJIŠŤOVNY

Na dvě okolní budovy a stavební buňku, příslušící k zařízení staveniště, byly umístěny tři fotoaparáty s možností nastavení frekvenčního snímání. Uloženy byly ve speciálně zkonstruovaných pouzdech, která zaručovala ochranu před povětrnostními vlivy, přičemž ale byly vyvedeny do dalšího, snadno otevíratelného pouzdra, kabely pro stahování paměťové karty a napájení celého systému.

Obrázek 11

Vizualizace návrhu budovy, jejíž stavbu jsme časoběrně zaznamenávali.

Obrázek 12

Takto zaznamenávala stavbu každých několik minut jedna z kamer (tedy jeden z fotoaparátů). Rozpětí prvního a posledního snímku na obr. je cca 5 hodin

Interval se v průběhu záznamu rostoucí budovy měnil (podrobný popis technologie časosběrného snímání je v daném případě mimo rámec tohoto studijního materiálu). Nicméně je možné si udělat představu o možnostech tohoto postupu, při kterém vzniká časosběrnoumetou jediný záběr, resp. Sada jednotlivých denních záběrů, z nichž se později v postprodukci vybírají a zpracovávají vizuálně zajímavé nebo technologicky důležité intervaly a části – tedy ohraničené záběry, které budou použity v pozdějším dokumentárním filmu.

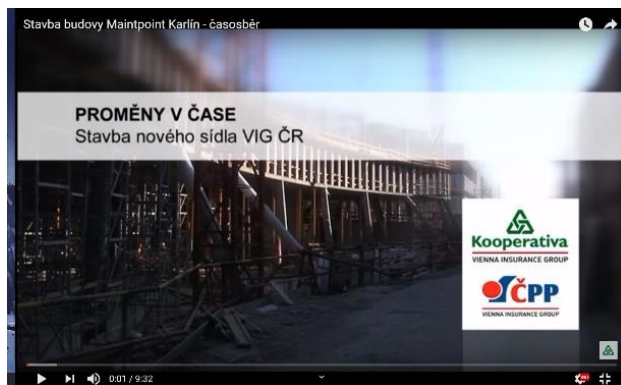
OTÁZKA

Uvedený záběr je zjevně nešťastně rámován konstrukcí ochranné krabice fotoaparátu, který byl použit pro časoběrné snímání. Jaké je řešení tohoto problému? Zamyslete se a pracujte s informací, že nešlo o videokameru, ale o fotoaparát s frekvenčním snímáním a určitě vyšším rozlišením, než mají běžné videokamery.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Podívejte se na celý časoběrný dokument o stavbě budovy pojišťovny a napište stručný zpětný scénář, který bude reflektovat zejména rozdíly mezi časoběrnými záběry a časoběrným filmem jako takovým.

Obrázek 13

Tato práce byla komerční zakázkou pro dvě významné pojišťovny

Film najdete pod následujícím odkazem:

<https://www.youtube.com/watch?v=zB4T59GI42w>

PRO ZÁJEMCE

Pro případné zájemce o detaily, související s uvedenou opravdu mimořádnou budovou uvádíme odkaz na internetovou stránku.

<http://www.mainpointkarlin.cz/o-budove>

ODPOVĚĎ NA PŘEDCHÁZEJÍCÍ OTÁZKU

Vzhledem k vysokému rozlišení, které poskytuje záznam na digitální fotoaparát, mohl kameraman filmu, zodpovědný také za pořízení časoběrných záběrů, počítat s možností dodatečné úpravy záběru v postprodukcii. Samozřejmě až po výběru požadovaného intervalu, který bude ve filmu použit.

Neupravená základní kompozice časoběrného snímku, pořízeného fotoaparátem.

Upravená kompozice – po vytvoření časoběrného záběru požadované délky došlo ke korekci svislic.

Upravená kompozice – po vytvoření časoběrného záběru požadované délky došlo ke korekci svislic a úpravě na formát budoucího videa 16:9

Nakonec byla provedena barevná korekce

Obrázek 14

Konečnou úpravu záběru, který bude použit ve finálním dokumentárním filmu, je třeba dělat až ve filmové postprodukcii. Upravování každého snímku z časoběrného fotoaparátu by bylo nelogické a neekonomické.

2.3 Světová klasika - časoběrný snímek člověka z fotografií

Není to natolik otázka technická, ale daleko spíš organizace, trpělivosti a pečlivosti. Aneb konkrétní člověk před časoběrnou kamerou. Takhle pravidelně a neuvěřitelně spóřádaně portrétoval 14 let Frans Hofmeester svou dceru Lotte. Ne nadarmo se jeho video stalo jedním z hitů světového internetu.

Obrázek 15

Tohle zajímavé časoběrné video, složené z každodenních fotografií, můžete shlédnout pod odkazem:

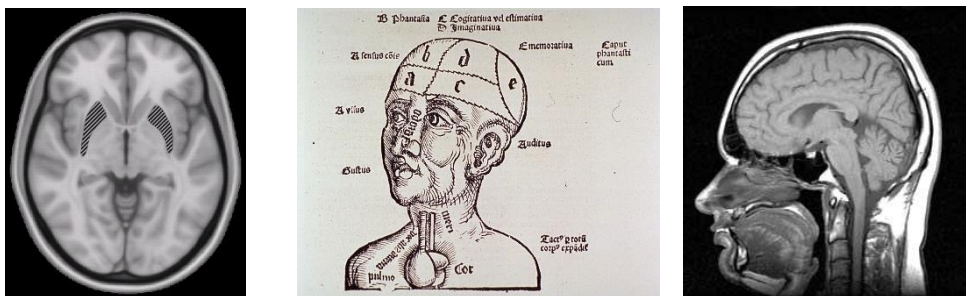
<https://www.youtube.com/watch?v=UH1x5aRtjSQ>

SHRNUTÍ KAPITOLY

Časoběrné snímání může znamenat pořízení jednoho záběru, který obsáhne třeba jedno dopoledne na stavbě domu, ale také pravidelné každodenní fotografování blízkého člověka, které pak poskytne obrázek o vývoji lidské tváře během několika let. Zároveň ale může jít o dnes již klasický druh dokumentárního filmu, který zachytí v relativně dlouhém časovém období nějakou událost, ať už je to vznik a vývoj nějakého neživého předmětu, nebo výňatek z lidského osudu nebo osudů.

3 PAMĚŤ A TEORIE SDĚLOVÁNÍ

Obrázek 16
Ilustrační obrázek

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

V rychlém a stručném přehledu se uživatel studijní opory dozví, co je to paměť, jaký má vliv na zaznamenávání skutečnosti člověkem, jaké druhy paměti rozlišujeme. Získá základní informace o mozku ve vztahu k paměti, stejnějako o vývoji zaznamenávání skutečnosti člověkem od jeskynních maleb po současné filmařské technologie. Důležitou součástí kapitoly je přehledná informace o základech teorie sdělování. Z textu nakonec vyplyne, proč jsou úvahy o lidské paměti důležité při rozebírání problematiky vzniku časoběrných dokumentů.

CÍLE KAPITOLY

Vyprovokovat čtenáře, studenta, k samostatnému přemýšlení o všech souvislostech tvorby a varovat jej před zneužíváním tlačítka REC na fotoaparátech a videokamerách.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Paměť, mozek, záznam, sdělení, autor, příjemce, distribuce

3.1 Paměť

Schopnost naší nervové soustavy (které se také někdy říká centrální nervová soustava) uchovávat a použít později informace z předchozí zkušenosti, se nazývá paměť. Informaci si musíme v procesu zapamatování nejprve tzv. vstípit, pak ji v nějakém kódování uložíme, abychom si ji mohli později vybavit a použít. Podle délky, po kterou se nám daří uchovávat zapamatované informace, se paměť dělí na sensorickou, krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou. Podle formy, ve které se informace ukládají, můžeme paměť dělit na vizuální, akustickou, sémantickou (pamatování podle významu), mechanickou a logickou paměť.

SENZORICKÁ NEBOLI VELMI KRÁTKÁ PAMĚŤ

To co jsme právě viděli nám po velmi krátkou dobu zůstává před očima - jde o vědomou část paměti, která uchovává okamžité informace, přicházející ze smyslů. Mozek, náš skvělý a nepostradatelný harddisk, pak musí informaci po nezbytně nutnou dobu podržet, aby ji mohl zpracovat - rozhodnout se, zda jde o důležité nebo méně důležité záležitosti. Vlastně tedy náš mozek řeší, zda je daná informace vhodná k dalšímu zpracování nebo zda je možné se jí zbavit, zapomenout ji... Pokud zmíněná informace projde nemilosrdnou selekcí a mozek ji vyhodnotí jako vhodnou k dalšímu zpracování, postoupí ji dál, dalšímu druhu paměti - do její krátkodobé nebo dlouhodobé části.

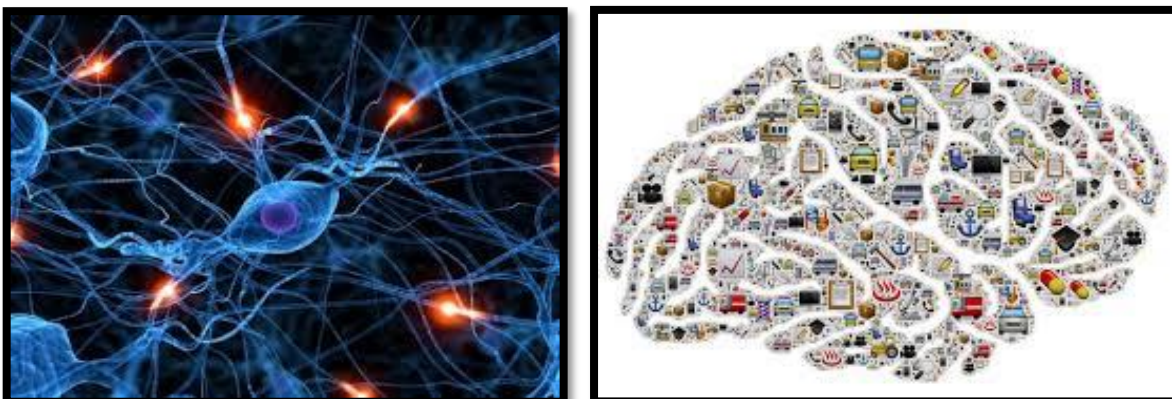
KRÁTKODOBÁ PAMĚŤ

Někdy se jí říká také operativní nebo pracovní a jde o vědomou aktivní složku paměti, v níž se odehrává naprostá většina procesů lidské psychiky. Tady se zpracovávají nejen informace, které právě přišly ze sensorické paměti, ale také informace, které jsme „si stáhli“ z paměti dlouhodobé (ta ale není dostupná vědomě). Paměť krátkodobá uchovává vjemy smyslových orgánů a záznamy emocí a může je dále zpracovávat a opět ukládat, uchovávat. Lze ji teoreticky (někteří z nás to dokáží i prakticky) vylepšovat kombinací prvků do logických celků, vytvářet si tzv. mnemotechnické pomůcky. V každém případě je pro uchování informací v krátkodobé paměti nezbytné opakování - musíme si vytvářet paměťové smyčky, jinak o informace v krátkodobé paměti nenávratně přijdeme.

DLOUHODOBÁ PAMĚŤ

Jde o neaktivní část naší paměti, která se ukrývá kdesi v nevědomí. Teoreticky je její kapacita neomezená, ale každý realisticky uvažující člověk ví, že jde opravdu a jenom o

teoretický předpoklad. Dlouhodobá paměť ukládá důležité informace/ zkušenosti, které potřebujeme k výkonu našich konkrétních činností. Také uchovává životně důležité poznatky, asi nikdo se nechce opakovaně spát u kamna nebo komunikaci se zlým člověkem...

Obrázek 17
Ilustrační obrázek

PRAVIDLA A VAROVÁNÍ

Platí pravidlo, že si lépe zapamatujeme informace nebo události, které mají pro nás nějaký smysl a logický vývoj. Pokud toto nefunguje, může dojít ke zkreslování vzpomínek, protože se při komponování nových informací do naší paměti (tedy mezi ty již zapsané informace) částečně mohou měnit i ty, co už jsou uloženy. Platí také, že se nám lépe pamatují informace nebo poznatky, které mají nějaký citový, emotivní nádech a které si proto často připomínáme. Paměť totiž sama sobě připomínáním připomíná, že jde v daném případě, který vyvolal emoci, o důležitou věc, a že je tudíž třeba dané informace dlouhodobě uchovat. Dlouhodobá paměť se začíná projevovat zhruba ve věku 4 let...

K ZAPAMATOVÁNÍ

A teď...vás chceme maličko varovat a upozornit:

Pro studium a studenty je důležitá informace (proto ji tolikrát za semestr slyšíme), že **MOZEK SI INFORMACE UKLÁDÁ DO DLOUHODOBÉ PAMĚTI BĚHEM SPÁNKU**. Proto je naprosto nevhodné studovat v noci, na úkor potřebného spánkového času, protože tím obíráme náš mozek o čas, potřebný pro ukládání do dlouhodobé paměti. Těch potřebných 6 hodin asi nebude výmysl pedagogů a neurovědů, že...

3.2 Přítomnost minulosti

Časoběrný dokument je často právě OTÁZKOU PŘÍTOMNOSTI MINULOSTI. Filmař dlouhodobě zaznamenává vznik nějaké věci nebo část života určité osoby nebo osob. A pozdější divák, diváci, při sledování vybraného materiálu z onoho časoběrného natáčení, který je vědomě koncipován do nějaké podoby, prožívají „přítomnost minulosti“. Několik let se „smrskne“ do hodiny a půl...

Obrázek 18
Někdejší prezident České republiky v záběrech z chystaného časoběrného dokumentu „Tady Havel, slyšíte mě?“

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Filosof **Martin Palouš** (1954) při práci na dokumentárním filmu, který se jmenuje právě PŘÍTOMNOST MINULOSTI (předpokládané datum dokončení 2019, režie Petr Jančárek) poznamenal autorovi této studijní předlohy:

Jak je minulost přítomna v našem současném světě? Jaká je paměť jako hlavní nástroj, který máme k dispozici? Paměť má především osobní rozměr. Patří každému z nás. Naše identita - způsob, jakým vnímáme sami sebe, je konstituován jako pokračující souhra mezi tím, co uchovááme v naší paměti a snažíme se udržet a co chceme potlačit a zapomenout na sebe. Současně však paměť není jen naším individuálním majetkem - vlastním nástrojem, abychom se poznali uprostřed prchavého času.

Má vždy kolektivní rozměr. Je to něco, co sdílíme se všemi našimi základními „druhými“, jak se dostalo dědictví - v rodině, do které jsme se narodili, ve větších komunitách jsme součástí a nakonec jako současníci, kteří se narodili do lidského světa nejen na určitém místě, ale také v určitém okamžiku své historie; nuceni, ať se nám to líbí nebo ne, nést důsledky jak místa, kde jsme se narodili, tak i doby, v níž jsme přišli na svět..

Je to opravdu k zamyšlení. Uživatel této studijní opory necht' se zamyslí nad možnostmi a významem časoběrného dokumentu v kontextu úvah o lidské paměti a zapomínání.

OTÁZKA

Jak se změnilo zaznamenávání historie s nástupem fotografie, filmu a videa? Jaké jsou klady použití metody časoběrného dokumentárního filmu a jaké jsou jeho zápory?

3.3 Vývoj mozku a záznam skutečnosti

MOZEK A PAMĚŤ

Za důležité historické mezníky v dějinách lidstva lze považovat řeč, písmo a knihtisk. Řeč je prostředkem pro přenos informací, tedy pro dorozumívání mezi lidmi, který je používán na základě nezávislého lidského myšlení. Jak tento proces probíhá u jednotlivých zvířecích druhů je předmětem mnoha současných intenzivních vědeckých výzkumů.

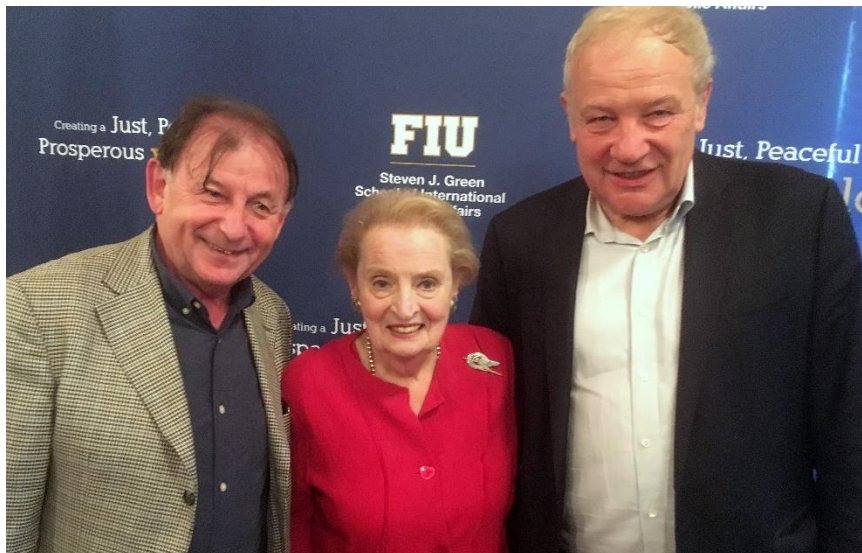
Obrázek 19
Ilustrační obrázek

Samozřejmě že si pamatujeme někdo víc někdo míň, někdy víc někdy míň. Paměť je základem našeho myšlení, naší psychiky... ale má jeden zásadní nedostatek - je nepřenositelná. Nikde na lidském těle nenajdeme otvor s USB výstupem či vstupem, abychom se mohli spojit jakýmsi drátem s druhým člověkem nebo počítačem, neumíme to ani wireless.

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Zjistěte, kdo je to Maritn PALOUŠ. Zajímavý je nejen tím, že jeho otec byl významným rektorem Karlovy univerzity, působením v českém disentu a v diplomacii.

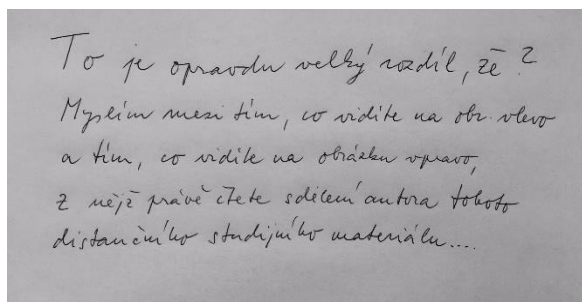
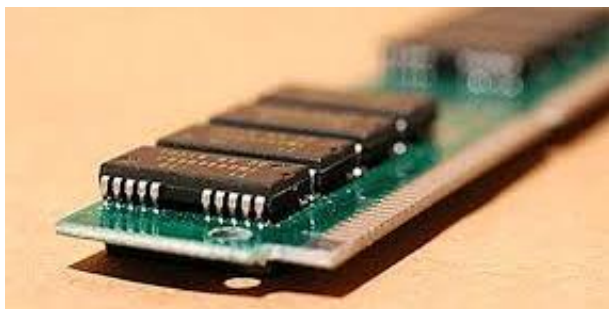

Obrázek 20 Michael Žantovský, Madeleine Albright a Martin Palouš

Tento úkol nedostáváte proto, že se s Martinem Paloušem autor této předlohy osobně zná a proto, že spolu dělají filmy. Ale prostě proto, že jde o zajímavého člověka, který má co říci k otázkám lidské paměti a procesu pamatování. Z filosofického hlediska.

V současné době zcela běžně pracujeme s počítači a paměťovými prostředky, na nichž jsou uchovávány informace. Začasté si už neuvědomujeme, že jedním z nejvýznamnějších mezníků ve vývoji lidstva byl vynález vnější paměti - vynález písma.

Obrázek 21

...no ano, přečtete si ten škrabopis vpravo, prosím.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Najděte si další informace o lidském mozku. Bez něj totiž nevystudujete... Velmi zajímavé je také zabývat se rozdíly mezi naším a zvířecím mozkiem, vlivem traumatických změn mozku na paměť atd atd... A ptejte se, co všechno může být naší pamětí?

Obrázek 22
Památník Holocaustu v Miami, USA

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Jak tedy vypadá dokonalá paměť? Určitě ne tak, jako ta jistého PJ. Autor této studijní opory místopřísežně prohlašuje, že jeho paměť nestojí za nic, je čím dál tím horší a že bez papírku s poznámkami už nemůže udělat ani krok...

PRO ZÁJEMCE

Zamyslete se nad následujícími obrázky. Možná jste někdy nosili tričko s tou černobílou fotografií a možná jste ani nevěděli, kdo byl známý revolucionář Che Guevara. Možná si občas dáváte koktejl Cuba Libre v baru na rohu, který se po tomto světoznámém chlapíkovi jmenuje... Ale určitě o něm nevíte, že to byl, mimo jiné, masový vrah, který má na svědomí stovky lidských životů. Přesto se jeho fotografie zapsala do paměti lidstva. A vy se pokuste podrobněji zjistit, co byl Che Guevara opravdu zač a proč ho nemají mnozí Kubánci rádi...

Obrázek 23

Vpravo dole je zmenšenina nejslavnější fotografie světa, portrét Ernesta Che Guevary z 5. března 1960. Autorem snímku je kubánský fotograf Alberto Korda.

DALŠÍ VÝVOJ ZAZNAMENÁVÁNÍ SKUTEČNOSTI

Spolu s prvními nákresey - zobrazeními reality na stěnách pravěkých jeskyní - došlo s vynálezem písma k první možnosti přenosu informací mezi lidmi. Vědomosti a zkušenosti jednotlivce náhle začaly být přístupné i pro větší skupiny lidí.

Obrázek 24
Přibližně 10 000 let př.n.l., Altamira

K použití obrázku - tedy výtvarnému vyjádření podoby nějakého předmětu, zvířete nebo osoby - vedlo určité omezení řečových možností. Často si ani neuvědomujeme, že řeč nemůže nahradit smyslový vjem, náš pocit...A právě tento řečový nedostatek vedl později k rozvoji kreslení malování nebo sochání v dějinách člověka jako myslitele, technika i umělce.

Obrázek 25
Starověký Egypt – popis rituální mumifikace

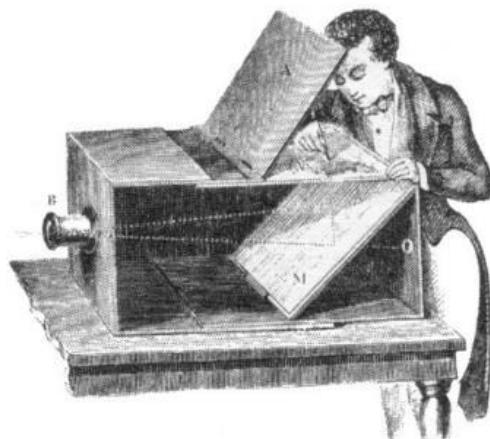

Obrázek 26
Středověká technická kresba

Obrázek 27
Létací stroj v podání Leonarda da Vinci

Kvalita i technika kresby se neustále měnila - stoupala s rozvojem technických možností, s poznáním lidstva. Stále složitější byly i objekty které měly být kresbou zachyceny.

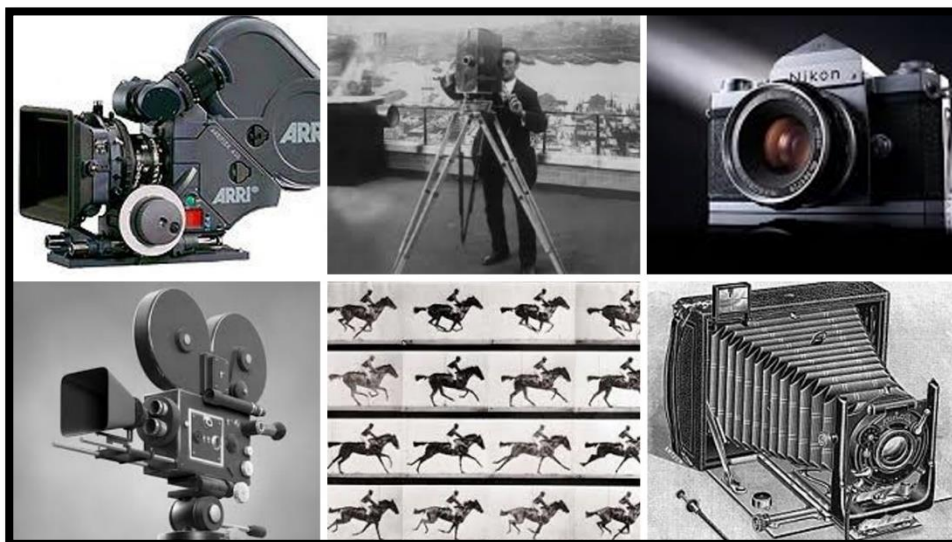

Obrázek 28

Citlivá deska ještě nebyla vynalezena, muselo se kreslit...

Ano - vývoj dospěl neodvolatelným způsobem k vynálezu fotografie. Zrychlování běhu světa je možné si uvědomit především na tomto srovnání:

- vývoj řeči se počítá na desetitisíce letí
- vývoj kresby a hudby na tisíciletí
- u fotografie pokračoval po desetiletích

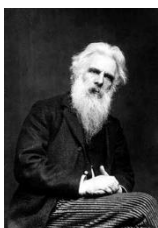

Obrázek 29

A pak přišla - zjednodušeně řečeno - fotografie rozhábaná, přišel film. Svět byl dál rychlejší a rychlejší, filmová technika se zlepšovala už po jednotlivých rocích a dnes byste si mohli kupovat novou videokameru každých pár měsíců...

PRO ZÁJEMCE

https://cs.wikipedia.org/wiki/Eadweard_Muybridge

Pár dalších informací o jednom z hybatelů vývoje kinematografického snímání byl Eadweard MUYBRIDGE. Studoval pohyb koní, dokázal, že v určitém okamžiku má tento kopytník všechny čtyři nohy ve vzduchu... a vymyslel kinematoskop.

3.4 Sdělování čehokoli – stavba kontra skladba

Tento text chce upozornit zejména na jeden z nejdůležitějších aspektů zaznamenávání skutečnosti pomocí fotografie, filmu a dnes samozřejmě videa. Málokdo si totiž v denšní době uvědomuje, že náms polečnost sice nabízí řadu technických aparátů a možností, ale že to zdaleka neznamená naši možnost a schopnost cokoli udělat. Ale problém je opravdu jinde a v elmi zjednodušeně lze pro jeho objasnění využít příměru se stavbou domu.

Dobře - umíme zacházet s kladívkem, vrtačkou a hřebíky - to je **STAVBA**. Neboli máme technické prostředky pro to, abychom něco udělali.

Ale také musíme vědět kam uhodit, kde a co vyvrtat, kam přesně zatlouci hřebík. A to je **SKLADBA**, neboli vědomost, jak technické nástroje, které máme k dispozici, použít.

Obrázek 30
Je to totéž a není to totéž...

V hudbě je příklad možná ještě jednodušší a zřetelnější – jistě se shodneme, že existuje rozdíl mezi tím když někdo umí hrát na housle a tím když je někdo schopen složit symfonii. Že tedy existuje zásadní rozdíl mezi skladatelem a interpretem. Mezi umělcem tvůrčím a umělcem výkonným.

U fotografie filmu a dnes videa je prostě k dispozici sada velmi dokonalých nástrojů na zobrazování reality, která se nachází kolem nás. Zdá se tedy, že fotografovat nebo natáčet videa může v podstatě každý - protože je vybaven technickými možnostmi a stačí jen zmáčknout ono magické (nejčastěji červené zbarvené) tlačítko... Je to v pravém smyslu slova tlačítko čertovo...

Obrázek 31

Pozor na toto tlačítko. Svádí nás k hříchu nepromyšleného zaznamenávání skutečnosti.

Musíme si tedy položit otázku co to vlastně znamená natáčet video? Znamená to řešit technické možnosti a okolnosti záznamu skutečnosti pomocí videotechniky? Nebo jde o projev naší vlastní individuality, tedy naší vlastní „skladby“, která je podmíněna intelektem zvláštními schopnostmi učením se a talentem?

OTÁZKA

Je natáčení videa a vznik filmů skladbou nebo stavbou?

Ovládnout natáčení filmů resp. videopořadů tedy není možné jenom naučením se mačkání spouště... K tomu stačí mít opravdu jen patřičný přístroj. Kdo ale má zájem o tvorbu jako takovou, o vznik ucelených a s rozmyslem koncipovaných videomateriálů, ten se musí učit. Snad vám tato studijní opora v této činnosti pomůže.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Naše dohoda pro další práci tedy zní: **NATÁČENÍ FILMŮ, KRÁTKÝCH VI-DEÍ NEBO I VELKÝCH ČASOBĚRNÝCH PROJEKTŮ JE PŘEDEVŠÍM OTÁZKOU INTELEKTUÁLNÍ, A MÉNĚ OTÁZKOU TECHNICKOU.** Přesto se i technice budeme v tomto textu věnovat.

AUTOR, ADRESÁT A SDĚLENÍ

Člověk, který kresbu či snímek vytvoří, je **AUTOR**. Člověk, pro kterého jsou kresba či snímek určeny, je **ADRESÁT**. Člověk, který se ocitá před kamerou, je objekt zájmu autora a později diváka, adresáta. V případě časoběrného dokumentárního filmu jde o dlouhodobý a zásadní vztah mezi autorem filmu a jeho objektem (objekty) a o jen krátkodobý vztah s adresátem, divákem, který se většinou realizuje jen po dobu rojeckce filmu a těsně po ní.

Uprostřed mezi autorem a adresátem je **PRODUKT TECHNICKÉ A TVŮRČÍ ČINNOSTI AUTORA – FILM**, videozáznam. Autor jej pořídil vědomě, ze své vůle, proto, aby v příjemci (divákovi) vyvolal určité pocity, dojem, aby mu sdělil svůj názor a případně jej o tomto názoru přesvědčil. **AUTOR** příjemci tedy něco **SDĚLUJE**.

Když tedy vytváříme film, video, časoběrný dokument – tak (zjednodušeně řečeno) pracujeme s pomocí technických prostředků, schopností, nadání a zkušeností. **SDĚLUJEME**, přesněji řečeno **CHCEME NĚCO SDĚLIT**.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Sdělování jako takové, jako určitý vědomý proces, lze dělit na tři etapy, které na sebe vzájemně navazují:

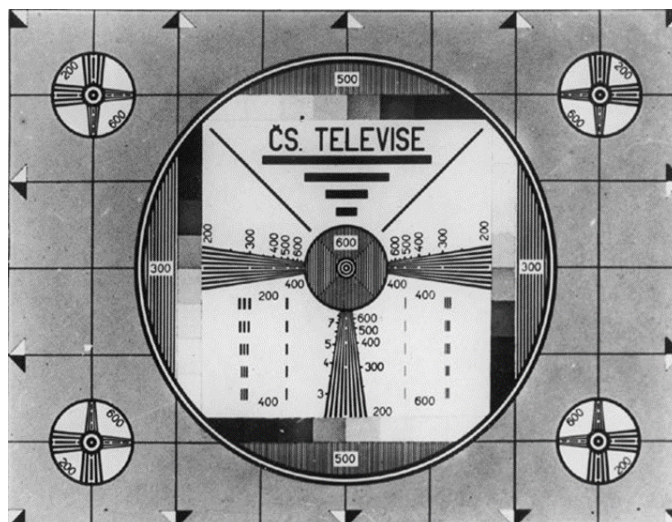
- A. Etapa **AUTORSKÁ**, při níž vzniká vlastní sdělení
- B. Etapa **PŘENOSU**, ve které se již existující sdělení přenáší od autora k adresátovi, je distribuováno
- C. Etapa **PŘÍJMU**, v níž adresát dopravené sdělení akceptuje, přijímá, případně se s ním učí zacházet

PRŮVODCE STUDIEM

Asi vám to připadá samozřejmé... Ale určitě se tady zastavte a dobře si základní tři fáze sdělování uvědomte. Věřte, že vám pak bude líp, ať už budete dělat reportáž ze svatby nebo oskarový snímek o nekonečnu...

Před filmařem, tvůrcem dokumentárního filmu, je v oblasti vzniku sdělení, jeho distribuce a příjmu několik základních otázek a úkolů.

Musí vyřešit problém přepravy svého sdělení od autora k adresátovi, což řeší nejrůznějšími pomůckami a technickými postupy. Velmi jednoduše si můžeme představit, že máme mobilní telefon, který je technickým prostředkem, přenášejícím řeč, písemnou sms zprávu nebo email na jiné místo, do jiného mobilního telefonu. U filmu resp. videa se obraz a zvuk, který jsme vědomým, racionálním způsobem upravili do podoby finálního film/video, přenáší přímou projekcí na sítnici našeho oka a potom do mozku. Zde vzniká vjem z promítaného filmu. Ještě bychom měli podotknout, že předchází samozřejmě mechanická fáze distribuce, přiníž se musí přenést ono video nebo film (pomocí například elektronické pošty nebo televizního vysílání) k příjemci, který si ho zobrazí na svém zobrazovacím prostředku, nejčastěji monitoru počítače nebo na televizní obrazovce.

Obrázek 32
Historický kontrolní obrazec vysílání tuzemské televize

Další otázka, kterou si filmař musí položit zní - jak dlouho bude jeho sdělení trvat, jak dlouho je příjemce udrží u sebe, ve své paměti, na svých záznamových médiích, nebo docela obyčejně v šuplíku ve stole?

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Doufám, že směrem k vám tato studijní opora signalizuje aspoň něco... Nemusíte se nic učit nazpaměť. Přemýšlejte a nechte se inspirovat, OK?

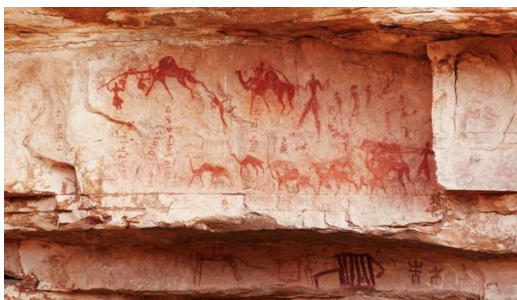
Například mluvené slovo vlastně přestává existovat bezprostředně potom, co je vypuštěno z úst ten kdo promluvil... Je možné slovo nejrůznějšími způsoby zachytit, nahrát - dnes už nikomu nepřipadá divné, že lidé používají diktafon, řada moderních telefonních přístrojů je jím také vybavena. Jde o technické prostředky, které nějakým způsobem mluvené slovo fixují.

Obrázek 33

Fixace mluveného slova. Dnes nejspíš máte diktafon v telefonu a více či méně úspěšně můžete využívat i aplikace, které přepíší mluvené slovo do textu...

U filmů šlo kdysi o celuloidovou pásku, později u videa o pásku magnetickou. Dnes se se oblibou říká, že v případě fixace sdělení (řeči, textu, videa atd) jde vlastně o krabičku plnou jedniček a nul, které v nějakém organizovaném pořádku při přehrávání dávají požadovaný obraz a zvuk, které (někdy, v případě úspěšného filmu) vyvolají požadovaný vjem v našem diváckém mozku. Ale vlastně se od doby kresby na chladnou jeskynní stěnu

Obrázek 34

Přece jen jsme se ve způsobu sdělování někam za ty tisíce let dostali.

nic nezměnilo - stále ale jde o zafixování nějakého sdělení technickými prostředky, které umožní aby vyslovené slovo nebo natočený záběr, pořízená fotografie nebo rozhlasový projev státníka dále existovaly, aby se na ně mohli později podívat další lidé, příjemci, aby si omračující politikovo sdělení mohly poslechnout i další generace.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Myslíte si, že v době jeskyních maleb existovala hrdost, láska, cit? Myslíte, že tehdejší maminky něco vyprávěly dětem před spaním? A v kolik asi museli zalehnout pětiletí kluci?

Další, co autora filmů (ať už jde o dokumentární nebo hraný film nebo video ze svatby sestřenice) zajímá je to, nejen jak jeho sdělení uložit, ale také jak ho rozmnožit... U fotografie či malby je to velmi přehledné, autor zde stvoří originál, jeden kus (ať už je to plátno pomalované olejovými barvami nebo negativ fotografie v analogové nebo digitální podobě), ale má jen jeden kus – a většina autorů se potom samozřejmě snaží o to aby se jejich dílo dostalo k co největšímu počtu příjemců.

Obrázek 35

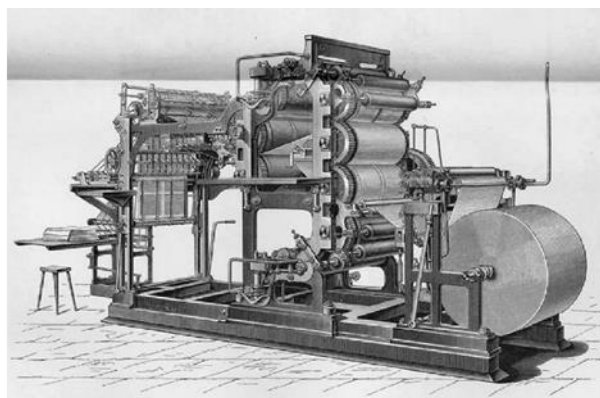
Fotograf Tomki Němec nemusel jen strávit spoustu času s Václavem Havlem, ale také musel nazvětšovat vybrané fotografie a pak je uspořádat - třeba do knihy, kterou si vydal vlastním nákladem. Pak musel vymyslet způsob balení a levnou dopravu, aby se jeho dílo dostalo k zájemcům...

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Dovedete si představit, co to znamená vydat fotografickou knihu vlastním nákladem? Každý vidí jednoduchou cestu: nápad, fotografování, zvětšování, výběr, grafické zpracování, nalezení nakladatele, křest knihy ve vhodnou dobu na vhodném místě... Zkuste se zamyslet nad tím, co to pro jednotlivce znamená, když se bláznivě rozhodne nejít touto cestou...

Přirozeně vzniká otázka, jak hromadně sdělení autora distribuovat? Jak vytvořit dostatečné množství kopií, aby bylo dílo distribuováno co největšímu množství příjemců... Historicky byl největším zlomem v dějinách vynález ní knihtisku, v současném jednadvacátém století jde bezpochyby o velký nárůst technických možností sociálních sítí a o dopady jejich vlivu na společnost. Asi každý z filmařů si někdy posteskl, že není tak těžké něco natočit jako to později dostat do distribuce...

Obrázek 36

Napřed ručně, pak strojově, dnes...

Když už jsme technicky vyřešili rozmnožení sdělení a jeho distribuci, musíme se zabývat sdělováním (a jde o stále závažnější problém) také z pohledu příjemce. Neboli vzniká stále palčivější otázka - jak co nejúčinnějším způsobem najít informaci, která nás zajímá, jak rozumným způsobem mezi tunami videí, fotografií a audionahrávek získáme to co právě potřebujeme.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Zamyslete se nad následujícími slovy: prostřednictvím smyslů získáváme z okolního světa informace, do okolního světa vypouštíme své myšlenky, zasahujeme do něj svým jednáním. Časoběrný dokument je velkým zásahem do života objektu, který se propůjčil

k tomu, že se nechá dlouhodobě sledovat a natáčet. Tohoto faktu si musíme být stále při práci napodobném druhu dokumentu vědomi. Dovedete si předatvit, že k někomu budete deset let více či méně pravidelně docházet s kamerou a ptát se ho, jak se mu žije?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Uživatel této studijní opory by měl být seznámen se základními pojmy, schopen definovat, co je to paměť, vyjmenovat její druhy, vědět, jaký má paměť vliv na záznam skutečnosti. Doufáme, že získal základní informace o mozku a o vývoji zaznamenávání skutečnosti člověkem. Nekpodstatnějším poznatkem by měl být základ z teorie sdělování jehož osvojení a pochopení patří k základním dovednostem filmaře.

NEZAPOMEŇTE NA ODPOČINEK

Po nejteoretičtější kapitole této studijní opory jde jistě o dobrou připomínku...

4 ZÁBĚR

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Sice se o technice nechceme skoro vůbec v této studijní opoře bavit, ale nevyhneme se tomu. Student dostane minimální technické informace o pořizování časoběrných záběrů, několik dobrých rad skutečného profesionála v oboru časoběrného snímání a možnost se s ním alespoň prostřednictvím „sdělování“ formou studijní opory seznámit

CÍLE KAPITOLY

Nejdůležitějším výsledkem práce s touto kapitolou bude – uvědomit si rozdíl mezi časoběrným záběrem a časoběrným dokumentárním filmem.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Časoběr, časoběrný záběr, časoběrný dokumentární film

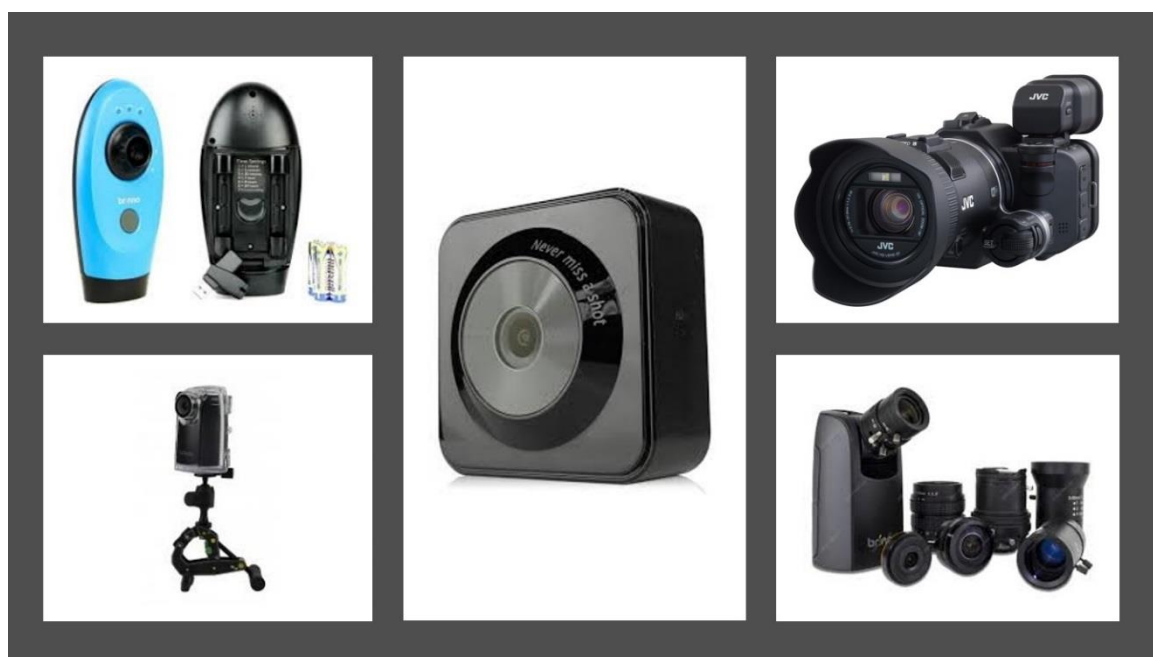

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

10 hodin

4.1 Záznamová technika

Kamery určené přímo pro časosběrné snímání jsou velmi specifickým druhem videokamer a jsou schopny přímo vytvořit z jednotlivých snímků videozáznam, záběr. Jsou schopny pracovat, minutu, hodinu, den nebo po několik několik měsíců. Vzniklý záběr je potom možné shlédnout na displeji kamery nebo samozřejmě později na počítači. Podobných kamer existuje řada typů od nejrůznějších výrobců, prodávají se ve velkém rozpětí cen - stačí se podívat na internetové stránky nebo přímo do kamenných obchodů fotoprodejen a volit s rozmyslem podle finančních možností a účelu, pro který budou časosběrné snímky vznikat.

Obrázek 37

Existuje nepřehledné množství technických prostředků pro záznam reality časosběrným způsobem. Ale kreativní práci za nás opravdu neudělají.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Udělejte si přehled o dostupných kamerách pro časosběrné snímání a porovnejte svůj výběr s kolegy v ročníku nebo ve studijní skupině.

Pro profesionální práci ovšem daleko lépe poslouží fotoaparáty které mají možnost časosběrného exponování jednotlivých snímků. Pro práci na filmech o stavbě budovy pojišťovny a o vzniku vzducholodi Gulliver (viz dále v textu) použili autoři většinou zrcadlovku s externím časovačem nebo kameru typu GoPro.

Obrázek 38

**Podobným fotoaparátem jsme snímali růst budovy pojišťovny.
Starý, ale dobrý.**

Rozhodující bylo to, že právě tyto fotoaparáty byly k dispozici a že je bylo možné dlouhodobě vyblokovat z ostatního použití. Pokud jde o dlouhé doby snímání, nepřipadá v úvahu, aby se kamera či fotoaparát odmontovávaly a namontovávaly – nikdy nedosáhnete při takovém postupu dobrého výsledku.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Jedním z přání autora tohoto studijního materiálu je, aby si studenti odnesli vědomí, že technika je sice důležitá, ale je jen prostředkem k dosažení určitého cíle. Sebelepší kamera či fotoaparát za vás dokonalý časoběrný materiál neudělají...

4.2 Velmi stručný návod

Požizovlai jsme časoběrné záběry pro projekty MainPoint Karlín a DOX-Gulliver. O obou se ještě dočtete dále. Autor této studijní opory není specialista na pořítování časoběrných záběrů, přestopovažuje za dobré se alespoň stručně zmínit o zásadách, které by měly tuto práci provázet.

Zabezpečte svou kameru nebo fotoaparát před vlhkostí a dalšími vnějšími vlivy. Pokud je to jen trochu možné, umístěte jej na místě, které poskytuje nejen kvalitní úhel pohledu, ale je také přístupné. Nezapomínejte, že ke kameře či fotoaparátu budete pravidelně chodit a „vybírat vejce z hnízda“, tady přinejmenším stahovat pořízené záběry do přenosného počítače apod.

1. Nezaopomeňte nastavit s rozmyslem formát ukládání snímků. Podle účelu zvolte jednodušší JPG nebo daleko kvalitnější RAW, případně obojí. Formát RAW vám poskytne více možností v postprodukčním zpracování záběru.
2. Váš úspěch je dán tzv. expozičním trojúhelníkem ISO – clona – čas. Nastavujte tyto hodnoty vždy ručně.
3. Bílou (white ballance) nastavujte podle podmínek, ale raději ručně. Formát RAW vám připosprodukcí pomůže, pokud jej ovšem máte k dispozici.
4. Interval snímání volte podle účel a doby, se kterou počítáte pro snímání. Nezapomeňte, že také ovlivňuje absolutní počet snímků, který se vejde napoužité záznamové médium. Bylo tak hezky, mraky letěly, ale došla karta... To vám určitě nepřejeme...
5. Před odchodem od kamery nebo fotoaparátu znovu zkontrolujte, zda máte zaostřeno opravdu na to, co chcete mít ostré. Že jste „si do toho strčili“ nebude nikoho zajímat, opravdu!
6. Autofokus NE!
7. Pokud to jde, zabezpečte přívod energie – obzvlášť pro dlouhé doby časosběrného snímání v chladu je to téměř nezbytné. Nespolehejte se na výdrž baterie.
8. Existují i externí časovače snímání, zabudované je mají jen vyspělejší (a tedy dražší) přístroje.
9. Po přetažení pořízených snímků do počítače prohlédněte záznamy ze začátku a konce, je vhodné se kontrolněpodívat i na vybrané snímky uprostřed záznamu. Vybrané snímky upravte v odpovídajícím programu, který umožňuje dávkové zpracování. To po částech, které zvolíte vy např. podle světelných podmínek nebo podle významu obsahu provede počítač za vás. V moderních programech lze dosáhnout plynulé změny v úpravě jednotlivých snímků tak, že výsledný záběr bude působit naprosto plynule a přirozeně.
10. Teprve výsledný záběr definitivně upravte ve stříhovém programu, a to včetně doladění kompozice (políčko fotoaparátu nemusí odpovídat poměru stran vide atd) a definitivních barevnýchkorekcí.
11. A můžete umístit výsledek do banky záběrů, z nichž pak vznikne film.

PRŮVODCE STUDIEM

NEZAPOMÍNEJTE: určitě se to všechno dá dělat i úplně jinak...:-) Nespěchejte a pracujte s rozmyslem. Podrobnější informace o postprodukčních možnostech naleznete dále.

4.3 Tvůrci

PETR JAN JURAČKA

Přírodovědec a fotograf Petr Jan Juračka už patří mezi klasiky českého časoběrného snímání. Narodil se v r. 1985, vystudoval hydrobiologii na Přírodovědecké fakultě UK a je znám jako aktivní popularizátor vědy. Kromě časoběrů fotí i pomocí elektronových mikroskopů i dronů, je fotografem ZOO Praha, zastupuje významné fotografické firmy, píše knihy. Je horolezec a cestovatel, ze svých výprav pravidelně dováží exkluzivní časoběrné záběry.

Obrázek 39
Petr Jan Juračka v akci

PRO ZÁJEMCE

A zde je několik rad přímo od mistra časoběrného snímání Petra J. Juračky:

- Při západu slunce se Petr Jan Juračka snaží nastavit expoziční hodnoty na co nejsvětlejší a snímat plynule až do tmy, při východu slunce samozřejmě přesně naopak
- Za klíčové považuje použití velmi pevného stativu, protože jakákoliv pohyb, i sebemenší chvění nebo kývání znamená automaticky špatný záběr

- Za nezbytnost považuje fotografování ve formátu RAW, ale celou dobu až do výsledného rendrování záběru raději pracuje s malými metadaty, aby měl větší kontrolu nad výsledkem a nezahlcoval zbytečně svůj počítač
- Snaží se o výpočet plynulého přechodu mezi jednotlivými nastavenými hodnotami
- Petr Jan Juračka doporučuje vyzkoušet umístění fotoaparátu na jedoucí či se otáčející základnu, tzv. dolly. Měnící se perspektiva záběru pak velmi ztraktivní celkové vyznění záběru
- Za předpokladu použití RAW formátu, tedy vysokého rozlišení, je možné určitý malý pohyb dostat do časoběrného snímku i v postprodukcí - použitím pohybujícího se výřezu v časoběrném záběru, který tak dostává určitou dynamiku
- Protože se časoběrná videa rendrují dlouho, používá pro noční automatické zpracování svých záběrů kvalitního chlazení počítače a systémově snižuje výkon procesoru na polovinu, aby jej šetřil. Nevýhodou je prodloužení renderovacího času

A CO VY VŠICHNI OSTATNÍ

Nemůžete odolat a nebo je vám časoběrné snímání pomalých divů světa lhostejné? Vyzkoušet by si to měli všichni a to tvrdíme s rozmyslem a s vědomím, že vám celou dobu v této studijní opoře tvrdíme, že technika není rozhodující...

PRO ZÁJEMCE

A tady najdete nepřeborné množství časoběrných pokusů, často na naprosto skvělé úrovni technické i obsahové.

<https://www.casosberna.cz>

4.4 Časoběr v časoběru, aneb všechno souvisí se vším

PŘÍLEŽITOST V DOXU

DOX je Centrum současného umění. Jde o unikátní prostor někdejší továrny, který disponuje více než 6000 m² výstavní plochy. Jeho posláním je vytvořit prostředí pro prezentaci zásadních společenských témat, jejich zkoumání, při kterém se uplatňuje přátelsky kritický přístup ke světu. Zabývá se nejen vizuálním uměním, ale také literaturou a uměním performance.

Obrázek 40

**DOX najdete v Holešovicích na adrese Poupětova 1, Praha 7.
Stojí za to se tam zastavit a vyhradit si na to dost času.**

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

DOX jsem poprvé navštívil jako kameraman Václava Havla. Prezident to tam měl rád a já jsem brzy pochopil proč. Stal jsem se pravidelným návštěvníkem zdejších akcí. A pak mi jeho ředitel a spolumajitel Leoš Válka jednou nabídl, abych se účastnil výstavy o V.Havlovi a hned další věc, že prý budou stavět něco velkého a že by se to dalo časoběrně natočit...

PRO ZÁJEMCE

Přesvědčte se sami, že stojí za to se v DOXu zastavit.

<https://www.dox.cz/cs/>

Všechno ale souvisí se vším. Podstatou havlovské výstavy byly fotografie Tomkiho Němce a Bohdana Holomíčka, kteří dlouhodobě Václava Havla fotografovali. Bohdan ještě před listopadem 1989, Tomki od roku 1990. Já jsem zužitkoval časoběrný materiál, natočený s panem prezidentem v letech 2009-2011.

Obrázek 41

Na několika projekcích a televizních obrazovkách mohli návštěvníci výstavy HAVEL (28/10 2016 až 13/3 2017, cca 34000 příchozích) vidět stylizované kompozice záběrů z časoběrného natáčení, které je dále v podpoře zpracováno jako případová studie.

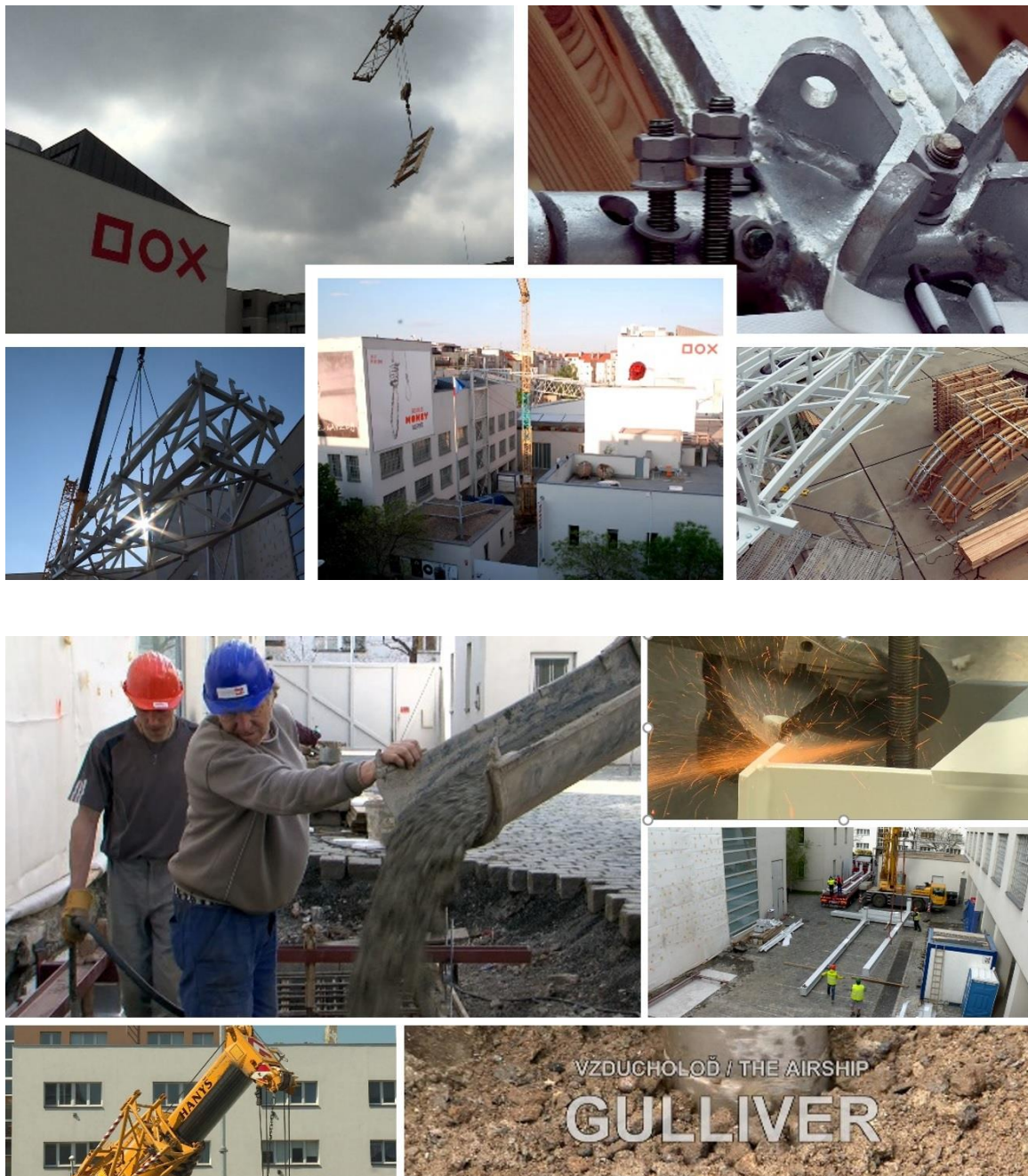
GULLIVER, ANEB ČASOSBĚR V ČASOSBĚRU

V roce 2016 na střeše DOXu přistála neobvyklá vzducholod', GULLIVER. Jedná se o unikátní architektonickou intervenci, jejímiž autory jsou architekt Martin Rainiš a ředitel DOXu Leoš Válka.

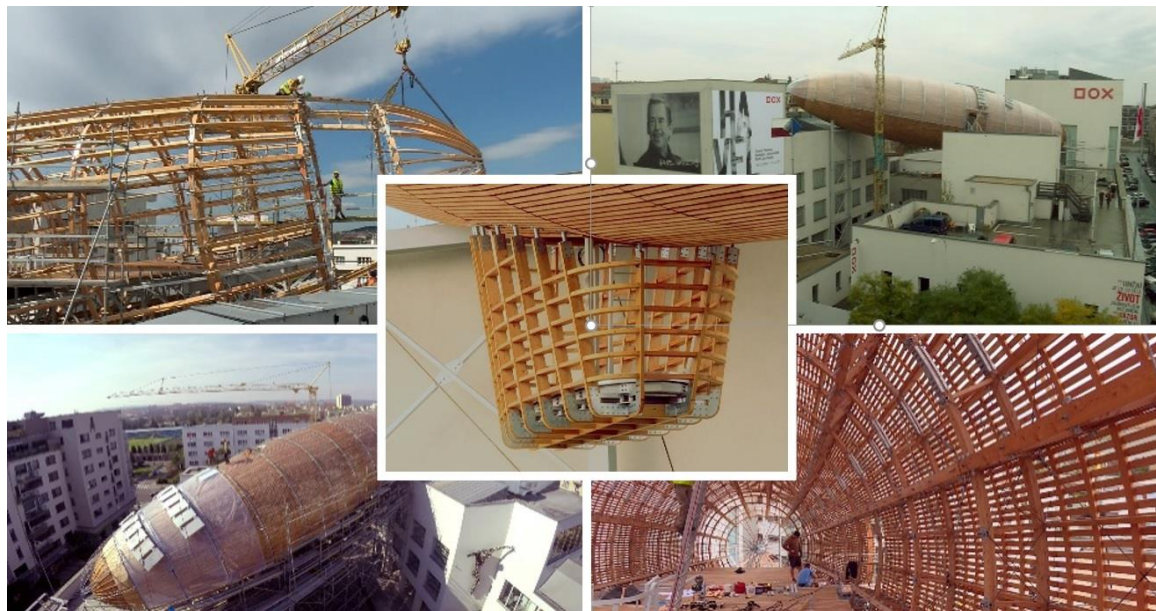
Obrázek 42
Gulliver v plné kráse

Natáčení v DOXu trvalo přes rok, po celou dobu výstavby a instalace Gullivera. Je dobrým příkladem časoběrného dokumentu, který využívá – samozřejmě mimo jiné – časoběrné záběry. Kdo by si nechal ujít možnost sledovat den po dni, milimetr po milimetru, jak vzniká unikátní architektonické dílo nad střechami Prahy.

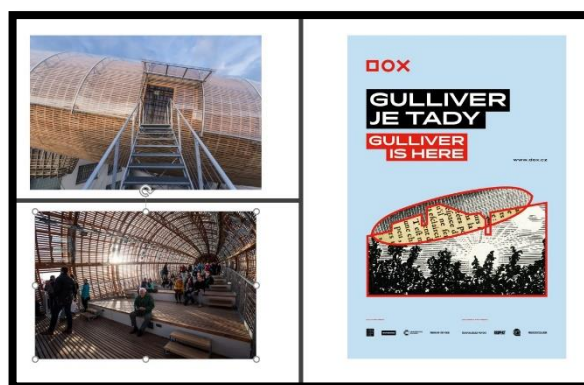
Obrázek 43
Zde je několik fotosek, které ilustrují celý roční interval,
po který trvala výstavba Gullivera.

Zkušenost spolupráce s DOXem byla vynikající. Velmi snadno se pozná, že zadavatelé práce, tedy ti, kteří financují vaše natáčení, mají zájem nejen na dobrém výsledku svého projektu, ale také na tom, aby dobře dopadl film o něm. A podle toho se chovají.

Obrázek 44

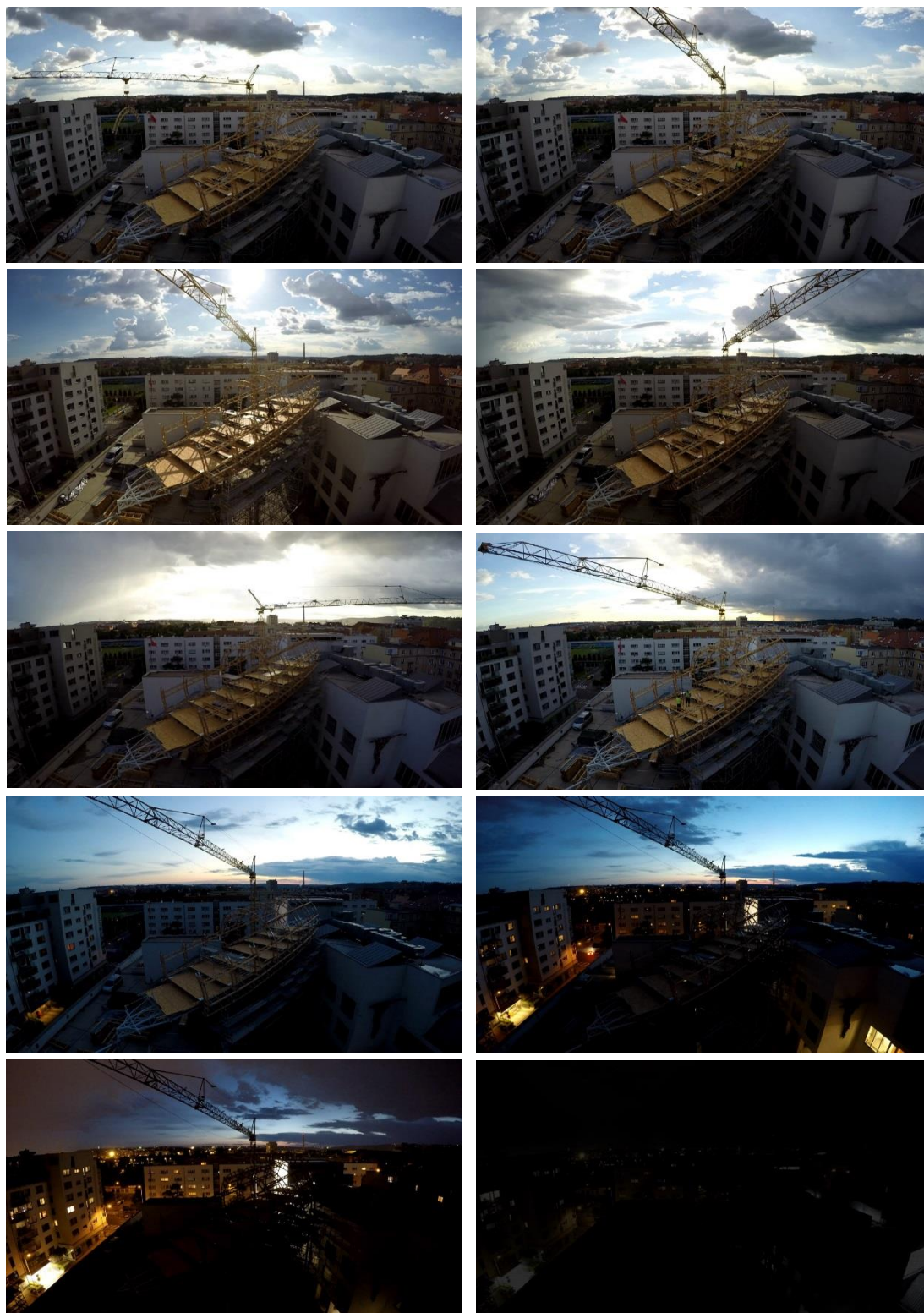
Gulliver je celý ze dřeva, pospojovaného kovovými prvky. Pro natáčení bylo nezbytné se alespoň rámcově s principem konstrukce této neobvyklé dřevostavby.

Obrázek 45

Útroby Gullivera poskytují prostor pro pořádání kulturních akcí nejrůznějšího charakteru.

Podobně jako u projektu filmu o výstavbě budovy pojišťovny jsme na okolních budovách instalovali zabezpečené kamery, tentokrát byly všechny systému GoPro. Bylo technicky optimální, že jsme v tomto případě mohli kontrolovat natáčení a záběry pomocí bezdrátového přístupu, stejně to fungovalo při stahování materiálu.

Obrázek 46
Časoběr v časoběru. Ukázka záběrů jedné z kamer,
umístěných v okolí DOXu.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Podívejte se na video o stavbě Vzducholodi Gulliver, která se klene nad Centrem současného umění DOX v Praze Holešovicích.

Najdete je pod odkazem

<https://youtu.be/YurlnMh2dU8>

SHRNUTÍ KAPITOLY

Ve 4. kapitole této studijní opory se student dozvěděl základní informace o tvorbě časoběrného záběru jako takového, včetně několika technických podrobností. Na techniku jako takovou ale nenebyl v této části opory kladen zásadní důraz. Význam kapitoly spočívá v ilustraci různého výkladu pojmu časoběrnosti, seznámení s jedním z významných tvůrců časoběrných snímků a přiblížení problematiky pomocí příkladu z praxe.

5 DOKUMENTÁRNÍ ČASOBĚRNÝ FILM

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

V této části studijní distanční opory projde student cestu od nápadu přes realizaci až po dokončení časoběrného dokumentu, samozřejmě jen v teoretické rovině. Seznámí se se dvěma významnými českými tvůrci časoběrných dokumentů Helenou Třeštíkovou a Pavlem Kouteckým a seznámí se s několika již realizovanými časoběrnými projekty. Podrobněji se seznámí s jednotlivými fázemi výroby časoběrného dokumentu včetně literární přípravy a postprodukční části

CÍLE KAPITOLY

Student by si měl po prostudování této části opory být vědom významu kinematografické disciplíny „časoběrný dokument“, který mu je zde prezentován na praktických příkladech. Dále pak náročnosti tohoto způsobu natáčení a limitů, které jsou dány nejen finančními a technickými možnostmi, ale i jeho vlastními schopnostmi a silami.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Časoběrný dokument, Třeštíková, Koutecký, přípravné práce, průběh natáčení, literární příprava, postprodukce.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

14 hodin

5.1 Nápad a jeho meze

Uvažujete o tom stát se filmařem. Dokonce uvažujete o tom, že byste s pomocí kamery zaznamenávali po delší dobu vznik nějaké stavby, školní rok konkrétní třídy, první rok v důchodu vašeho dědečka nebo průběh narozeninové oslavy od prvního nápadu. Chcete upřímně a co nejlépe dělat filmy, televizní pořady, videa pro internetové stránky. Možná se už vidíte na červeném koberci před kinosálem nějakého slavného filmového festivalu...

Obrázek 47

Velcí hrdinové vás a vaši kameru přivedou mezi velké lidi. Ale to ještě neznamená, že byste při jiných tématech nemohli narazit na zajímavé osudy a skvělé respondenty vašich filmů.

Chcete se stát režisérem. To znamená zásadním členem jakéhokoli filmového nebo televizního štábu. A já se obávám, že si v tuto chvíli vůbec neuvědomujete, co všechno vás čeká a nemine, jsem si jist, že máte krásné představy o své budoucí práci, ale že se nejspíš v leccems pletete. Omlouvám se, že to takhle říkám, ale vím, že kdybych vás ubezpečoval, že to je snadné a jednoduché, moc bych vám nepomohl.

Vaše režisérská práce se bude lišit případ od případu. Ale o jednom vás chci na základě dlouholeté osobní zkušenosti opravdu ujistit: budete vždycky a všude ZODPOVĚDNÍ za všechno, kromě počasí, které byste právě pro svou scénu potřebovali. Budete zodpovědní

sami sobě jako tvůrci, ostatním kolegům tvůrčích profesí jako jejich šéf a hlavně zadavateli, tedy tomu, kdo vás platí.

Zejména při malých produkcích, jakými mohou být třeba propagační klipy pro školy, popisy pracovních postupů, jednoduché reklamy, nejrůznější výuková videa apod., je často režisér dokumentárního filmu nucen pracovat při natáčení jen ve dvou s kameramanem nebo dokonce sám, pokud kamerou vládne.

Finančně je pochopitelně časoběrné natáčení náročnější, než klasická práce na dokumentárním filmu se striktně omezenou dobou natáčení. Je potřeba dobře propočítat možnosti rozpočtu a podle toho stanovit četnost natáčení v měsíci, v roce.

Ale je řada témat, která nejsou na financích zcela závislá. Natáčení prvního roku školní docházky vašeho syna (pokud se domluvíte ve škole a s ostatními rodiči dětí ve třídě) a pokud máte pár desítek tisíc na kvalitní kameru vás nebude stát nic víc, než čas. Samozřejmě bude zkouškou trpělivosti, pečlivosti, pevné vůle se na to nevykašlat při prvním problému... Ale točit můžete bez miliónů v rozpočtu. Ostatně – dnešní doba přeje ve smyslu zjednodušování a zpřístupňování techniky odvážným a kreativním víc, než tomu bylo kdykoli jindy v historii kinematografie.

5.2 Chvála současných technických možností

Ano -nastává pomalu doba, kdy vzít do ruky kameru a něco natočit bude stejně snadné, jako vzít do ruky tužku a napsat pár slov. Počítačové programy vám dokonce budou poskytovat návody na různá řešení vašich videí, budou samy nabízet různé varianty stříhové skladby, samy osadí vaše video hudbou, která nebude zatížena otázkami autorských práv.

Obrázek 48

Dokument "Nedokončený dialog mezi Václavem Havlem a Oswaldem Payá" byl natočen ve dvou a tříčlenném štábu, na postprodukčních pracech se podíleli další profesionálové – střihač a zvukový mistr. Celkový počet lidí, kteří na filmu pracovali, ale nepřesáhl šest osob.

(Fotografie je z projekce dokumentu kubánským emigrantům v Miami)

A to už nemluvíme o vlastní technice natáčení, kdy máte k dispozici plně automatické režimy snímání atd atd atd...

Ale počítače vám nedodají prvotní zajímavé nápady, neupozorní vás na souseda, který právě začal rekonstruovat ve své garáži automobilového veterána, neřaknou vám, že sousedovic dcera právě vyhrála okresní klavírní soutěž nebo tenisový turnaj...

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Pardon, ale myslím, že tohle jsou asi nejdůležitější slova, která jsem tady v celé studijní opoře napsal. Zdá se to samozřejmě, automatické, ale uvědomujeme si to opravdu v celém důsledku věci – že nám technika pomůže, ale že za nás nic nevymyslí?

Se zjednodušováním snímací kamer a zvukové techniky přibývá těch, kdo jsou schopni natáčet, vykonávat práci filmaře. To ještě neznamená, že za to budou někdy dostávat peníze, ale i mezi těmi, kdo se režírováním živí najdete ty, kteří se obzvlášť velkou kvalitou své práce nemohou pyšnit. Totéž platí pro kameramany – každý, kdo je schopen na přístroji najít červené tlačítko REC se dnes cítí povolaným snímat a natáčet. Vznikají tony a tony videozáběrů, ale jen některé z nich mají kvalitu technickou, doprovázenou kvalitou obsahovou.

5.3 Natáčení

Každá práce vyžaduje pokoru. To platí i pro kinematografii, pro dokument zvlášť. Většina dokumentů (a časosběrných obzvlášť) se nenatáčí s vidinou červených koberců, směřujících k pódíím slavných světových festivalů. Není proto žádnou ostudou absolvovat nejrůznější kurzy a školení, které ale nenahradí to, co považujeme za nejdůležitější – praxi.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Když už o tom mluvím, dovoluji jedno doporučení – pro kameramany jsou nejcennější zpětnou vazbou časté návštěvy střižny, v níž se zpracovávají záběry, které natočil. Mohu vás ujistit, že jsem si také ze začátku vyslechl mnoho poznámek, pošklebování a nadávek za své mnohé špatně natočené záběry...

Obrázek 49

Štáb a jeho respondent - fotografie z kurzu pro kubánské filmaře, pořádaného organizací Post Bellum v Miami, USA.

V případě časoběrného dokumentu se k náročnosti technické a tvůrčí ve smyslu zobrazovacím – kameramanském, přidává také složitost organizační. Je potřeba počítat s dlouhodobostí projektu, s místem na paměťových úložištích pro materiál atd.

Další kapitolou jsou vztahy s respondenty – ty se mohou měnit během dlouhé doby, vaši hrdinové budou prožívat řadu věcí mimo záběr kamery a to je bude ovlivňovat...I členové štábu procházejí během let určitým vývojem. Ale ti se mohou, až na hlavního nositele námětu a režiséra (často v jedné osobě) měnit.

5.4 Dokončovací práce

Jistě to víte, ale já to stejně budu neustále připomínat: až na naprosté výjimky se jako režisér neobejdete bez STRÍHAČE, který vždy bude prvním divákem natočeného či jinak pořízeného materiálu a hlavním nebo minimálně velmi důležitým partnerem vás jako režiséra při dokončování audiovizuálního díla. **CHCETE MU BÝT DŮSTOJNÝM PARTNEREM?**

Je zde ale jedna důležitá okolnost: zcela bez ironie říkám, že v řadě případů je minimalizace štábu jediným řešením. To platí zejména na dalekých cestách, ve válečných oblastech, při zpracovávání velmi důvěrných témat atd. A z vlastní zkušenosti mohu uvést, že dnes režisér často bývá i producentem nebo koproducentem. Stále častěji pracuje v malé jednotce, která na základě smlouvy někomu dodává audiovizuální produkt.

Rád bych vám v této studijní opoře nabídl svou zkušenost s jedním z moderních nástrojů pro výrobu audiovizuálních děl. Pomůže právě vám, režisérům, abyste se pro střihače stali

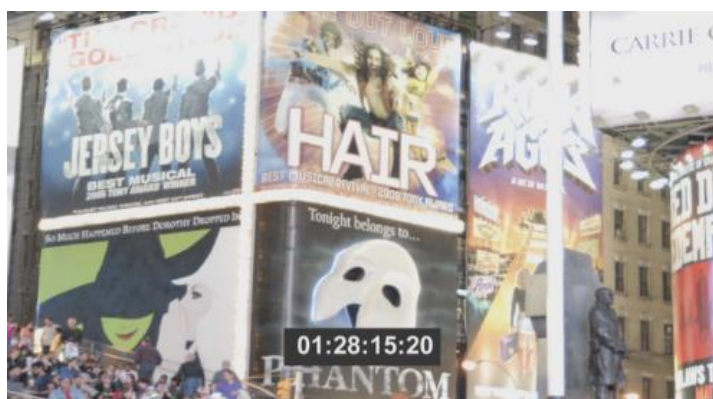
i při produkci malých videoprogramů nebo dokumentárních filmů důstojnými partnery, abyste uměli pracovat ekonomicky a šetřili tak finanční prostředky zadavatele. Velmi podstatné je také ušetřit čas, nejen svůj, ale i ostatních kolegů.

Pokud se rozhodnete investovat energii do základního poznání nelineárního stříhového programu, uvědomíte si další rozměry tvůrčí svobody. A já budu moci prohlásit, že jste právě udělali jeden z prvních krůčků po červeném koberci, vedoucím k festivalovému kinosálu... ce dokončovacích prací

NELINEÁRNÍ STŘIHOVÝ SYSTÉM

CO VLASTNĚ ZNAMENÁ POJEM „NELINEÁRNÍ“ ??? V někdejších páskových střížnách, které už uvidíte pouze v muzeu, se pracovalo lineárním způsobem. Trpělivost a zkušenost zde byly k nezaplacení. Jak to vypadalo?

První operací bylo přepsání veškerého natočeného materiálu na pracovní kazety s tzv. TIMECODEM v obraze. Číslička při spodním okraji obrazovky sloužila k absolutní orientaci v materiálu. Autoři filmu pak „projížděli“ jednotlivé kazety a poznamenávali si, jaký záběr a odkud kam (in – out) chtějí použít, místo (sekvenci), kam ho zastříhnou, zda bude vyžadovat speciální efekt atd. Když měli popis materiálu (tzv. skript) hotový, šli do off-line střížny, kde se stříhačem záběr po záběru, od začátku do konce, chcete-li zleva doprava, sestavili postupným přepisováním z příspěvkového videomagnetofonu na recorder celý film. Asistent(ka) stříhu do zvláštních formulářů vyplňovala tzv. SOUPISKU, tedy přesný seznam záběrů a označením kazety a počáteční a koncové adresy (timecodu).

Obrázek 50

Obraz na monitoru byl velice podobný tomu dnešnímu - záběr, opatřený časovým kódem, který jednoznačně určuje místo, kde se v materiálu právě nacházíme. Ale jaký byl ZDROJ tohoto záběru, kde byl uložen? NA PÁSCE, ano, na pásce...

Teprve po schválení této makety filmu se šlo do on-line střižny, kde se podle soupisky sestříhal film z primárního materiálu, tedy ve vysílací kvalitě (šel pak na zvuková pracoviště, barevné korekce atp). Všechno bylo náročné časově i personálně.

Dnes si vlastně každý, kdo má trochu moderní počítač, může sestříhat své video. Princip NELINEARITY pak spočívá v tom, že jednotlivé záběry (zkopírované předtím do paměti) můžete za sebe řadit, přehazovat, přestřihávat, prohazovat u nich zvukové stopy atd dle libosti. Primární (zdrojový) materiál zůstává nedotčen ležet ve folderu, do nějž jste jej umístili.

Můžete pracovat chvíli na závěrečné sekvenci, pak přejít na úpravu čehosi v prostředku filmu a úplně nakonec se věnovat začátku...

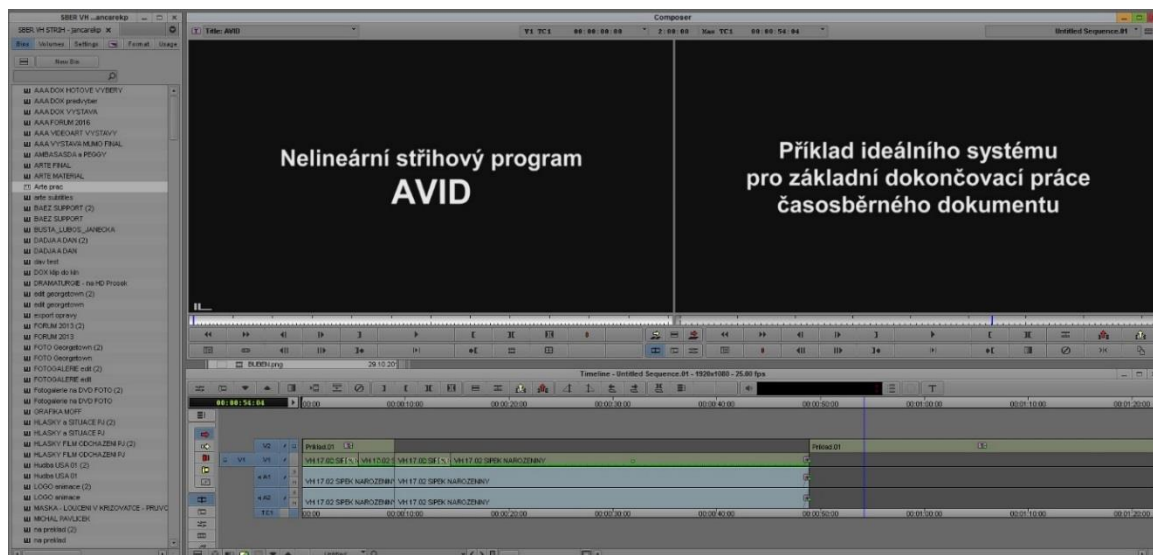
Příklady stříhových neprofesionálních
nebo poloprofesionálních programů

Sony Movie Studio
Pinnacle Studio
AviDemux
Movie Maker 2012
Corel VideoStudio
CyberLink PowerDirector

Profesionální stříhové programy však toho poskytují daleko víc a další informace o jejich možnostech se dozvíte také v dalších dílech této studijní opory. Mimořádně důležité pro vás jako režiséry bude schopnost AVIDU (když ji budete umět využívat) dobře a účelně organizovat natočený materiál.

Amatéri pracují s řadou nejrůznějších programů pro stříh videa. Jsou jich opravdu desítky, ale tato studijní opora se obrací především k profesionálům nebo budoucím profesionálům. A proto se v ní budeme zabývat (s dovolením a výhradně) pouze jedním z nejdozrálejších profesionálních stříhačských nástrojů, který se jmenuje AVID.

Obrázek 51
Základní vzhled programu AVID na monitoru.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Myslím si, že AVID patří mezi nelineárními stříhovými programy mezi nejlepší. Ale je to můj názor, řada kolegů stříhá v Premiéře atd. Vy se svobodně rozhodnete, který program vám nejvíc vyhovuje. Nezapomeňte ale, že pokud jste režisér, nemusíte ten program ovládat, ale musíte vědět, čeho je schopen... Budu proto pokračovat subjektivně a vůbec se za to nesydím, je to prostě můj názor. Důležité přece je, co ze střížny vychází a ne na čem se stříhá...

Samozřejmě nechci tvrdit, že neexistují jiné (neméně skvělé) programy, jako jsou ADOBE PREMIERE nebo FINAL CUT apod., ale vzhledem k rozšíření v profesionálních televizních a filmových střížnách a k tomu, že tato technologie byla zvolena jako výchozí na oboru Multimediální techniky na Slezské univerzitě, budeme se zabývat právě AVI-DEM.

Na výše uvedeném obrázku si můžete přečíst mé oblíbené tvrzení... Vytvořil jsem je na počkání s využitím titulkovacího modulu AVIDU (o němž se dozvíte víc třeba v některém z dalších vydání studijních opor pro distanční studium... Za svým prohlášením si stojím: **znalost základního ovládání AVIDU vám přinese tvůrčí svobodu.**

Ani já ani nikdo jiný po vás nebudeme požadovat, abyste se za pár lekcí během semestru stali korektorem barev, odborníkem na všechny stříhačské finesy, pracovali s desítkami videostop...

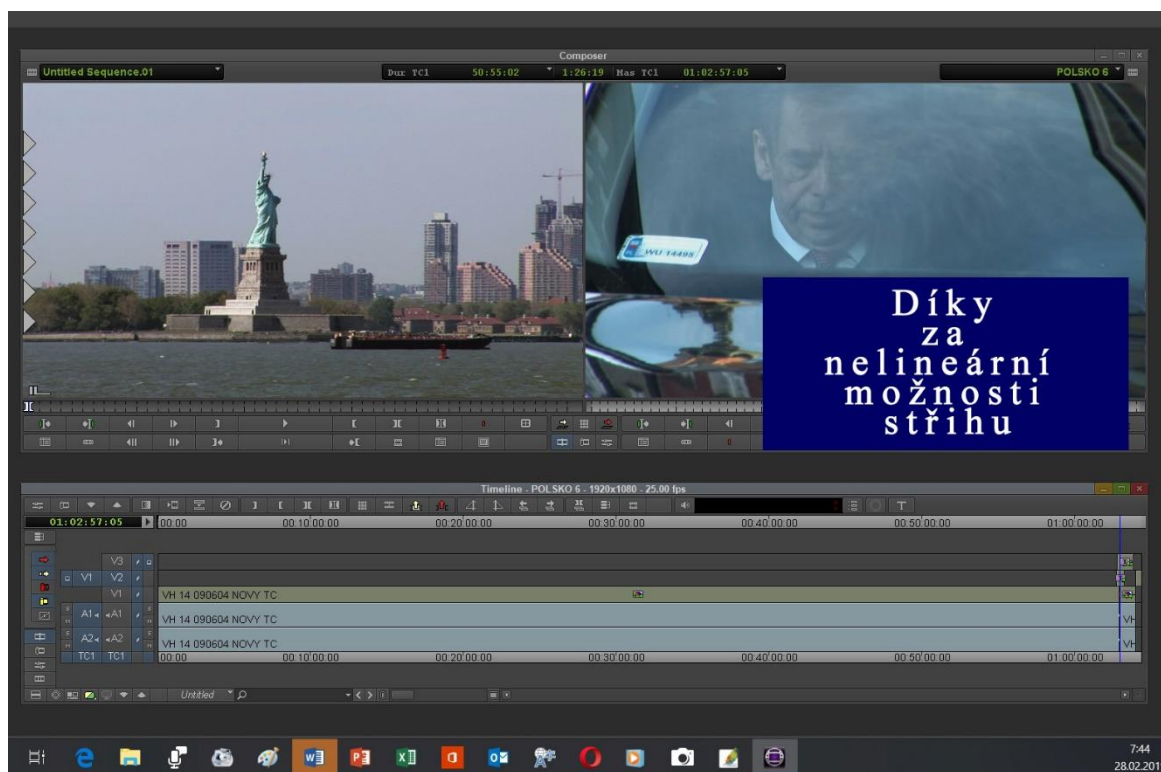
Chci vám nabídnout, pokud přijmete mou tezi, že režisér by měl být se stříhovým programem seznámen, možnost přicházet do střížny připravený, se seřazeným a popsaným materiálem, s představou, jak by mohl výsledný sestřih vypadat. Právě tady, v období práce před nástupem do profesionální střížny, vám znalost AVIDU může zásadně pomoci. A nejen vám, protože s dobrým a připraveným režisérem se pracuje skvěle i ostatním.

Znalost nelineárních stříhových programů přináší i mnohé další možnosti, než jen kvalitní a bezproblémovou práci ve střížně. V pokročilejším stupni ovládnutí AVIDU se dozvíte, že v době výkonných notebooků si například už během natáčení můžete zkopírovat denní práce z kamerových karet do AVIDU v pracovní stanici a ušetřit tak spoustu času (i peněz), že třeba můžete jednoznačně propojovat přepsané texty výpovědí vašich respondentů přímo se stříhovým programem a zrychlit a zjednodušit si tak práci, atd...

PRŮVODCE STUDIEM

Určitě nechceme tvrdit, že je nezbytné vždy a všude přijímat heslo „pomoz si sám“. To platí pro studium stejně jako pro práci – ať už na stavbě, nebo ve střížně... Vážím si schopnosti řady kolegů natočit a sestříhat materiál v minimálním počtu lidí. Ale i práce ve větším štábu je úžasná, pokud funguje a plní efektivně to co má – umožnit vznik nového kvalitního audiovizuálního díla. Důležité je ve všech případech – nebojte se zeptat. Nijak to nesnižuje vaši hodnotu.

Obrázek 52

Tohle prohlášení myslím opravdu upřímně. Možná ale jsem už jiná generace a vám už to vůbec nepříjde důležité...

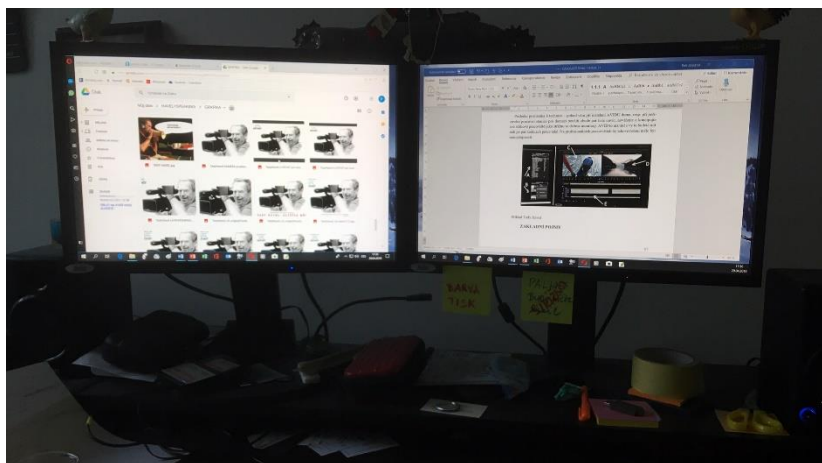
TECHNICKY VZATO...

Musím zde důrazně upozornit, že tato studijní opora rozhodně neslouží jako technická pomůcka pro výběr a instalaci hardwaru ani softwaru nelineárních střížen. I vzhledem ke značné investici (ať už platíte vy nebo někdo jiný) je výběr hardwaru i nezbytného programového vybavení zásadní a velmi zodpovědná záležitost. Opravdu se o ní poraďte s odborníkem, který nemusí být zrovna zástupce firmy, snažící se vám odpovídající vybavení prodat, ale může být třeba stříhačem televize, pro niž byste chtěli v budoucnu pracovat atd.

Maximálně důležitá je kompatibilita prvků, výběr operačního systému, disků nebo pamětí obecně, velikosti operační RAM paměti atd, volba aditivních programů a zařízení. Domácí nebo školní počítač může mít skvělý výkon, přesto se nemusí pro stříh videa hodit. Klidně to zopakují ještě jednou - neváhejte a poraďte se se zkušeným člověkem.

Rozvaha a zodpovědné kroky při pořizování nelineární stříhové technologie jsou totiž důležité nejen proto, aby vám všechno správně a spolehlivě fungovalo, ale i proto, abyste mohli přenášet materiál a sestřihy mezi navazujícími nebo spolupracujícími pracovišti, abyste pracovali se stejnými nebo kompatibilními technologiemi a nastaveními, jako ten, kdo si vaši práci objednává a bude ji schvalovat a platit.

Poslední poznámka k technice – pokud vám při instalaci AVIDU doma, resp. při pořizování pracovní stanice pro domácí použití zbude pár tisíc navíc, neváhejte a koncipujte své stříhové pracoviště jako střížnu se dvěma monitory. AVID to má rád a vy to budete mít rádi po pár hodinách práce také. Na profesionálních pracovištích by takové řešení mělo být samozřejmostí.

Obrázek 53

Dva monitory - téměř nezbytnost pro profesionální práci

ZÁKLADNÍ POJMY

Pojmy, bez kterých se neobejdete, jsou PROJEKT a BIN. Podrobněji se jim budeme věnovat případně v dalších dílech distančních studijních opor.

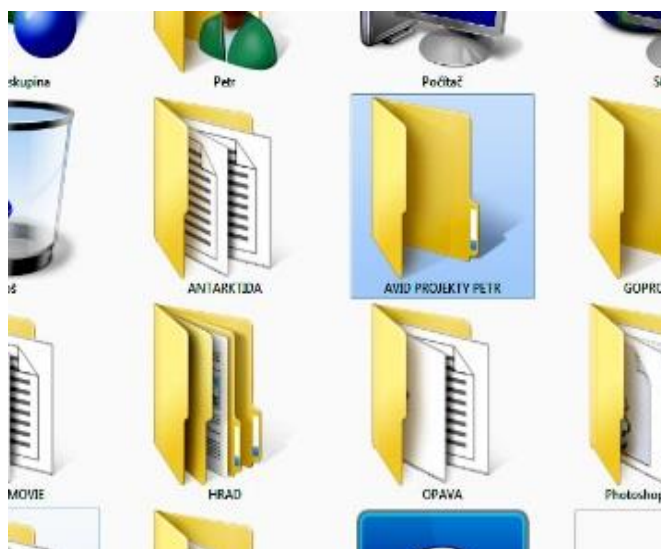
K ZAPAMATOVÁNÍ

Pojem PROJEKT je každému jasný, v případě filmařů a práce s AVIDEM jde o základní strukturální jednotku programu při organizaci dat v počítači.

Nejlepší (nejen pro přehlednost) je nejspíš položit si následující rovnítko:

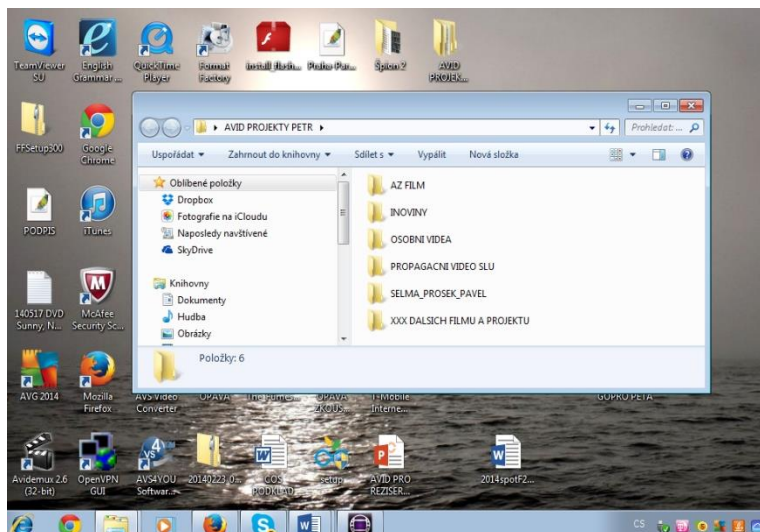
PROJEKT = KONKRÉTNÍ FILM.

Při spuštění programu tedy buď založíte nový projekt, nebo zvolíte některý z existujících. Projekty je dobré „skladovat“ ve zvláštní složce s avidovskými projekty, kterou umístíte v počítači na místo, které vám vyhovuje.

Obrázek 54

Příslušný folder s projekty by měl být snadno přístupný, aby nebylo nutné zatěžovat vlastní paměť nad nezbytnou mez.

Obrázek 55

V adresáři počítače je možné avidovské projekty libovolně organizovat.

PRŮVODCE STUDIEM

Jako nesystematický člověk se musím přiznat, že mám často v projektech binec a nikdy jsem nebyl schopen se přinutit k zavedení nějakého kompaktního systému v jejich organizaci. Pokud jste na tom lépe, jistě si bez problémů zvolíte svůj vlastní systém, nebo se budete podílet na vytvoření **ZÁVAZNÉHO SYSTÉMU** při organizaci práce a materiálu na pracovišti nebo ve školní střížně, případně přijmete bez odporu systém už existující.

Kolem **BINŮ** se bude točit naprostá většina následujících informací. Snad mi odpustíte triviální příklad, ale já jsem přesvědčen, že jednoduchost je často nejlepší cestou k úspěchu. Tak tedy BIN, neboli KOŠ neboli **ZÁSOBNÍK** je možné představit si například jako jednu z místností skladu, v němž máte připraveny různé druhy cihel, z nichž budete později stavět svůj filmový palác, tedy jako sklad pro veškerý potřebný materiál.

Obrázek 56

Pardon, ale je to opravdu tak, jak píšu... A slovo BIN znamená v angličtině opravdu KOŠÍK

K ZAPAMATOVÁNÍ

NEMUSÍTE, ALE MŮŽETE v AVIDOVSKÉM PROJEKTU organizovat materiál tak, že budou v jedné místnosti (BINU) jen červené cihly, v druhé pískovcové kvádry, ve třetí železné armatury, výztuže do betonu, ale v případě potřeby si jednotlivé komponenty také prostě a jednoduše můžete přenést z jedné místnosti do druhé, takže vznikne třeba BIN, který se týká stavby vrátnice ve vašem filmovém paláci a ten bude obsahovat jen potřebný počet červených cihel a pár kvádrů pískovce...

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Ještě jednou pardon za ten příklad, ale snad alespoň někomu bude ku prospěchu. Také jsem mohl mluvit o košících s jablky, hruškami a meruňkami, z nichž si každý složí osvěžující sestavu ovoce dle libosti...

5.5 Autoři

HELENA TŘEŠTÍKOVÁ

Známa česká dokumentaristka je dnes už klasickou reprezentantkou tvorby na poli časosběrného dokumentárního filmu. Její několik desetiletí trvající projekty se již staly v oboru legendami. Mezi její nejznámější díla patří:

- 1980-1987 Manželské etudy
- 1992-1998 Řekni mi něco o sobě
- 2000 Ženy na přelomu tisíciletí
- 2001 Hitler, Stalin a já
- 2006 Marcela
- 2005 Manželské etudy po 20 letech
- 2008 René
- 2010 Katka
- 2013 Život s Kašparem
- 2015 Mallory
- 2017 Strnadovi

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Autor této distanční studijní opory se poprvé setkal s touto autorkou v roce 1988, kdy byl přítomen jejímu natáčení o Jakubu Špalkovi a divadelním spolku Kašpar... A musí se přiznat, že tuto velkou dámu české dokumentaristiky chová ve velké úctě...

Obrázek 57
Helena Třeštíková

Česko-Slovenská filmová databáze je projekt webové stránky, který poskytuje velice účinný přehled o filmech, televizních pořadech a seriálech. Podívejte se, co lze najít o Heleně Třeštíkové.

DALŠÍ ZDROJE

ČSFD je vlastně sociální síť pro filmové fanoušky – jejich názory a hodnocení jsou veřejné a vytváří vlastně prostor pro posuzování kinematografických děl veřejností.

Je specifickým měřítkem, které je nezávislé na profesionální filmové a televizní kritice. Poskytuje zájemcům kritické a životopisné materiály různé kvality a filmografie. Dalším příjemným prvkem je aktuální program českých a slovenských kin a televizních stanic. Je častým mediálním partnerem řady událostí a akcí, úzce spolupracuje s distributory kinematografických děl. Byla oceněna Křišťálovou lupou v kategorii „Zájmové weby“.

PRO ZÁJEMCE

Jako příklad kvalitního materiálu z Česko-Slovenské filmové databáze může sloužit **životopis Heleny Třeštíkové**, vypracovaný Milanem Černým z Českých Budějovic:

Helena Třeštíková se narodila v roce 1949 Praze. Vyrůstala na Václavském náměstí, v domě zvaném Darex. Otec Jaroslav Böhm byl právník, kterého v 50. letech v rámci akce Inteligence do výroby vyhodili z ministerstva. Začal pracovat jako lakýrník a po deseti letech se k práci právníka vrátil. Matka byla výtvarnice a pracovala jako reklamní grafička. Po matce Helena zdědila výtvarný talent. Začala studovat střední výtvarnou školu a přála si být kostýmní výtvarnicí. Přitahovalo ji divadlo, už jako žákyně byla pravidelnou návštěvnicí Národního divadla, kde shlédla všechna slavná představení Otomara Krejčí a dalších významných režisérů. Často také chodila do kina a svět filmu ji stále více fascinoval. V roce 1968 se seznámila se studentem FAMU, který točil dokument o politických věznicích, a toto setkání ji přivedlo na myšlenku stát se dokumentaristkou.

Proti vůli svých rodičů, kteří se obávali, že se ve filmové branži coby převážně mužské doméně dcera neprosadí, odešla do televize do redakce dokumentu jako asistentka produkce. Po roce úspěšně složila přijímací zkoušky na FAMU. Studovala v depresivní atmosféře normalizační éry 1. poloviny 70. let. Absolvovala v roce 1975, kdy dokončila svůj první dokument věnovaný těhotenství a narození dítěte **ZÁZRAK**. Během natáčení absolventského filmu se náhodně seznámila se svým budoucím manželem, architektem Michalem Třeštíkem. Krátká známost rychle dospěla ke sňatku. Manžel se později věnoval vydavatelské činnosti a spoluprodukoval některé filmy své ženy.

V roce 1974 nastoupila Helena Třeštíková jako dramaturgyně do krátkého filmu a posléze se stala režisérkou. Ve druhé polovině 70. let sporadicky točila podle zadaných témat. Svoji kariéru dvakrát přerušila mateřskou dovolenou. Nejprve se narodil syn Tomáš a po čtyřleté pauze dcera Hana. V době mezi těhotenstvími udělala důležité rozhodnutí - věnovat se časoběrné dokumentární metodě. Přivedl ji k tomu během jednoho natáčení psychiatr, který vyprávěl, jak dramaticky stoupá rozvodovost a že by stálo za pokus sledovat s kamerou vybraná manželství několik let po sobě. Třeštíková začala v roce 1980 dokumentovat život šesti manželských párů a výsledkem se staly **MANŽELSKÉ ETUDY**, které s velkým ohlasem v roce 1987 uvedla Československá televize. Cyklus rázem Třeštíkovou katapultoval mezi elitu filmové dokumentaristiky.

Jeden z příběhů vydal na celovečerní film Z LÁSKY, který byl uveden v kinech. Třeštíková se po nějaké době k manželským párům vrátila a v letech 2005 až 2006 spatřily světlo světa MANŽELSKÉ ETUDY PO 20 LETECH. Jeden rozpadlý vztah vedl ke vzniku samostatného snímku MARCELA. Třeštíková byla jedním z prvních dokumentaristů, kteří se náročné časosběrné metodě začali ve světě věnovat. Dopracovala se k ní sama bez ohledu na světové trendy. Časosběrná metoda se jí stala vlastní, objekty svých dokumentů obvykle sleduje několik let. Tak vznikl i cyklus filmů o mladých lidech ŘEKNI MI NĚCO O SOBĚ. Jeden z "hrdinů" cyklu, zloděj René, později režisérce vykradl byt a nevrátil jí zapůjčenou kameru, takže se zasloužil o tragikomickou tečku příběhu.

Dalším významným dílem se stal cyklus ŽENY NA PŘELOMU TISÍCILETÍ, který zahrnoval osudy desíti žen, od těch úspěšných jako byla operní pěvkyně Dagmar Pecková, až po ty na dně společnosti, mezi něž patřily pražské prostitutky nebo v příběhu V PASTI narkomanka Katka. Jeden z dílů pojednával také o třídě zdravotních sester v průběhu 13 let a další o několika lesbických ženách. Po listopadu 1989 Třeštíková spoluzaložila sdružení Film a sociologie, které si dalo za cíl sledovat vývoj společnosti v demokratických podmínkách a při formování a zobrazování společenských témat se v něm spojili filmaři s vědci. V roce 1994 založila se svým mužem nadaci Člověk a čas, která si kladla za cíl podporovat časosběrné dokumenty a filmy, které reflektují čas, jeho plynutí a změny, které přináší. Za přispění nadace vznikly snímky jako RUDOLF II. A PRAHA, SLADKÉ STOLETÍ nebo CARMEN STORY.

Od roku 2002 začala vést na FAMU jednu z tvůrčích dílen. Především ale točila. Vydala se do Salcburku za zestrárou Lídou Baarovou, přispěla portréty do televizních cyklů GEN a GENUS (např. Olbram Zoubek nebo Tomáš Halík). Nechala vzpomínat pamětníky na Julia Fučíka v dokumentu LIDÉ, MÁM VÁS RÁD. O herci Janu Potměšilovi a divadelníku Janu Špalkovi natočila filmy VÝZVA a DESET LET V ŽIVOTĚ MLADÉHO MUŽE.

Obrázek 58

Helena Třeštíková

Za své dokumenty obdržela mnoho ocenění, řadí se mezi absolutní špičku dokumentárních tvůrců minimálně evropského formátu. V roce 2007 převzala ve Španělsku cenu za nejlepší evropský dokument roku - stal se jí snímek MARCELA. Helena Třeštíková má za sebou také epizodní účinkování v politice. V roce 2007 byla jmenována ministryní kultury v Topolánkově vládě, ovšem konfrontace ideálů se všední politickou realitou ji po rekordních 16 dnech v úřadu vedla k podání demise. Volný čas tráví především četbou, se svým

manželem sdílí zálibu ve sbírání uměleckých děl a starožitností. Mezi filmaři je mimořádně respektovanou osobností.

DALŠÍ ZDROJE

ČESKÁ TELEVIZE

Z českých televizních stanic se časoběrnému dokumentu věnuje nejvíce Česká televize. Pod níže uvedeným odkazem se o tom lze snadno přesvědčit:

<http://www.ceskatelevize.cz/hledani/?q=časoběrný+dokument&cx=000499866030418304096%3Aukbowjvrr7u>

PRO ZÁJEMCE

Konkrétním příkladem pořadu České televize, který se věnuje (nepravidelně) časoběrnému dokumentu je ART ZÓNA.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12072033166-artzona/dily/>

Pořad moderuje Saša Michailidis, scénář Iva Strnadová a Lucie Klímová, režírují Jakub Sklaický, Petr Stodůlka a Veronika Stehlíková. Šéfredátorem je Josef Chuchma.

V dílu, věnovaném časosběrnému dokumentu (ART ZÓNA, Česká televize, 20. února 2018, hosté Helena Třeštíková a Linda Jablonská) zazněly i tyto názory hostů a pozvaných filmových kritiků a publicistů (uváděno ve smyslu):

Saša Michalidis: RENÉ je 20 let života jednoho delikventa ve fascinující zkratce. Helena Třeštíková si za něj odnesla v roce 2008 cenu pro nejlepší evropský dokument a potvrzení, že český časosběr ve světě něco znamená. Skvělých českých filmů z tohoto žánru bychom našli dost, ale až na výjimky jako byl občan Havel, kterého Pavel Koutecký (pozn. autora studijní opory – info o Pavlu Kouteckém následuje) sledoval 13 let, se netočily déle než 3 roky.

Jan Gregor: Ono opravdu těch dokumentaristů, kteří by točili takovýmhle časosběrným způsobem jako Helena Třeštíková není mnoho. Helena Třeštíková je průkopnicí a zároveň poslední autorkou monumentálních časosběrů a přestože třeba německý dokument DĚTI Z VESNICE GOLZOW byl natáčen skoro půl století, je Třeštíková výjimečná i ve světovém měřítku.

Kamil Fila: Ta délka jednoznačně určuje unikátnost. A délka určuje potom i tu metodu. Tím pádem všechny ty filmy jsou unikátní a kdykoliv takový dokument Helena Třeštíková někomu promítne v zahraničí, tak jsou všichni udivení, že takový film může vzniknout.

Helena Třeštíková: My na takový dokument potřebujeme financování, nejsme sami sobě financiéři – bohužel - v něčem by to bylo možná jednodušší... Pokud chceme točit delší tvar, tak musíme s tím, kdo ty finance má, domluvit jasnou dobu toho sledování. A tam už je časosběrnost definovaná...

Linda Jablonská: Začala jsem točit osudy 3 dívek ve výchovném ústavu, neboli v pasťáku, a když jsem to dodělala jako takový 20 min filmeček v rámci cyklu pro Českou televizi, tak jsem si řekla že tady by bylo zajímavý v tom pokračovat, protože ty dívky, bylo jim 17-18, byly na startu nové životní etapy. Časosběr se z toho vlastně udělal až následně. Natáhli jsme to na 5 let a potom jsme si říkali, že by to bylo zajímavé to sledovat dál a stal se z toho vlastně desetiletý časosběr. Takže to nemusí být vždycky přesně dané, že to bude trvat třeba 10 let, ale může to začít třeba jako normální film a potom se to překlene do něčeho delšího.

Helena Třeštíková: Myslím si, že to je tím příběhem, který diváky vtáhne - a určitě se to netýká jenom mých filmů. Čtyři v tom Lindy Jablonské je dobrý příklad toho že to diváky vtáhlo stejně.

Jan Gregor: Helena Třeštíková má velmi dobrý cit na témata, na to vybrat si zajímavé a divácky atraktivní aktéry a v neposlední řadě témata, která vlastně veřejnost zajímají, jako třeba v případě dokumentu Katka, který vlastně rozvířil docela slušnou debatu o životech narkomanů u nás.

Kamil Fila: Jediný, co mi na věci vlastně opravdu vadí je to, že pokud ukazujete lidi, kteří jsou na tom opravdu špatně a nevysvětlíte, proč to tak mají, tak vzbudíte podle mne

velmi snadno nenávidět vůči těm, kteří se mají špatně... Velmi snadno je potom možné navádět lidi k opovrhování chudými, k pohrdání těmi, kdo jsou závislí, kteří se ocitnou na dně. A to dnes v naší společnosti opravdu zažíváme, nenávidět vůči slabším...

Helena Třeštíková: Prvotním záměrem u časoběru o Katce nebylo točit život narkomanky, my jsme se s ní setkali v době, kdy ona byla v léčebně, takže to první téma bylo sledovat jak se někdo dostane ze závislosti. Ale podstata časoběru je, že se točí to, co život přináší, nikoliv to co já si přeju jako režisér nebo jaký byl hypotetický můj dramaturgických záměr, a jestliže Katka selhala, tak jsme točili toto její selhání... Já to slyším docela často od kolegů, že chtějí mít čistý stůl a že je hrozně rozrušuje, když pořád je něco nedokončené - a mě to vůbec nevádí... Asi bych to nedělala, kdyby mi to vadilo, ale mě to absolutně nevádí, že pořád něco běží a že rozdělaných příběhu je já nevím třeba 10, 15... Na to mám systém, po každém natáčecím dni si nechám udělat přesný transkript a před každým dalším natáčecím dnem se podívám na materiál a přečtu si všechno to, co se tam probíralo, takže jsem vlastně pořád nějak v obraze. Já strašně věřím tomu, že v dlouhé časové etapě nikdo nedokáže nějak předstírat a stylizovat se a že snad nějaký kousek pravdy zachytíme... Strašně v to věřím, protože jinak by to vlastně nemělo smysl, kdyby to byla jenom nějaká nápodoba života....

Průvodce pořadem se pak Heleny Třeštíkové ptal, jak se natáčení časoběrných dokumentů vyvíjelo.

Helena Třeštíková: V případě Manželských etud nás bylo ve štábu třeba 10, protože taková byla technologie té doby, neexistovalo reportážně použitelné video, jen filmové kamery... Tehdy jsme se nacpali do nějakýho maličkýho bytečku, bylo tam málo světla, museli jsme svítit, osvětlovači umazali nebo spálili zácolony, nikdo se nepřezouval, zvukaři vypnuli ledničku, aby nevrčela a pak ji zapomněli zapnout... Takže bych řekla, že všechny jsme museli prožít (a naši hrdinové s námi) strašně hrůzy. Musím říct, že dnešek je pro mě úleva, už z toho, že jsme ve štábu jenom 3, jsem nadšená.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA PŘEDLOHY

Chtěli byste se s touto velkou dámou českého dokumentu osobně setkat? A co pro to uděláte?

PAVEL KOUTECKÝ

Známý český dokumentarista Pavel Koutecký se narodil v roce 1956 v Praze, kde také v roce 2006 tragicky zemřel při natáčení svého posledního dokumentárního filmu.

Obrázek 59
Pavel Koutecký

Po absolvování filmové a televizní fakulty AMU strávil tři roky ve Velké Británii na National Film and Television School v anglickém Beaconsfieldu, poté nastoupil jako režisér do Audiovizuálního centra Českého vysokého učení technického. V letech 1990 – 1997 pracoval jako kmenový režisér Krátkého filmu Praha. Byl významným spolupracovníkem Asociace Film a sociologie, kde působil též jako člen správní rady. Natočil stovky krátkých a středometrážních filmů, většinou podle vlastního námětu. Jeho stálým a neopominutelným spolupracovníkem a spoluautorem byl Stano Slušný, kameraman slovenského původu, žijící v Praze. Za svou tvorbu získal Pavel Koutecký řadu ocenění, např. Trilobit 1993, 1997, Cenu IG Medien Lipsko 1994, Grand prix Techfilm Hradec Králové 1996, významnou českou cenu Kristián 1997, cenu festivalu v Ottawě 1998 atd. Zařadil se mezi občasně autory animovaného filmu a multimediálních projektů. Od roku 1991 byl pedagogem pražské Filmové a televizní fakulty AMU. Z jeho filmů vybíráme:

2007 Občan Havel

2005 Každý rok je v Praze Jaro, každý rok je Pražské jaro

2001 Hledači pevného bodu

2000 Bornholm mimo sezónu

1996 Drahý mistře

1993 Zánik Československa v parlamentu

Pavel zahynul za nevyjasněných okolností pádem ve výškové budově při natáčení dokumentárního filmu o mladých mužích, kteří mají jako adrenalinový sport lezení po mrakodrapech... Asi nejpodstatnějším jeho filmem je OBČAN HAVEL, časosběrný dokument, pro nějž byl materiál sbírán dlouhých 13 let. Práci přerušila až smrt... režiséra.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

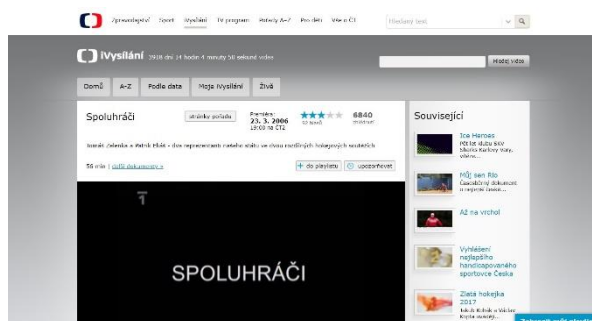
Na pohřbu mluvil Václav Havel. A řekl: “Je to velice nespravedlivé. Na tomto místě by měl stát Pavel Koutecký a mluvit o mně. A zatím tady stojím já a mluvím o něm...” Pavel je už ve filmařském nebi, ale určitě je možné se podívat na jeho filmy. Stojí to za to!

VLASTNÍ ZKUŠENOST - SPOLUHRÁČI

První velkou zkušenost s časosběrným dokumentem udělal autor této studijní opory v roce 2001. Tedy začal ji prožívat... Původně krátký dokument o dobročinném hokejovém zápase ve prospěch Zraněného hokejisty Třebíče Tomáše Zelenky, který zorganizoval také Třebíčák, hráč NHL Patrik Eliáš, se rozrostl na 5 let...

DALŠÍ ZDROJE

Obrázek 60
Ilustrační obrázek

Webové stránky České televize přinášejí základní informace o vysílaných pořadech. Pořady, které nejsou problematické z hlediska autorských práv (v některých případech nejsou vyřešena práva pro internetové vysílání) je možné shlédnout právě na těchto stránkách.

Stránky o tomto filmu dále uvádějí: Hráli spolu v jednom městě a spojoval je nejen hokej. Vrtkavý osud jednomu pomohl k oslnivé profesionální kariéře, druhého posadil na invalidní vozík. Sportovní přátelství se ještě utužilo, když ten šťastnější morálně i ekonomicky pomohl v nejtěžších chvílích zraněnému kolegovi. Přišly i jiné krize, sportovní i osobní...

Tomáš Zelenka a Patrik Eliáš – dva reprezentanti našeho státu ve dvou rozdílných hokejových soutěžích (2002). Dokument P. Jančárka

Čtyři roky sledoval dokumentarista Petr Jančárek kariéru Tomáše Zelenky a Patrika Eliáše, kteří se dnes – tak jako dřív – věnují hokeji na špičkové mezinárodní úrovni, i když každý v poněkud odlišné soutěži.

PRO ZÁJEMCE

U časoběrného dokumentu SPOLUHRÁČI je vhodné upozornit na jeden z dobrých momentů veřejnoprávní televize – jde o dobrou péči o dokumenty a pořady, respektive o diváky.

V on-line archivu ČT lze u řady filmů najít titulky pro hluchoněmé. Zde je ukázka:

[00:00:09](#)Začala poslední minuta
třetí třetiny. Kubina.

[00:00:12](#)Přichází Sýkora, Eliáš.
Eliáš! Ještě šance! Ne.

[00:00:15](#)Tý vole... Hoši...

[00:00:20](#)Posledních 20 sekund.
Hašek spěchá na střídačku.

[00:00:24](#)Dopita rozjíždí zřejmě
poslední akci. Jágr.

[00:00:28](#)Jágr šance!!! Kde je kotouč?!

[00:00:33](#)Puk je v brankovišti
a 4 sekundy před koncem.

[00:00:36](#)Tam byla šance jako prase.

[00:00:39](#)Rusové určitě se budou snažit
zablokovat střelce

[00:00:42](#)a Nikolišin vyhrát buly,
proti němu Dopita.

[00:00:47](#)Dopita se pokusil rovnou vystřelit.
Je konec.

[00:00:53](#)Co na to říct, no?

[00:00:56](#)Rusko vítězí nad Českou republikou
finálovým výsledkem z Nagana

[00:00:59](#)v obráceném gardu 1:0.

[00:01:04](#)I když samozřejmě víme,
že vítězství i porážky patří

[00:01:07](#)k hokeji jako den a noc nebo život
a smrt, tak jsme strašně zklamaní,

[00:01:12](#)ale nedá se nic dělat.

[00:01:56](#)Martin Straka!

[00:01:59](#)A teď pozor, s číslem 26
kapitán hvězd Patrik Eliáš!

[00:02:16](#)Vůbec první cestu do Třebíče,
po úraze, jsem absolvoval kvůli

[00:02:20](#)benefici, kterou pořádal právě Patrik a která měla sloužit

[00:02:24](#)k získání finančních prostředků na mou rehabilitaci.

[00:02:30](#)Co já si pamatuju, tak to pro mě byl obrovskej stres, protože jsem

[00:02:34](#)poprvé se měl ukázat mezi lidma.

[00:02:40](#)DIVÁCI SKANDUJÍ
Tomáš Zelenka! Tomáš Zelenka!

[00:02:47](#)Dokonce jsem pak našel odvahu i vyjet s Radkou na led

[00:02:51](#)a osobně si ten dar převzít.

[00:02:58](#)Tam snad bylo úplně narváno, tam snad bylo 5 - 6 tisíc lidí.

[00:03:03](#)Tam byla taková výborná atmosféra, že mi to opravdu v tu chvíli

[00:03:07](#)dodalo obrovskou sílu.

[00:03:09](#)Obrovskou sílu s tím bojovat a dokázat lidem,

[00:03:13](#)že se z toho fakt neposeru a zkusím vymáčknout maximum.

A v závěru časosběrného dokumentu vypadají titulky pro hluchoněmé takto:

[00:53:57](#)Čas dělím mezi tři hlavní stěžejní věci: mezi školu,

[00:54:03](#)práci se sledgohokejem a rehabilitaci.

[00:54:07](#)Na té cestě bych mohl dosáhnout menších vrcholů, jako třeba

[00:54:12](#)kdybychom jednou s sledgohokejem vyhráli paralympiádu nebo MS

[00:54:17](#)nebo nějakou takovouhle větší akci.

[00:54:27](#)Nebo když vystuduju školu nebo když třeba i začnu hýbat rukama

[00:54:35](#)nebo dostat se na úroveň soběstačnosti.

[00:54:40](#)Samozřejmě, že to budou pro mě takové malé vrcholy.

[00:54:43](#)Ale je tu ten nejvyšší, kterého
bych mohl v životě podle mě

[00:54:48](#)dosáhnout, a já bych ho ještě pořád
chtěl dosáhnout, poněvadž jsem to

[00:54:54](#)ještě nevzdal, ten pocit, že bych
se mohl jednou postavit na nohy.

[00:55:00](#)Samozřejmě jsem realista,
uvědomuju si, že to bude chtít

[00:55:05](#)hodně práce, velký zázrak,
ale ještě jsem se toho snu nevzdal.

[00:55:42](#)Skryté titulky: Alena Kardová,
Česká televize 2006

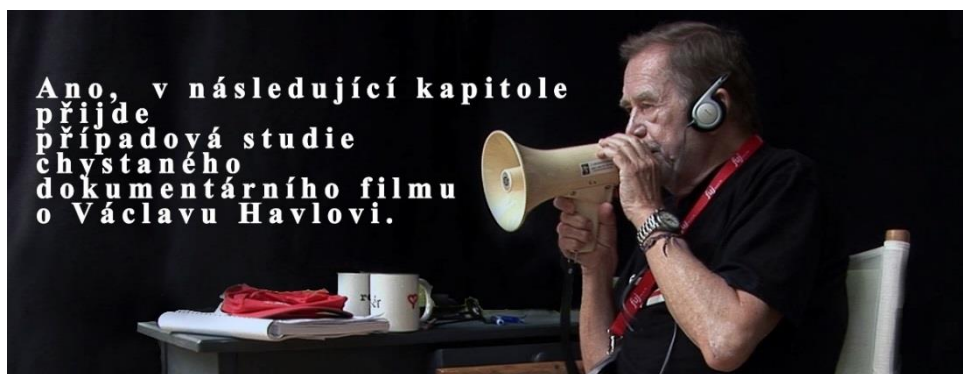
OTÁZKY A POZNÁMKY AUTORA PŘEDLOHY

Chtěl bych zajít za Tomášem Zelenkou a Patrikem Eliášem znovu. Dnes, po skoro 20ti letech...

NÁMĚT A SCÉNÁŘ NAKONEC

V závěru kapitoly se alespoň stručně musíme zmínit o tom, co by mohlo, mělo, ale nemusí předcházet v případě tvorby časosběrného dokumentu vlastnímu natáčení. Případně co by mělo následovat po jeho ukončení, ale před započítím dokončovacích prací. JE TO SCÉNÁŘ NEBO PROPSTĚ LITERÁRNÍ PŘÍPRAVA LÁTKY... Odkazujeme ale na kapitolu následující, kde se literární přípravě časosběrného dokumentu nebo jeho postprodukční fáze budeme věnovat podrobněji.

Ano, v následující kapitole
přijde
případová studie
chystaného
dokumentárního filmu
o Václavu Havlovi.

Obrázek 61
NEZAPOMEŇTE NA SCÉNÁŘ!

SHRnutí KAPITOLY

V kapitole byly stručně popsány příklady z oboru časoběrného dokumentárního filmu, a to jak osobnostní ve stručném portrétu významných českých filmařů Třeštíkové a Kouckého, tak ve stručném příkladu konkrétního filmu Spoluhráči autora této předlohy. V této části studijní měl student příležitost projít cestu od nápadu na film přes jeho realizaci, kapitola přinesla základní informaci o postprodukcí. Důležité byly souvislosti a seznámení s jednotlivými fázemi výroby časoběrného dokumentu včetně upozornění na fázi literární přípravy a zejména na důležitost postprodukční fáze výroby časoběrného dokumentu.

6 TADY HAVEL, SLYŠÍTE MĚ? Meze a možnosti sběrného dokumentu v současnosti

Obrázek 62
Václav Havel ve své post-prezidentské kanceláři

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Ano, jde o Václava Havla, chemického laboranta, kulisáka, dramatika, disidenta, obhájce lidských práv, prezidenta, státníka a také, nezapomeňte, filmového režiséra... Autor této distanční studijní opory měl příležitost strávit s kamerou poslední léta života v blízkosti této světové osobnosti a, doslova na prezidentovu výzvu, „točit skoro všechno“. Jde o typickou případovou studii ve smyslu této podpory. Jako bonus získá student inspiraci pro hledání finančních zdrojů pro práci dokumentárního filmaře.

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Případové studie je zde využito, protože může detailně popsat, rozebrat a přiblížit konkrétní případ z praxe. Jedná se v tomto případě o zevrubné zkoumání konkrétního projektu časoběrného dokumentárního filmu „Tady Havel, slyšíte mě?“ v rámci jeho reálného kontextu, s výrazným časovým odstupem a po řadě změn, k nimž v průběhu trvání projektu došlo. Případová studie má primárně deskriptivní cíl: usiluje o zachycení složitosti natáčení s Václavem Havlem, o přiblížení komplexnosti tohoto úkolu, popisuje vztahy a okolnosti, které uvedenou práci provázely.

CÍLE KAPITOLY

Student získá ucelenou představu o problematice časoběrného natáčení velkého dokumentárního filmu. Získané vědomost by měl být schopen aplikovat na vlastní tvorbu s výzvou pokusit se nejprve o časoběrný dokument menšího rozsahu.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Václav Havel, dramatik, prezident, disident, časoběrný dokument, spolupráce, ochota, nenápadnost, Castro, Kisinger, Kancelář Václava Havla, Knihovna Václava Havla, trilogie.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

Myslíme si, že by bylo optimální pracovat s touto kapitolou 14 hod.

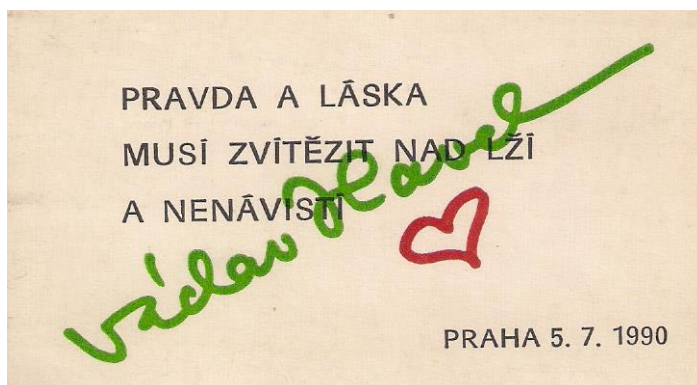

PRO ZÁJEMCE

Podrobnosti o projektu časoběrného dokumentu „Tady Havel, slyšíte mě?“ případně najdete na: www.tadyhavel.cz.

6.1 ŠANCE, PŘÍLEŽITOST, POKUŠENÍ

Pracoval jsem pro Václava Havla od roku 2003. Byla to velká příležitost a velká výzva, nejen kvůli němu samotnému, ale také díky prostředí, do kterého jsem se díky spolupráci s ním dostal a díky lidem, které jsem měl příležitost díky prezidentovi poznat. Tato práce přinesla samozřejmě i nepochopení, nadávky a ostouzení, že jsem pravdoláskař atd.

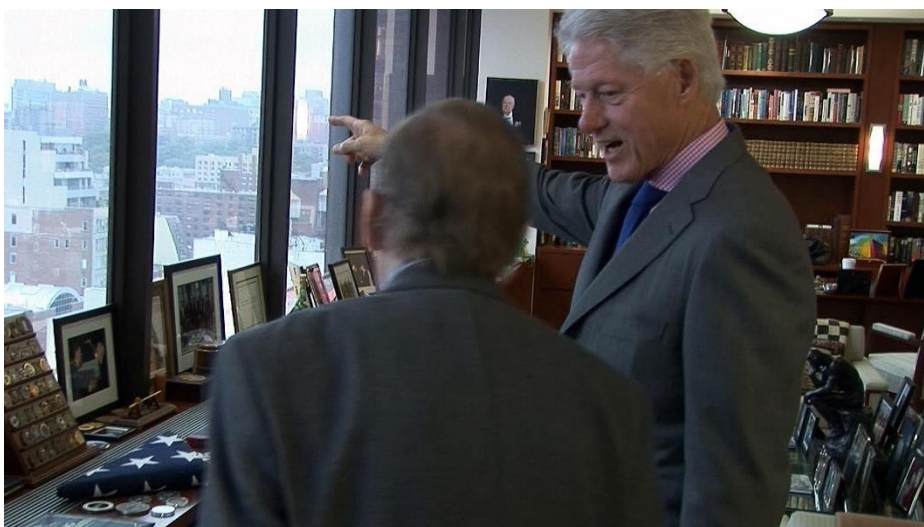

Obrázek 63

Okřídlené prohlášení, které se stalo pro jedny vyjádřením postoje ke světu a pro jiné nadávkou.

CO SE ZDE URČITĚ NEDOČTETE

V negativním vymezení, které je možnou a účelnou součástí každé práce, je nutno upozornit, že se v žádném případě nebude v této studijní opoře jednat o rozbor státnické či režisérské osobnosti VH, politické situace před listopadem 1989 ani po něm, natož konkrétní Havlovy prezidentury a exprezidentury. Nelze očekávat ani seznam pikantností z dramatikova soukromého života.

Obrázek 64

S Billem Clintonem v New Yorku, květen 2010

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

O jaké by muselo jít téma, abyste byli ochotni všechno pustit z ruky, na vše ostatní zapomenout a věnovat se jenom tomu jedinému, novém? Můžete popsat svůj filmařský sen? Bude to jeden z vašich pozdějších úkolů...

CO SE DOZVĚDĚT MŮŽETE

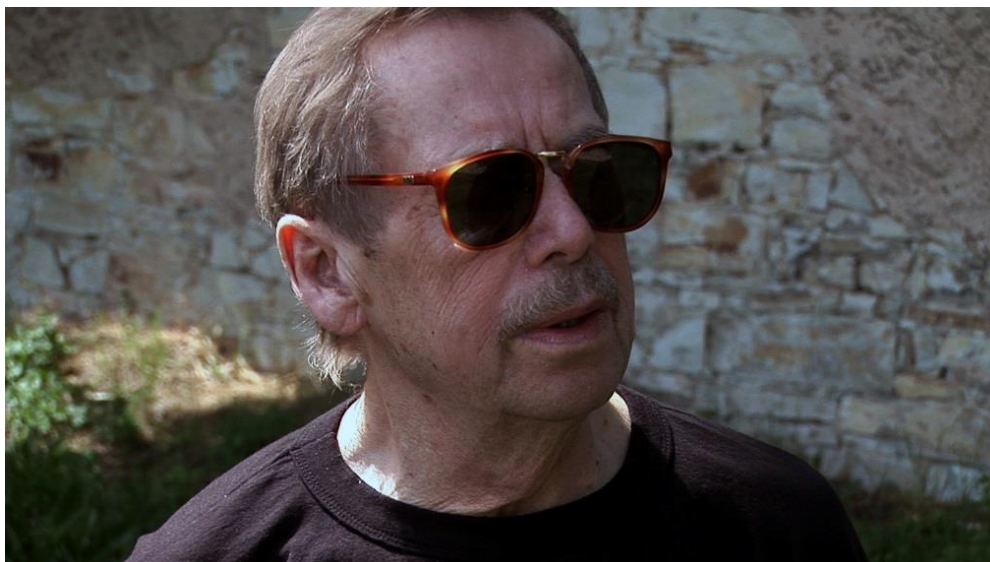
Máte před sebou pokus o přiblížení filmařovy práce, který by měl vyústit v úvahu o mezích a možnostech časosběrného dokumentu v současnosti v podmínkách, které mohou být srovnatelné s vašimi možnostmi.

Obrázek 65

Zásadní pro práci na dokumentu byla ochota Václava Havla nechat se natáčet při oficialitách i v soukromí.

Doufáme, že jste v celém studijním textu nezapomínali na využívání odkazů na webové stránky a úložiště videoobsahu. V této kapitole je také využijete. Jsou jedním ze základních prvků vašeho studia a že jejich míjení zásadně negativně ovlivňuje vaši práci a znalosti.

Obrázek 66
Ploskovice, 2010, natáčení vlastního filmu **ODCHÁZENÍ**

6.2 GENEZE SBĚRNÉHO MATERIÁLU

FIDEL A HENRY

K práci pro prezidenta Václava Havla a později k natáčení časoběrného materiálu o něm jsem se dostal v roce 2003. V březnu toho roku nechal na Kubě zatknout Fidel Castro 75 odpůrců režimu, které potom „nezávislé“ kubánské soudnictví poslalo na dlouhé roky do vězení. Byl mezi nimi i můj přítel Omar Saludes, kubánský fotograf a novinář, který nám v roce 2001 pomáhal při natáčení filmu „Hlasy z Ostrova svobody“, snímku ze série koprodukčních dokumentárních filmů České televize a Společnosti Člověk v tísní. Hledali jsme podporu pro vězněné Kubánce kde se dalo. A jedním z nápadů bylo oslovit čerstvého exprezidenta Havla s prosbou o video, které by bylo jakýmsi poselstvím a zprávou, že na perzekvované kubánské disidenty myslíme, včetně osobní vzpomínky Havlovy na léta věznění v socialistickém Československu. Vydal jsem se za Václavem Havlem do jeho nové kanceláře ve Voršilské ulici, natočil tzv. videopozdrav Kubáncům a odešel. Jeho spolupracovníci mi pak zavolali, že se panu prezidentovi líbilo, jak rychle jsme to zvládli a že by se

mnou v tomto smyslu rád spolupracoval dál. Že prý za ním byli nějakí Američané od Henryho Kissingera, kterým totéž trvalo pětkrát déle, tak že bychom to mohli zkusit...

Obrázek 67

V žertu lze tedy prohlásit, že mi k práci pro Václava Havla a s Václavem Havlem pomohli Fidel Castro a Henry Kissinger

VIDEOPOZDRAVY

Počáteční etapou spolupráce s Václavem Havlem bylo natáčení tzv. videopozdravů. První z nich byl tenkubánský, ale pak jich následovaly desítky. Šlo o to, že ne vždycky mohl prezident odcestovat tam, kam ho zvali.

Obrázek 68

Obvyklá kompozice videopozdravu Václava Havla.

Každodenně měl na stole desítky pozvánek na nejrůznější akce. Některé z nich míjel, ale pak byly i ty, kam by býval rád zajel, ale nemohl z organizačních či zdravotních důvodů. Nastupovaly tedy videopozdravy a já s kamerou. Prezident měl připravený obsah textu, ale vždycky při finálním natáčení improvizoval. Namluvil krátkou zdravici, málokdy přesahovala 3 minuty. Jeho text pak byl případně přeložen do příslušného jazyka, já jsem ve strižně dodal překladové podtitulky a vypálil výsledek na DVD (dnes už pomalu nenajdete počítač, který by měl příslušnou mechaniku).

Obrázek 69

Každý z videopozdravů byl opatřen pečlivě titulky se jménem a názvem těch, kterým byl určen a s datem pořízení.

VÁCLAV HAVEL, PRAHA – HRAD I. – III.

Následovala další fáze. Na návrh a námět prezidentova spolupracovníka Martina Vidláka jsme v roce 2006 začali připravovat a o něco později natáčet trilogii hodinových dokumentárních filmů „Václav Havel, Praha – Hrad“, která popisovala Havlovo federální prezidentské období. Jednalo se tedy o dobu mezi 29. prosincem 1989 a červencovou abdikací Václava Havla z roku 1992. Tato perioda totiž zatím nebyla nijak filmově pojednána, protože Pavel Koutecký začal v časosběrném dokumentu „Občan Havel“ (který po Pavlově smrti dokončil Miroslav Janek), dokumentovat Havlův život a práci až později, za doby českého prezidentství.

V koprodukcii s Českou televizí tedy vznikly tři hodinové dokumenty, z nichž první pojednával o navracení Československa na mapu světa, druhý o otvírání Pražského hradu lidem po letech komunistických ohrad z vlnitého plechu a zákazů vstupu. Třetí díl se věnoval rozpadu Československa, stejně jako předchozí díly – z pohledu Václava Havla a jeho přátel a pracovníků kanceláře prezidenta.

Obrázek 70

Přebal DVD, které jsme nechali vyrobit z důvodů propagace našeho filmu a jako dárkový předmět.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Vždycky jsem podceňoval propagaci vlastní práce. Soustředil jsem se na vlastní natáčení a dokončení filmu, to že bych se měl víc a lépe starat o jeho další osud a uplatnění mi nebylo a není vlastní. DVD s trilogií „Václav Havel, Praha – Hrad“ bylo skutečnou výjimkou.

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Zvolte téma vlastního (teoretického) časosběrného dokumentu a vypracujte stručný návrh na jeho PR. Nezapomeňte, že se technické i publikační možnosti od doby naší trilogie výrazně posunuly. Zvláštní pozornost věnujte návrhu propagace pokusného dokumentu na sociálních sítích.

ZLOM - DUBEN 2009

V dubnu 2009, po natočení několika videopozdravů v kanceláři ve Voršilské ulici, mne Václav Havel oslovil se slovy: „Navrhuji vám, abyste zdokumentoval zbytek mého života..., pokud byste o to stál...“ A já jsem odpověděl: „Ano, samozřejmě, pane prezidente...“.

Obrázek 71

Některé věcinikdy nezapomenete - u tohoto stolu smi Václav Havel navrhl, abych
"...natočil zbytek jeho života..."

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Havlova výzva byla přesně z kategorie těch, na které se říká pouze ANO. Jak byste reagovali v takové situaci vy? Dostali jste se někdy do situace, kdy jste dostali nabídku, která se neodmítá?

SAMOSTATNÝ ÚKOL

Popište v rozměru jedné normované strany A4 (celkem) tři návrhy nebo nabídky, které by po jejich přijetí změnil významným způsobem váš život. Nezapomeňte na odůvodnění, proč by ke změnám vaší situace a osudu mělo dojít.

Obrázek 72

Záběr Václava Havla, plavoucího v hotelovém bazénu, se stal téměř ikonickým. Berlín 2009.

Ano - přijetí takového úkolu znamenalo naprostou změnu života i pro mne. Mohu vás ujistit, že existuje tisíc věcí a položek, které bych dnes určitě udělal jinak, kdybych jen trochu tušil, do čeho se řítím. Ale bylo to skvělé. Netušil jsem naprosto, kolik peněz mne to bude stát (první rok jsem pracoval ve vlastní produkci, až poté s investory, kteří pomáhali uhradit základní položky rozpočtu a kteříjiž dostali své peníze zpět).

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Snažil jsem se být stále k dispozici a zároveň jsem musel nějak vydělávat, abych se nějak uživil. Toto není stížnost na osud, ale upozornění na to, co vás čeká, pokud se někdy rozhodnete pro práci podobného druhu.

CO BYLO POTOM A LIDÉ KOLEM PREZIDENTA

Mimořádně důležité pro natáčení byly vztahy s lidmi, kteří prezidenta obklopovali. Ať už se jednalo o jeho bezprostřední spolupracovníky z kanceláře, řidiče nebo důstojníky z Útvaru ochrany prezidenta, kterým Václav Havel důvěrně říkal „pistolníci“. Mimočodem, nikdy jsem u nich pistoli neviděl...

Naštěstí byli všichni ti, kdo Václava Havla obklopovali, velice spolupracující a přející osoby. Doslova jsme se spřátelili a musím konstatovat, že bez vstřícného přístupu prezidentova okolí by semí pracovalo jen velice těžko. Podíl spolupracovníků Václava Havla na vzniku časoběrného materiálu pro současný projekt „Tady Havel, slyšíte mě“ byl zcela zásadní.

Obrázek 73

Odjezd z kanceláře ve Voršilské. Rutinní situace, ale i ty jsou součástí života - a později časoběrného dokumentu.

Obrázek 74

Nabídka momentů z prezidentova života byla opravdu zajímavá - ostatně jako celý jeho život.

Obrázek 75

Václav Havel se snažil svými problémy nezatěžovat okolí. Ale přicházely i situace, kdy jemu ani nám v jeho okolí nebylo do smíchu.

VLASTNÍ NATÁČENÍ

První záběry s Václavem Havlem jsem do časosběrného materiálu natočil v dubnu 2009, poslední, bohužel už bez něj, v lednu 2012. Vzniklo přes 200 hodin materiálu, natočeného v tehdy přijatelném rozlišení HDV, tedy v rozměru 1440 x 1080 obrazových bodů. To byl nejvyšší technologický standard, který jsem měl v dané době k dispozici. Rozpětí bylo opravdu široké, od práce v kanceláři ve Voršilské ulici v Praze, přes jeho cesty po republice i v zahraničí (největší byla cesta do USA v květnu 2010), od oficiálních projevů až po nejvlastnější soukromí v pražském domě nebo na chalupě na Hrádečku.

Obrázek 76

Projev v Evropském parlamentu ke 20. výročí změn v Evropě, Brusel, listopad 2009.

Obrázek 77

Do Ameriky se Václav Havel vždycky rád vracel. Záběry z jeho poslední cesty, New York, květen 2010.

6.3 OBJEKT A JEHO FILMAŘ - FILMAŘ A JEHO OBJEKT

Při časoběrném natáčení dochází k vytvoření zvláštního vztahu mezi filmařem a jeho objektem nebo objekty, tedy lidmi, které zachycuje svou kamerou v obyčejných i speciálních situacích. Velice často jde o počáteční nadšení obou stran, které teprve časem přejde do ustáleného rytmu, kdy si obě strany jsou vědomy toho, co si navzájem mohou dovolit. S Václavem Havlem to bylo ale jednoduché. Znal mne několik let, chtěl, aby jeho život byl dokumentován, okolí to tolerovalo nebo podporovalo.

Obrázek 78

Obrazově vděčné byly Havlovy cesty. Horší to už je v tomto případě s organizací práce, ne vždycky jsem se například vešel do stejného letadla...

Způsob práce jsme tedy našli velice rychle, šlo jen o technické a organizační možnosti. Pokud by to bylo fyzicky a rozpočtově možné, mohl jsem být s prezidentem prakticky pořád.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Při práci s prezidentem Václavem Havlem ale byla vlastně podstatná jediná věc. Vzájemná dobrá zkušenost a absolutní důvěra. Zkuste se zamyslet nad dalšími vlastnostmi, které mohou (i v negativně) ovlivňovat vztah filmaře a osoby, kterou natáčí.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Moje pracovní metoda by se dala nazvat „moucha s kamerou na stěně“. To je velmi osobní prohlášení, ale opravdu to takhle bylo. Snažil jsem se prostě neutrvovat a neovlivňovat probíhající děje a události. Jen tak být s kamerou přítomen.

Obrázek 79
S Henry Kissingerem v Connecticut, USA, květen 2010.

Důležité byly i vztahy s osobami, které se ocitaly před kamerou zároveň s prezidentem. Naše pravidlo bylo, že jsme se vždycky ptali, zda souhlasí a jejich pravidlo, až na jednu či dvě výjimky bylo, že odpovídaly ANO.

Znovu TECHNOLOGIE... a znovu VAROVÁNÍ

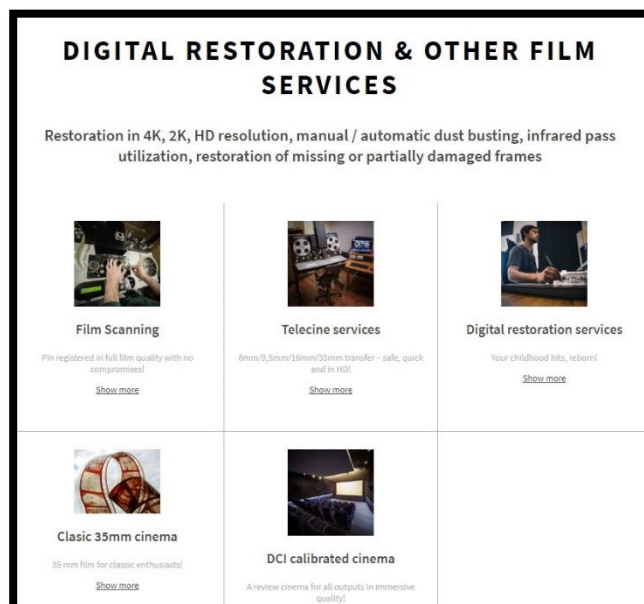
Je technologie alfou a omegou úspěchu? Stále sobě i vám tuto otázku kladu. Je faktem, že kdyby mne oslovil Václav Havel o deset let dříve, v roce 1999, rozhodně bych ho nemohl natáčet sám. Ani bych neměl prostředky na zakoupení techniky, která v té době byla ještě velice drahá, ani bych ji nebyl schopen sám zvládnout. Díky miniaturizaci a zvyšování kvality záznamu i v poloprofesionálních a malých profesionálních zařízeních jsem však mohl dostat svému úkolu jen s drobnými kompromisy.

Obrázek 80

Ano - natáčel jsem na kazety, které se následně přepisovaly do počítače, resp.ma jeho HD.

Z počátku bylo složité pořizovat záznam zvuku na té nejlepší možné úrovni, zhruba po roce práce jsme našli prostředky a prosadili, že se mnou mohl jezdit asistent zvuku, ale také produkce, příležitostný řidič a prostě pomocník ve všem – v jedné osobě, samozřejmě.

Obrázek 81

Naštěstí existují postupy, které jsou sice velice nákladné, ale umožňují zkvalitnit pořízené záběry. Mezi nejlepší poskytovatele podobných služeb patří firma UPP.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Pokud byste se rozhodli natáčet časosběrný dokument na jakékoli téma, neptejte se, zda na to budete mít po několika letech sílu, zda najdete prostředky a energii pro práci na filmu i pro organizaci celého projektu, zda to všechno zvládnete. Protože byste museli sami sobě při troše realizmu odpovědět, že to zvládnout nelze...

Na druhé straně, pokud máte odvahu, dobré téma a trochu štěstí, může se vám podařit něco nevídaného.

KRIZE přichází v každém filmu

Nejčastějšími problematickými momenty při natáčení časosběrného materiálu jsou ponorková nemoc, nedostatek peněz, nedodržené sliby, přehnaná očekávání, která se nemohou naplnit atd. Ale ke krizím patří i potíže vašich hrdinů, kterých jste s kamerou účastní. Taková krize nastala v případě dokumentu „Tady Havel, slyšíte mě?“ jen jednou, v New Yorku, když Václava Havla postihla náhla mozková příhoda.

Obrázek 82

Displej přístroje, který kontroloval prezidentův aktuální zdravotní stav

Prostě se stane něco mimořádného. Váš hrdina se zhroutí, zraní, psychicky sesype. Jak se v takovém okamžiku mění pozice filmaře? Realita, se kterou se při krizi setkáte, znamená

Obrázek 83
V šatně divadla Wilma Theatre ve Filadelfii.

především nutnost se rozhodnout, kdy ještě točit a kdy už ne. I když je o vše postaráno nezávisle na vás, musíte odhadovat citem, co se ještě hodí. Takový okamžik a vaše reakce mohou podstatně ovlivnit pokračování v projektu.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Moje zkušenost je ta, že je samozřejmě méně více, ale na druhé straně při zachování opatrnosti a jasného principu důstojnosti se vyplatí být důsledný a snažit se dělat tu práci, kvůli které jste třeba letěli přes oceán.

Při časoběrném natáčení je vše o vašem hrdinovi. Pokud je on silný, musíte být také, pokud je slabý, musíte být opět silní a pomoci mu. A můžete spolu se svým hrdinou opět naskočit do předem stanoveného programu a plánu – například vyrazit na americkou premiéru divadelní hry *Odcházení* autora Václava Havla.

Obrázek 84
Před divadlem

Obrázek 85

A v divadle během zkoušek. Ta čepice je rekvizita...

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Jakákoli zahraniční cesta je organizačně náročná. Přestože jsem si toho vědom a nejméně desetkrát všechno kontroluji, zabezpečuji a pojišťuji, vždycky se mi stane, že něco zapomenu. Pak musí nastoupit improvizace.

Obrázek 87

V Connecticutu u Miloše Formana. DOšly baterie ve zvukové apartatuře, naštěstí šly nedaleko koupit.

Filmař filmuje filmaře...

Václav Havel si v závěru života splnil svůj dětský sen – stal se filmovým režisérem, když natáčel celovečerní hraný film podle vlastní hry ODCHÁZENÍ.

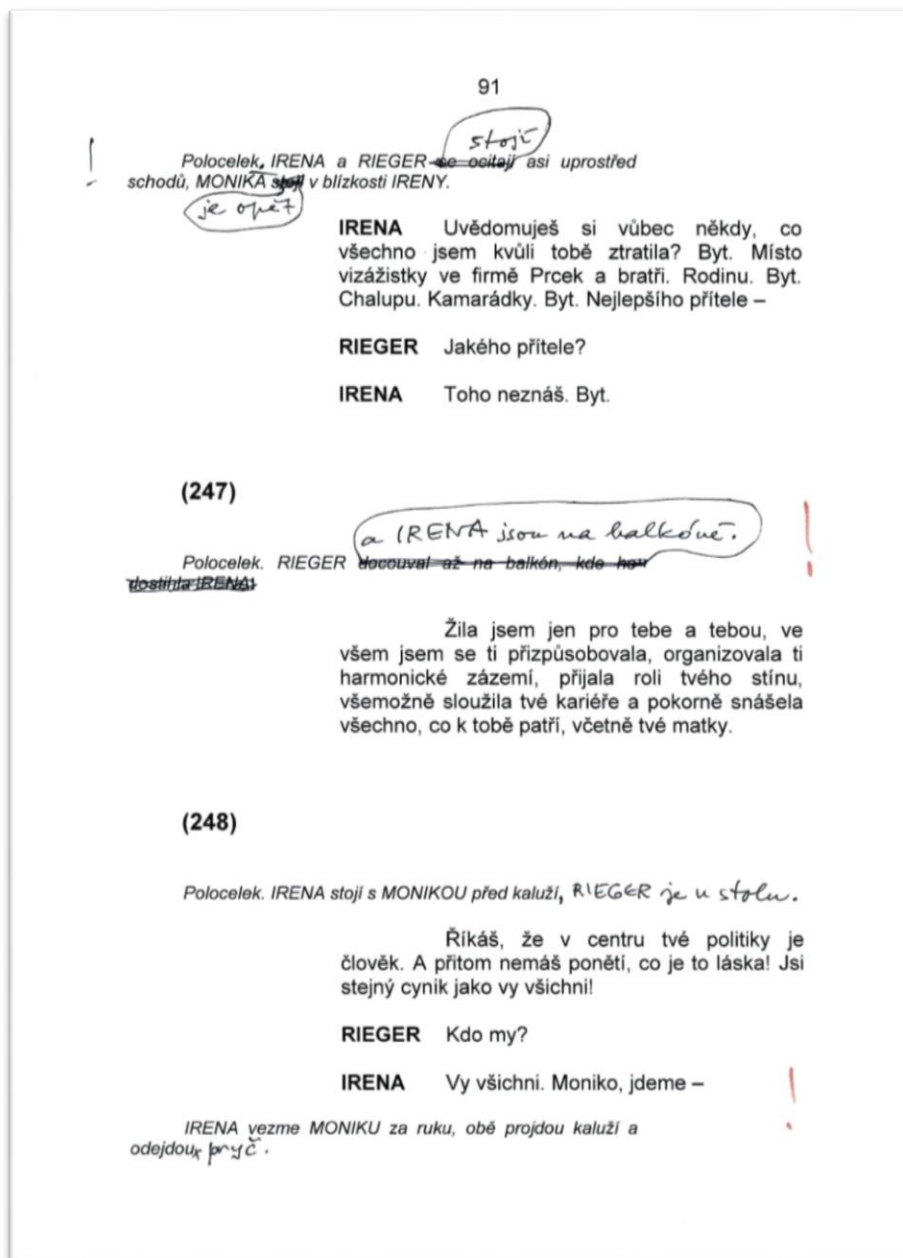

Obrázek 88
Zahrada vily Čerych v České Skalici, kde natáčení probíhalo.

Obrázek 89
Režisér s půjčeným megafonem

Šlo o poslední velký Havlův projekt v životě. Natáčení si užíval naplno, ale bylo znát, jak jej práce na vlastním filmu vyčerpává.

Obrázek 90

Ukázka z technického scénáře Havlova hraného filmu.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Je vždycky skvělé, když máte k dispozici i další materiály, než jenom vlastní záběry z časosběru. Nezapomínejte ale na autorská práva, která je vždycky potřeba dobře ošetřit.

DALŠÍ ZDROJE

V archivu České televize je k dispozici film o filmu režiséra a kameramana Martina Kubaly, který přibližuje atmosféru natáčení Havlova Odcházení v České Skalici.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10320102423-film-o-filmu-odchazeni/21051212035/>

6.4 SKUTEČNÉ ODCHÁZENÍ...

Natáčení časoběrného materiálu s Václavem Havlem skončilo smutně a tragicky, ale vlastně velice přirozeně, tedy jeho smrtí a pohřbem v prosinci 2011. Bylo to velmi zvláštní, ale bezprostředně po jeho odchodu z tohoto světa bylo vše nekomplikované, upřímné, ze strany vdovy, Kanceláře Václava Havla a státních orgánů skvěle zvládnuté.

Obrázek 91
Pohřeb

Situace byla plná emocí a já jsem přesvědčen, že co se týče záběrů a zachycení reality, půjde o jedny z nejdůležitějších a nejpřesvědčivějších záběrů z celého časosběrného materiálu.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Projevilo se samozřejmě to, že odešel na věčnost člověk, kterého si většina národa mimořádně vážila. Na poslední cestě ho doprovázely davy lidí a já se přiznám, že jsem měl v těch dnech mnohokrát slzy v očích také proto, že mne oslovovaly právě občanské reakce...

Úplně posledními záběry tohoto časosběrného materiálu je záznam plavby pohřebních věnců a kytic z Havlova pohřbu, které byly v lednu 2012 naloženy na lodi a odvezeny po Vltavě a Labi do Hřenska. Tam byly, po pečlivém zbavení plastových a kovových částí věnců, symbolicky vypuštěny po vodě naší největší řeky do oceánu a tím i na na věčnost.

Obrázek 92

Květiny odcházejí na věčnost po Vltavě a Labi za prezidentem Havlem.

6.5 Další život Václava Havla v digitálních pixelech

Bezprostředně po ukončení časoběrného natáčení nebylo jasné, jak bude další zpracování materiálu probíhat. Podvědomě jsem si stále říkal, že to chce ODPSTUP, ODPSTUP, ODPSTUP. Kazety s primárním materiálem byly uloženy v bankovním trezoru, postupně probíhaly přepisy do digitální podoby. Začínali jsme organizovat materiál ve stříhovém programu...

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Dobrá rada nad zlato, říká se. Ale v případě dlouhodobého a vzácného časoběrného materiálu platí určitě pravidlo o potřebném zálohování na různých záznamových jednotkách uložených na různých místech dvojnásob...

O materiál projevíly zájem nejrůznější evropské televize, ale v průběhu jednání s nimi většinou vyšlo najevo, že stojí o materiál jako takový, nikoliv o film, který bych dělal já jako režisér.

Obrázek 93
Režisér odpočívá

Tady nastoupila krize autora. V žádném případě nemohu a nechci zabíhat do podrobností, ale těch, kteří se chtěli doslova „zmocnit“ natočeného materiálu, bylo opravdu hodně.

K ZAPAMATOVÁNÍ

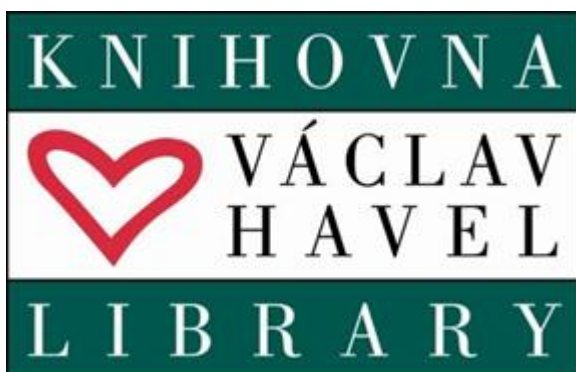

Vždycky stojí za to pokusit se vyřešit právní otázky natáčení předem. Vím osobně, jak je to těžké a často finančně náročné, ale vyplatí se to.

6.6 ZPRACOVÁNÍ ČASOSBĚRNÉHO MATERIÁLU

PODKLADY A ZDROJE

O Václavu Havlovi bylo napsáno nespočet článků, studií, knih. Pro práci na časosběrném dokumentu je mimořádně důležité zvolit si hodnověrný informační zdroj, resp. hodnověrné informační zdroje. V lidských silách opravdu není shromáždit a pročíst veškerý dostupný materiál, který byl kdy o Václavu Havlovi sepsán, ale je nezbytné udělat výběr a pustit se do práce...

Pro mě jako autora časosběrného dokumentu „Tady Havel, slyšíte mě?“ a pro mé spolupracovníky bylo zcela přirozeným řešením využít podpory a spolupráce s institucí nejpovolanejší, s Knihovnou Václava Havla. Alespoň částečnou představu o objemu práce, který KVH vkádá do studia odkazu svého zakladatele, získáme z následujících údajů, které uvádějí na svých stránkách.

PRO ZÁJEMCE

Dokumentační centrum uvádí, že KVH postupně shromažďuje, digitalizuje a zpřístupňuje písemnosti, fotografie, zvukové nahrávky a další materiály, které se týkají Václava Havla. To, co najdete v tomto digitálním archivu, není všechno, co máme k dispozici.

Digitalizovaných materiálů je víc, zde je aktuální statistika:

- Počet zpracovaných událostí a dokumentů celkově **50949**
- Počet zpracovaných událostí ze života VH **15298**.
- Počet zpracovaných textů VH **2994**.
- Počet zpracovaných fotografií **1791**.
- Počet zpracovaných video záznamů **275**.
- Počet zpracovaných audio záznamů **556**.
- Počet zpracovaných dopisů **5721**.
- Počet zpracovaných textů o VH **14721**.
- Počet zpracovaných knih **5546**.
- Počet zpracovaných bibliografických záznamů **20104**.

DALŠÍ ZDROJE

Webová adresa Knihovna Václava Havla

<https://www.vaclavhavel.cz>

Obrázek 94

Nebezpečím při pořizování časoběrného materiálu je tendence zaznamenávat veřejně známého hrdinu hlavně v soukromí. Ale pozornost bylo nezbytné věnovat i Havlově působení na veřejnosti.

ŽIVOTOPIS VÁCLAVA HAVLA

Velmi podstatným materiálem pro vznik kvalitního časosběrného dokumentu jsou v případě dokumentu „Tady Havel, slyšíte mě?“ veškeré publikace o Václavu Havlovi. Ale není samozřejmě možné je prostudovat všechny, vyšlo jich o něm bezpočet – od braku po nejserióznější životopisné knihy. Umění výběru začíná patřit k nejdůležitějším schopnostem současnosti.

DALŠÍ ZDROJE

Pro základní představu uvádíme několik příkladů biografických prací o Václavu Havlovi:

EANE, John: **Václav Havel – Politická tragédie v šesti dějstvích**, Volvox Globator, Praha 1999.

KRISEOVÁ, Eda: **Václav Havel : životopis**, Brno : Atlantis, 1991, ISBN 80-7108-024-1

PUTNA, Martin C. **Václav Havel. Duchovní portrét v rámci české kultury 20. století**. Praha: Knihovna Václava Havla, o.p.s., 2011. 383 s. ISBN 978-80-87490-07-5.

WILLIAMS, Kieran. **Václav Havel**. [s.l.]: Reaktion Books, 2016. 224 s. ISBN 978-1-78023-665-0. (anglicky)

ŽANTOVSKÝ, Michael. **Havel**. Praha: Argo, 2014. 564 s. ISBN 978-80-257-1213-9.

Obrázek 95

Žantovského HAVEL patří dle mého úsudku k nejlepším pracem o životě mého hrdiny.

Autoři časosběrného dokumentu o Václavu Havlovi si v rámci nutného zjednodušení museli zvolit jednu z variant životopisu svého filmového hrdiny. Po zralé úvaze vyšli ze seznamu důležitých havlovských životních bodů a situací, který vypracoval historik Vilém Prečan.

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

Zkopírujte si následující výběr údajů z životopisu Václava Havla. Poté vyberte 10 základních bodů prezidentova života, které podle vašeho názoru určovaly jeho osud, vývoj, které – jednoduše řečeno – byly v jeho životě nejdůležitější. Výběr pak zašlete (po výzvě při semináři nebo po výzvě písemně) svému pedagogovi.

Obrázek 96
V kanceláři ve Voršilské ulici.

ŽIVOTOPIS VÁCLAVA HAVLA (na základě výběru Viléma Prečana)

1936 Narodil se 56. října v Praze manželům Ing. Václavu M. Havlovi a Boženě Havlové, roz. Vavrečkové.

1951 ukončil povinnou školní docházku. První potíže, vyplývající z tzv. “buržoazního původu”

1951 – 1955 Pracuje jako chemický laborant, později a potom jako laborant na Vysoké škole chemicko – technologické. Současně navštěvoval večerní gymnázium ve Štěpánské ulici v Praze, kde v roce 1954 odmaturoval.

1955 Debut zveřejněním kritiky v časopise Květen.

Pak publikuje v časopisech Divadelní noviny, Divadlo, Host do domu, Listy, Literární listy, Literární noviny, Sešity pro mladou literaturu (Sešity pro literaturu a diskusi), Tvář, Zítřek

1956 Rebelantský projev na aktivu mladých začínajících autorů konaném na Dobříši, první veřejné vystoupení

1956 Seznamuje se s Olgu Šplíchalovou, svou budoucí manželkou

1955 – 1957 Opakovaně není přijat na VŠ humanitního zaměření, studuje tedy na Ekonomické fakultě ČVUT v Praze. Opětovně odmítnut na Filmové fakultě AMU, není přijat zpět na techniku.

1957 – 1959 Dva roky základní vojenské služby. S přítelem Karlem Bryndou začíná amatérským divadlem u vlastní jednotky, aby se vymanili z vojenské rutiny. Jejich originální představení jsou vnímána režimem velmi negativně.

1959 Další neúspěšný pokus o přijetí na Divadelní fakultu AMU, na přimluvu Jana Wericha začíná pracovat jako jevištní technik v Divadle ABC. Píše svou první divadelní hru – jednoaktovku Rodinný večer.

1960 Začíná působit v Divadle Na zábradlí, zprvu jako jevištní technik, posléze jako dramaturg. Spolupracuje na několika divadelních hrách a pásmech (Autostop, Nejlepší rocky paní Hermannové, Vyšinutá hrdlička).

60. léta Pracuje jako asistent režie při několika inscenacích Alfréda Radoka v Městských divadlech pražských (mj. inscenace Švédské zápalky a Zlodějky z města Londýna)

1963 V Divadle Na zábradlí byla 3. prosince poprvé uvedena první samostatná celovečerní hra Václava Havla Zahradní slavnost.

1964 Oženil se 9. července s Olgou Šplíchalovou.

1964 Německá premiéra hry Zahradní slavnost v Schillerově divadle v Západním Berlíně, potkává se s literárním agentem Klaus Junckerem ze Západního Německa do Prahy, který jej bude zastupovat při vydávání jeho knih v západní Evropě

1965 Premiéra hry Vyrozumění v Divadle Na Zábradlí.

1966 Dokončuje dálkové studium na Divadelní fakultě AMU

1967 Kritický projev na IV. sjezdu Československých spisovatelů, na příkaz ÚV KSČ je vyškrtnut spolu s I. Klímou, P. Kohoutem a L. Vaculíkem z kandidátky ústředního výboru Svazu spisovatelů

1968 V březnu se stává signatářem otevřeného dopisu sto padesáti spisovatelů a kulturních pracovníků k otázkám demokratizačního procesu adresovaného ÚV KSČ, v dubnu předsedou Kruhu nezávislých spisovatelů, požaduje v jednom z článků vytvoření politického systému více stran, 11. dubna je uvedena premiéra hry Ztížená možnost soustředění v Divadle Na Zábradlí. V červnu odjíždí na šestitýdenní pobyt v USA, 21. – 27. srpna 1968 vysílá liberecké studio Čs. rozhlasu jeho komentáře k dění těsně po okupaci vojsky Varšavské smlouvy, čte je Jan Tříška, na podzim se stává členem ústředního výboru spisovatelského svazu, obdrží Rakouskou státní cenu za přínos Evropské literatuře

1969 Milan Kundera a Václav Havel vedou na začátku roku debatu na stránkách časopisu Tvář o zbytečnosti resistance vůči vojenské a politické represi a o povaze českého národa a jeho osudu, 10. června se koná Sjezd Svazu českých spisovatelů, zcela bez účasti KSČ. Odsoudí politiku přizpůsobování se okupaci a protestuje proti zákazu několika literárních časopisů. Mnozí nepohodlní autoři se stávají zakázanými, přestávají vycházet jejich díla, nesmí se o nich učit, 21. srpna 1969 je spoluautorem petice Deset bodů, adresované vládě ČSSR a ústřednímu výboru KSČ (spolu s Ludvíkem Vaculíkem), v níž odmítá normalizaci. Organizátoři a signatáři jsou perzekuováni a soudně stíháni, na podzim 1969 je vyslýchán jako svědek a posléze obviněn z trestného činu podvracení republiky

1970 V srpnu je v seriálu Rudého práva, vysílaném Čs. televizí a rozhlasem, jmenovitě ostouzen režimem, zahájeno trestní stíhání, které bylo na neurčito zastaveno v roce 1969

1971 Dílo Václava Havla je zakázáno ve všech veřejných školách a knihovnách.

1974 Pracuje v Trutnovském pivovaru jako dělník

1975 8. dubna uveřejňuje Dopis Dr. Gustavu Husákovi, v němž kritizuje poměry v ČSSR

1975 Zakládá samizdatovou Edici Expedice, v listopadu premiéra Žebrácké opery, kterou nastudovalo amatérské divadlo Na tahu. Jde o první veřejné provedení Havlovi hry v ČSSR po šesti letech. Představení je oznámeno v Rádiu Svobodná Evropa, což má za následek problémy divadelníků i některých diváků.

1976 Členové rockové skupiny The Plastic People of the Universe jsou zatčeni a odsouzeni do vězení. Havel vystupuje jako prostředník mezi zatčenými a zahraničními novináři, pořádá akce na protest proti věznění hudebníků

1977 V lednu zveřejněn dokument „Charta 77“, který je výzvou pro vládu ČSSR, aby se držela mezinárodních závazků o dodržování lidských práv, vyplývajících z tzv. Helsinské dohody. Václav Havel se stává mluvčím, od ledna do května je ve vyšetřovací vazbě, v říjnu je podmíněčně odsouzen za poškozování zájmů republiky (na 14 měsíců)

1978 V lednu až březnu opět ve vyšetřovací vazbě, ale trestní stíhání je zastaveno, v dubnu se stává spoluzakladatelem a mluvčím Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), v říjnu uveřejňuje esej Moc bezmocných, od listopadu je v domácím vězení

1979 StB zatýká 29. května všechny členy VONSu, Havel od května do října ve vyšetřovací vazbě, v červnu začíná psát Dopisy Olze, v srpnu dostává ve vězení nabídku vycestovat do USA, ale odmítá, ví, že by se pak nemohl vrátit zpět do ČSSR, v procesu konaném 22. – 23. Října je odsouzen na 4,5 roku nepodmíněně za podvracení republiky (dtto P. Uhl, J. Dienstbier, O. Bednářová, V. Benda a D. Němcová)

1980 Uvedena jevištní rekonstrukce pražského procesu z října 1979 v Mnichově v Německu, dtto vysíláno v zahraničních televizích, v březnu zveřejněno poděkování politických vězňů vě. V. Havla z vězení za projevy solidarity v Československu i v zahraničí

1981 Hra Horský hotel uvedena poprvé v Akademietheater ve Vídni dne 23. května, onemocní a je převezen do vězeňské nemocnice v Praze, zamítnuta jeho žádost o propuštění

1982 Obdrží „in absentia“ čestný doktorát York Univerzity v Torontu v Kanadě, čestný doktorát Univerzity Toulouse-Le Mirail, odmítá požádat o milost prezidenta Gustava Husáka

1983 V lednu vychází samizdatové vydání Dopisů Olze, 7. února mu je přerušena výkon trestu ze zdravotních důvodů a dále je držen v domácím vězení

1984 Dokončuje hru Largo desolato

1985 Dokončuje hru Pokušení.

1986 Dostává Cenu Erasma Rotterdamského za významný přínos Evropské kultuře od Praemium Erasmianum nadace v Rotterdamu, završuje editaci knihy rozhovorů, které poskytl Karlu Hvizďalovi, které byly vydány pod názvem Dálkový výslech

1987 Členem redakční rady samizdatových Lidových novin a také jedním z iniciátorů jejich vydávání a častým přispěvatelem, dokončuje hru Asanace, 12. prosince zatčen spolu s dalšími členy Charty 77

1988 V září poprvé po 19 letech veřejně vystupuje - na folkovém festivalu v Lipnici nad Sázavou, v říjnu opět ve vazbě, pod cizím jménem oficiálně v Brně uvedena hra Zítřka to spustíme, v listopadu se stává členem Československého helsinského výboru, opět zatčen na několik dní, 10. prosince má projev na první povolené nezávislé manifestaci k Mezinárodnímu dni lidských práv na Škroupově náměstí v Praze

1989 Události 17. listopadu prožívá na chalupě na Hrádečku, rychle se vrací do Prahy účastní se revolučního dění, 29. prosince zvolen Federálním shromážděním prezidentem Československé socialistické republiky

1990 První cesta do zahraničí se koná 2. ledna a to do Německé demokratické republiky (Berlín) a do Spolkové republiky Německo (Mnichov), 3. ledna první cesta po republice, v únoru první cesta do Ameriky (Kanada a USA), 21. února mluví ve slavném projevu před oběma komorami Kongresu, 26. - 27. února navštěvuje SSSR a jedná o dohodě o vzájemných vztazích a vznáší požadavek na odsun sovětských vojsk z Československa, 5. července zvolen Federálním shromážděním ČSSR znovu prezidentem republiky

1991 Dochází k rozpuštění Varšavské smlouvy představiteli SSSR, Bulharska, Československa, Maďarska, Polska a Rumunska na jednání politicko poradního výboru Varšavské smlouvy v Praze dne 1. července

1992 V červenci nezvolen prezidentem České a Slovenské Federativní Republiky, zůstává však podle Ústavy nadále ve funkci, 17. července Slovenská národní rada přijímá „Deklaraci o nezávislosti slovenského národa“ a Václav Havel 20. července abdikuje

1993 V lednu zvolen Poslaneckou sněmovnou prezidentem České republiky

1994 Iniciuje setkání sedmi střeoevropských prezidentů v Litomyšli

1996 Manželka Olga 27. ledna umírá

1997 Žení se s Dagmar Veškrnovou, 3. září zahajuje první mezinárodní konferenci Forum 2000 v Praze

1998 Znovu 20. ledna zvolen Poslaneckou sněmovnou prezidentem České republiky

1999 Česká republika se spolu s Polskem a Maďarskem stává 12. března členskou zemí Severoatlantické aliance, dne 17. listopadu předává nejvyšší státní vyznamenání George W. H. Bushovi, Michailu Gorbačovovi, Margaret Thatcherové, Helmutu Kohlovi a Françoisi Mitterrandovi in memoriam

2002 Probíhá historický summit NATO v Praze, který rozhodl o rozšíření aliance na východ o dalších sedm zemí

2003 Dne 2. února opouští úřad prezidenta republiky, vrací se k divadlu, literatuře a svého mezinárodního renomé využívá k podpoře pronásledovaných a vězněných obránců lidských a občanských práv ve světě, angažuje se na poli nevládních organizací a nezávislých iniciativ, v květnu spoluzakládá Mezinárodní výbor na podporu demokracie na Kubě

2004 Česká republika se 1. května stává členskou zemí Evropské unie, v červnu založena Knihovna Václava Havla, 5. října otevírá Pražskou křižovatku, bývalý kostel svatých Vavřince a Anny

2005 V dubnu a květnu pobývá ve Washingtonu a věnuje se psaní knihy Prosím stručně,

2007 v říjnu až březnu opět pobyt ve Washingtonu a nově v New Yorku, píše divadelní hru Odcházení

2008 V dubnu zve spolupracovníka Kanceláře Václava Havla Petra Jančárka, aby jako filmový dokumentarista zachytil “zbytek jeho života”, 22. května se odehraje premiéra divadelní hry Odcházení

2008-2010 premiéry hry Odcházení v Hradci Králové, Brně, Českých Budějovicích, v Plzni, v zahraničí v Londýně, Bratislavě, Varšavě, v Cáchách a Filadelfii (květen 2010)

2009 v dubnu začíná časosběrné natáčení dokumentu o VH, 14. listopadu pořádá slavnostní koncert k 20. výročí sametové revoluce “Už je to tady” za účasti známých hvězd Suzanne Vega, Joan Baez, Renée Fleming a Lou Reeda

2009-2010 Po pečlivých přípravách natáčí film podle své divadelní hry Odcházení

2011 Dne 22. března se koná premiéra filmu Odcházení v Lucerně a ve Slovanském domě v Praze

2011 Umírá na své chalupě na Hrádečku dne 18. Prosince.

Obrázek 97

Opravdu chcete udělat ten dokument o mně?

ARCHIVNÍ MATERIÁLY

Pro další práci na dokončení filmu o Václavu Havlovi jsou mimořádně důležité nejrůznější archivní materiály - jak bezprostředně z Havlova okolí a prostředí, tak ty nejobecnější.

Aktualizace 26.11.2010 KANCELÁŘ		FILM
1. Po	Aras CH, nemocnice-Miela Fischerová	volno
2. Út	10:00 itv pro dokument TV Prima o DH, 15min, kancelář 11:00 rozhovor pro ruské vstřížení BBC, kancelář 13:00 rozhovor pro ZDF, Nachtarvi (J.Chmcl) kanc. 14:00 včítání Metel, prof. Betka 17:00 Amálie: Strapselci v Jack, KřIVH	
3. St	13:00 Auto Mercedes Budča	volno
4. Čt	17:00 20 let CTS-Jane Havel-Lucerna 20:00 dr. Bouzek (Dělo)	volno
5. Pá	10:00 setkání se správní radou městské lidské právní nadace Friedr. Ord, kancelář cca 11:00 odjezd do Trutnova 14:00 převzetí Ceny města Trutnova a čestného občanství pozdí odjezd na Hrádeček, Koukal	
6. So	Hrádeček- 10:00h-Fejsa, 14:00- Menší	volno
7. Ne	Hrádeček	volno
8. Po	Hrádeček, návrat do Prahy-kancelář 12:00 dr. Bouzek (kanc.)	Postvychrony 13:30 – 17:30 D. Havlová, Ostravský 30
9. Út	18:00 Z. Balala (restaurace Kalafát)	Postvychrony 9:00 – 13:00 J.Abrhám 13:30 – 17:30 D. Havlová
10. St		Postvychrony 9:00 – 13:00 13:30 - ? J.Abrhám D.Havlová se pro nemoc odhlásí
11. Čt	důchod 10:00 itv pro dokument gruzínské TV, kancelář 10:30 úřadování – kanc. (sml. Krihovna!!!) 11:00 William a Kathrin Cahanišovi 13:00 předání knihy o SIALU 14:00 Správní rada KřIVH (Vladislava 17)	Postvychrony 16:00 – 19:00 J.Abrhám
12. Pá	13:00 pohřeb Viole Fischerové(krem. Stránský) 19:00 koncert kalendářů a Slávi, R.Vane, p.Belavý, Slavia M. Štvarcova	Postvychrony 9:00 – 12:30 J.Abrhám 14:30 – 18:00 I. Uhlířová
13. So	10:00 Ordinace v růžové zahradě, stěhování v Hostavah (ul. U kovárny)	volno
14. Ne	10:00 masáž (Hotel President)	14:00 J. Brožek (střelna La Fabrika)
15. Po	12:00 zástupci čínské Charity 08 (kanc.)	Postvychrony 13:00 – 17:00 V.Chromostevá a S. Mlota
16. Út	10:00 podepisování bibliofilů 10:30 úřadování, kancelář 11:00 itv pro Paris Review – A.Thirlwell od T.Stegarda	Postvychrony 13:00 – 15:30 J.Libus
17. St	12:00 komisař pro lidská práva Thomas Hammarberg 13:00 setkání události 17. listopadu na Národní třídě 15:00 Kabinet Havel, Divadlo Archa	
18. Čt		Postvychrony 10:00 – 13:00 J.Abrhám 13:30 – 17:30 J.Duick
19. Pá	13:00 dr. Bouzek (kanc.)	Postvychrony 9:00 – 13:00 E.Holubová 14:00 Michal Pavlíček, Elšky Križohradská 12
20. So	10:00 masáž (Hotel President)	volno
21. Ne		volno
22. Po	9:15 Studio Šipek, Sněmovní 7 12:45- oběd s nám. prezidentem-Pražský Hrad	10:00 ÚPP, schůzka ke trikám, p. Maazik Postvychrony 14:30 – 18:00 E.Scidlová
23. Út	10:00 itv pro nera.TV a hongkong,Apple Daily-kanc. 10:40 úřadování, podepisování, kanc. 11:30 itv pro ČT k 80 J. Suchého-kanc. 12:00 dokument VONS (Bendová) kanc. 12:30 Lim-Sloven.institut (kanc. 10min.) 17:45 vy Craig Stapleton kanc. 19:00 Cena J.Chalupeckého (DOX)	Postvychrony 13:00 – 15:00 MKRohat 15:00 - 17:30 J.Abrhám 20:00 D.Bláhoší (Dělo)
24. St		Postvychrony 10:00 – 13:00 J.Abrhám 13:30 – 17:30 J.Macháček
25. Čt	19:00 prezentace DOKU (Kok, Balala) M. Štvarcova po představení: nazov. J.De. Křížek + EH	Postvychrony 10:00 – 13:00 T.Vilhelmová 13:30 – 17:30 J. Duick
26. Pá	14:00 narozcesty Mlý, Kálová Dm. R.Švoboháček -DH	Postvychrony 10:00 – 13:00 S.Zindulka Postvychrony 13:30 – 17:30 J.Abrhám
27. So	10:00 masáž-Hotel President 7 deníků Escalibur (M.Pavlíček)	volno
28. Ne		volno
29. Po		Postvychrony 13:00 – 17:00 O.Kaiser
30. Út	10:00 p. Sládková-předání knihy (kanc. 5 min.) 10:00 úřadování, kancelář 10:45 Lucie Svobodová kancelář 11:00 primátor Maribara Franc. Kanjler, kancelář 13:30 převzetí Ceny Jaromíra Ševrhy Líbni prohlídka - Senovážná nám. 2	Postvychrony 15:00 – 19:00 O.Kaiser

Obrázek 98

Ukázka z programu Václava Havla. Programy patří k cenným archivním materiálům, podle nichž je možné ověřovat, co a jak se skutečně odehrálo.

Obrázek 99

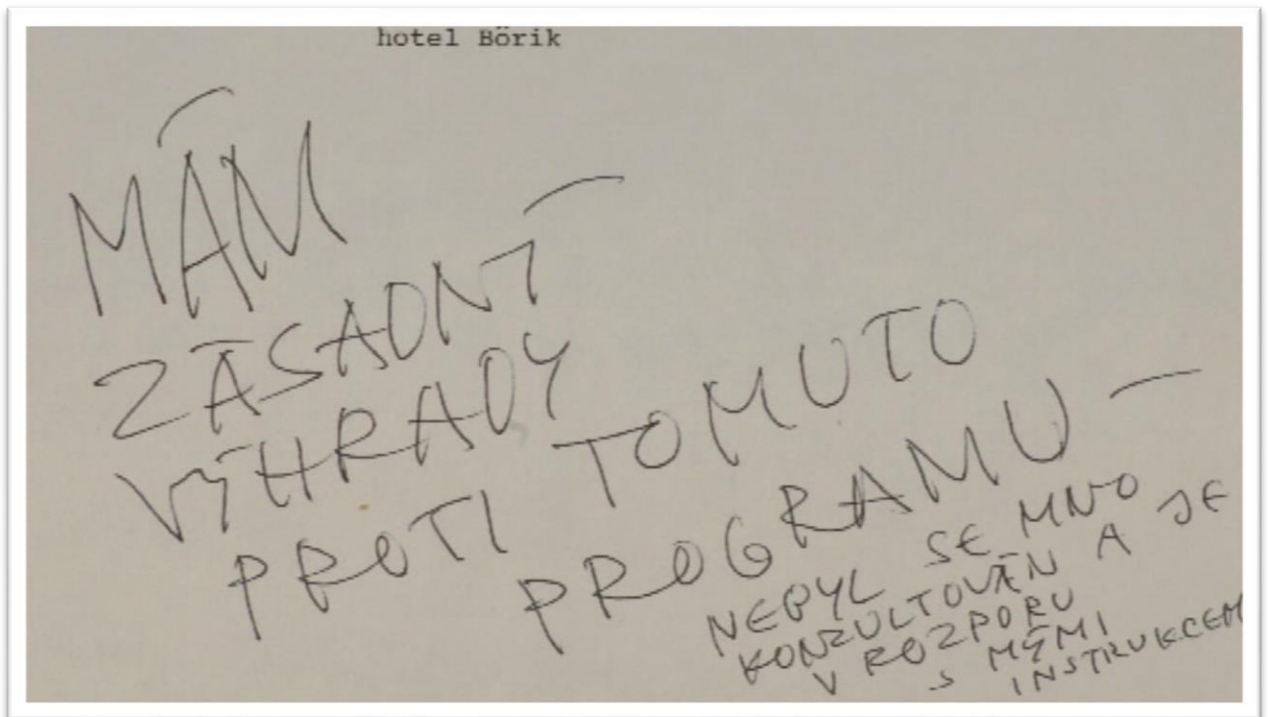
Dobový tisk je nejen cenným archivním svědectvím o době, ale také vítaným grafickým materiálem pro budoucí film.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

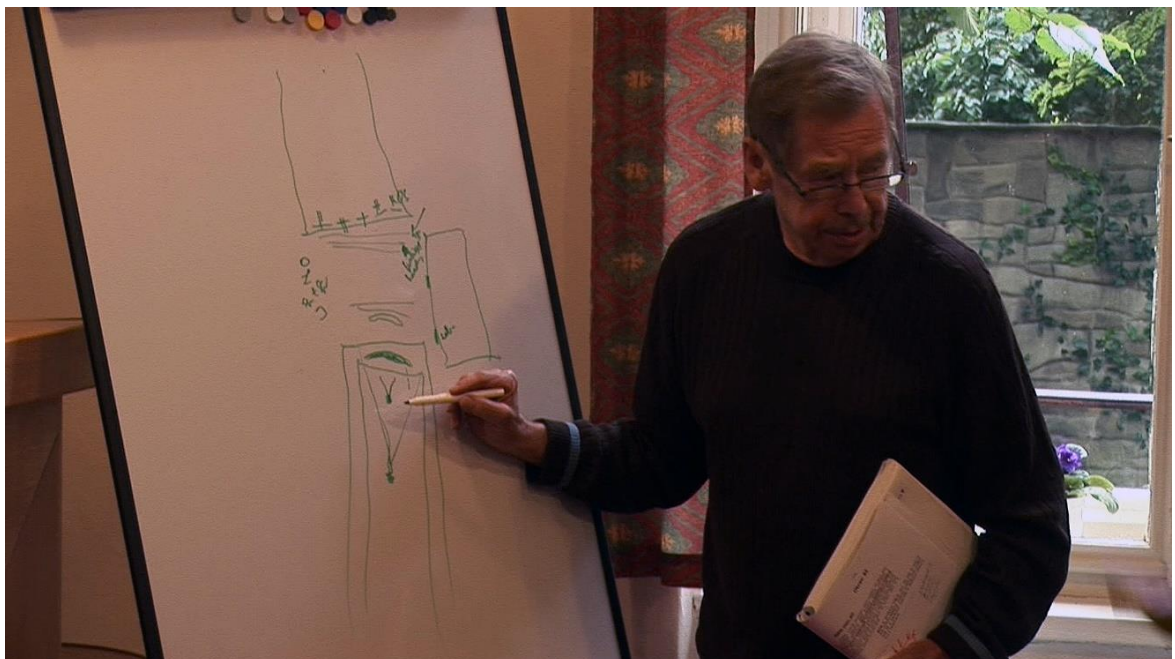

Nepodceňujte práci s archivními materiály! Pokud budete mít trpělivost nebo dobré asistenty, pomohou vám vybudovat dokonalý obraz společnosti a poměrů, které panovaly v době života vašeho hrdiny.

Obrázek 100

Mimořádně cenné - archiv rukopisných poznámek Václava Havla

Obrázek 101

Václav Havel byl velice systematický člověk. Jeho schopnost pořádku ve věcech by se určitě hodila i při zpracování množství archivního materiálu, který bude dotvářet časoběrné natáčení.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Efektivita vaší snahy při práci na časosběrném dokumentu bude přímo úměrná systematickosti, s jakou budete postupovat. Ani nechtějte vědět, kolik času ztratím hledáním věcí, souborů amateriálů, které přece někde tady byly, ale momentálně se vzpírají nalezení a použití...

VLASTNÍ DÍLO VÁCLAVA HAVLA

Kromě knih, článků a esejů Václava Havla mohou být cennou inspirací pro tvorbu dokumentárního filmu i již hotové výběry z díla vašeho hrdiny, pokud se k nim jako autoři filmu dostanete a vyřešíte práva k nim. Jako ukázka mohou posloužit například citáty VH, zpracované již Kanceláři Václava Havla.

Samozřejmě: je něco jiného jen tak nezávisle filozofovat a skutečně něčeho konkrétního v politice dosáhnout. To uznávám. Ale to přece neznamená, že politika musí rezignovat na všechny ideály, zřít se „srdce“ a stát se jen jakýmsi technokratickým samopohybem. (Prosím stručně, 2006)*****Of course it's one thing to philosophize independently, just for the sake of it, and something else altogether to achieve real things in politics. That I admit. But that doesn't mean that politics must surrender all its ideals, deny its "heart", and become a mere self-propelled, technocratic process. (To the Castle and Back, 2006)*****SLÁDEK: Škoda, že jste tu nebyl tak před pěti lety! To byste viděl partu! Kdepak dnes, to už vůbec není ono! Tý srandy, co tady bylo! (Audience, 1975)*****SLÁDEK: Pity you weren't here five years ago! You would a met a real bunch! Those were the good ol' days! The fun we had here! (Audience, 1975)*****

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Při používání vlastního díla vašeho hrdiny nebo výňatků z něj jsou kladeny zásadní požadavky na vyřešení práv. Pozor na to.

6.7 Rozpočet

Tato studijní opora neřeší nijak zásadně ekonomiku časosběrného natáčení. Je třeba počítat s tím, že případní investoři mají vždycky své nároky a že přijetím peněz od kohokoli vznikají určité závazky a povinnosti. Není na tom nic špatného, je to dokonce velmi správné, ale je prostě potřeba si to uvědomovat a počítat s tím.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Klidně si myslete, že se chlubím, ale třeba vás následující informace k něčemu inspiruje. Autor této studijní opory udělal v poslední době vynikající zkušenost s relativně novým způsobem hledání prostředků na film, vyzkoušel crowdfundingovou kampaň. Pokud chcete, můžete se podívat zde:

<https://www.hithit.com/cs/project/5812/tady-havel-slysite-me>

The screenshot shows the Hithit crowdfunding page for the film "Tady Havel, slyšíte mě?". The page features a navigation bar with the Hithit logo, menu items (PROJEKTY, ZAČNI PROJEKT, VŠE O HITHIT), a search bar, and user options (Přihlásit se, Registrovat, Česky). The main heading is "Tady Havel, slyšíte mě?" with a "Sdílet projekt" button. Below the heading is a description of the film and the author, Petr Jančárek. The project status is shown as "Úspěšně dokončený" (Successfully completed) with a total amount of 1 520 033 Kč raised from 400 000 Kč, representing 380% completion by 1 471 contributors. A video player shows a still of Petr Havel with a camera.

Obrázek 102

Závěrečná stránka crowdfundingu ve prospěch filmu "Tady Havel, slyšíte mě?"

Ale není to zadarmo. Vyplatí se dobře rozmyslet crowdfundingový portál, který zvolíte pro svůj pokus o získání finančních prostředků na film. Jsou zaměřeny nejrůznějším způsobem, ne všechny se věnují umění a filmu.

Crowdfunding je vlastně skupinové financování,. Při kterém velký počet zainteresovaných osob přispívá většinou menším obnosemna realizaci určitého projektu. Částka, které se snaží vyzyvatelé dosáhnout, je stanovena předem. Podstatné je to, že pokud se dosažení zvoleného limitu nepovede, příspěvky se vracejí dárčům.

Orientační seznam světových crowdfundingových portálů je zde:

[Kickstarter \(US\)](#)

[Indiegogo \(US\)](#)

[Patreon \(US\)](#)

[Crowd Supply \(US\)](#)

[StartLab \(SK\)](#)

Mezi významnější české patří:

[Peněždroj](#)

[Fundlift](#)

[Invester.cz](#)

[HitHit](#)

[Nadační fond pomoci](#)

[Nakopni.me](#)

[Startovač](#)

6.8 Angličtina

Je to dnes pravděpodobně samozřejmost, ale přece jenom to napíšu - nezapomínejte na to, že se vždycky hodí mít aspoň základní materiály o vašem projektu anglicky.

Nadace Michaela Kocába
and Petr Jančárek
presents a documentary film project

Havel♡Speaking

Can You Hear Me?

„Pride is precisely what will lead the world to hell. I would like to suggest another alternative: to accept humbly our responsibility for the world.“

Václav Havel, Honorary doctorate of Harvard University, acceptance speech, 1995

Vaclav Havel, former president of Czech Republic, world-renowned playwright and dissident offered to Petr Jančárek an opportunity to document the rest of his life. Their cooperation was based on genuine openness and trust of the President to the director and absolute responsibility of the film-maker towards his hero. Hence, during the last three years of Havel's life, unique material was created that captured both public and completely private activities of this world known personality.

subject

More than 200 hours of raw material are basis for the upcoming film. Jančárek shows Havel's life journey as incredible road movie, covering his struggle for human rights and dignity, but also fight with age, running out of power and severe disease.

Audience will see Vaclav Havel traveling around the world, trying to make it better, with almost no time to rest. Jančárek invites us to visit Havel in private, showing rare moments, when Havel had time for writing, or just to have a chat with his wife Dagmar.

We can meet Havel as a producer, organizing unmatched concert with world famous stars like Joan Baez, or Lou Reed, as well as director of his dream feature film „Leaving“.

All this will make possible to characterize Havel's history and the origins of his intellectual world. The whole film will be accompanied by Havel's favourite music performed by original artists or in cooperation with musicians, who had a personal connection to Václav Havel.

aims

- To show Václav Havel as a remarkably witty glossarist of events around him, an inquisitive observer and a man who remained even in his old age opened to a wide spectre of opinions.
- To create comprehensive portrait of a hero and one of the greatest Europeans of our age.
- To produce impressive movie addressing international audience including young people

premiere

Premiere is scheduled for November 2019, as to remind of the upcoming 30th anniversary of the end of communism in Europe as well as the Velvet revolution in Czechoslovakia.

filmmaker

Petr Jančárek is renowned czech documentarist and cameraman, specialised in history of 20th century. He has a lot of experience not only in the Czech Republic, but also from warzones in Balkan and Chechnya. Jančárek directed more than 100 documentaries, mostly about human rights and politics. His filmography includes movie about Hong Kong handover, Aftermath of the Lebanon Civil War, and notable documentary about persecution of human right defenders in Cuba. He is a cofounder of the Czech non-governmental organisation People in Need, for which he often makes projects related to humanitarian aid.

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Nedá mi to, ale musím – naučte se dobře anglicky, budete mít jednodušší a plnější život. Odjeďte někde na rok amluvte a mluvte amluvte... I při práci na časosběrném dokumentu se vám to bude hodit.

6.9 Ukázka námětu pro inspiraci – následující stránky

Producenti:

**Nadace Michaela Kocába
a Petr Jančárek**

Tady♥Havel
Slyšíte mě?

námět celovečerního filmového dokumentu

předpokládaná délka
základní verze pro premiérové uvedení na sítích
75 min

premiéra v listopadu 2019

verze pro kina a TV vysílání
po uvedení na internetu

aktualizováno v lednu 2019

Petr Jančárek, Nad Šutkou 983/22, Praha 8 – Kobylisy, 182 00
Ateliér: Pod vilami 8, Praha 4 – Nusle, 140 00
Czech Republic

**„Přijmout pasivní roli, kterou nám vykáží jini,
znamenalo by morálně se zabít.“**

„Dokud nám budou chybět, budou stále s námi...“
(o zemřelých disidentech)

„Jsa u moci, jsem sám sobě podezřelý...“

Václav Havel

Václav Havel byl a zůstane jednou z nejvýraznějších osobností Československa a České republiky ve dvacátém století. Osobností, již lze bez nadsázky prohlásit i za postavu pravdě evropskou a světovou.

Spojení myslitele, umělce a politika je v osobě Václava Havla ve světovém kontextu naprosto ojedinělé a jeho hluboce zdůvodněné občanské postoje i umělecké působení zasahují prakticky do všech sfér veřejného života.

Jeho **mimořádný životní příběh** se už dříve stal námětem řady knih, historických studií a dokumentárních filmů. Havlovská stopa v domácím i světovém kontextu je ale natolik unikátní, že umožňuje další a další zpracovávání jeho osudu - samozřejmě jen za předpokladu, že **na někdejšího dramatika, disidenta, politika a státníka** budou noví autoři **pohlížet jinými očima**, než bylo činěno doposud.

Václav Havel, **hlavní hrdina našeho celovečerního dokumentu**, je schopen svůj nadhled, přehled o obecných souvislostech a brilantní analýzu reality jasně formulovat. **Vyjadřuje se v divadelních hrách, esejích i v prezidentských projevech**. A to z něj dělá osobnost, která vždy zaujímá významné místo, za všech okolností a v nejrůznějších prostředích, v nichž se ocitá.

V **každé ze svých životních rolí je leadrem**, který umí kolem sebe sdružovat lidi často naprosto nespojitelných osudů a povah. Stává se pak přirozenou **autoritou a vůdčí osobností v prostředí intelektuálů i undergroundu, umělců i politiků, pronásledovaných a vězňů i vězňů i diplomatů a ostatních státníků**.

Odlíší-li se náš hlavní hrdina něčím od jiných, pak je to právě složitá a mnohvrstevnatá povaha, z níž jeho široký záběr zájmů vychází. Hlavním rysem Havlova jednání je **soulad činu s vlastním svědomím a obecný prospěch kladený nad prospěch osobní**.

Náš hlavní hrdina se **neustále pozoruje, popisuje své jednání a své kroky zvažuje v širších souvislostech** a do značné míry tím **režiruje svůj život v duchu základních pravidel dramatu**. Motivy jeho jednání však nikdy nejsou sobecky osobní, neboť **sebe a své konání neustále poměřuje univerzálními hodnotami**. To je dalším jeho velmi důležitým rysem.

Pro **přesné vykreslení fascinujícího dokumentárního obrazu hrdiny** je třeba si připomenout i to méně nápadné či zřetelné, ale podstatné. Totiž - i kdyby zůstal pouze dramatikem, prosadil by se a byl úspěšným dramatikem. I kdyby zůstal pouze disidentem, odpůrcem režimu a vězňem svědomí, jeho postoje a činy by jej opět vynesly do čela revoluce, která smetla totalitní režim. I kdyby byl jen politikem, prosadil by se a jeho názory a doporučení by opět braly vážně i nejlivnější osobnosti planety.

Je dramatikem nejen ve slovníkovém významu toho slova. Neustále **promýšlí a do detailu nscenuje každé hnutí okolo sebe, je bytosťným a přirozeným režisérem od samého počátku své tvůrčí existence**, dávno před tím, než se pustí do natáčení vlastního filmu.

Jeho **soukromý i veřejný život jsou v mnohém provokující**. Havel je nesmírně pevný ve svých názorech, vždy říká, co si myslí a řídí se heslem, že „**člověk za svá slova a jednání musí ručit**.“ Přitom zůstává otevřený ke všem názorům a myšlenkám, je pokorný, zdvořilý, aktivní a skromný.

V **politice dráždí pravičáky** nedůvěrou k moci jako takové, obhajobou občanské společnosti a kritikou ekonomické samospasitelnosti. **Levičáci ho také nemohou vystát**, nikdy mu neodpustí bonvivánství, údajnou nekritickou propagaci „Západu“ a nedotažení (tedy v jejich pojetí zradu) Něžné revoluce.

Men **vyznavači komunismu a fašismu mají v jeho případě absolutně jasno - Havel je nepřítel**, kterého je potřeba prostě zlikvidovat. A vadí jim nejen jeho svobodomyšlnost, ale také jeho tzv. buržoazní původ.

ROZDÍL MEZI HAVLEM VEŘEJNÝM A SOUKROMÝM

Je to dokonce jeden z jeho nejcharakterističtějších rysů: **rozdíl mezi Havlem soukromým a Havlem veřejným neexistuje.**

To, že je veřejný Havel totožný s Havlem privátním, je zřejmým výrazem jak jeho spontaneity, tak i hluboké zodpovědnosti a niterné potřeby sebekontroly. Jimi vyzbrojen svádí neustálý boj s vlastními pochybnostmi a slabostmi, boj, v němž se musí ať už jako disident, řešitel, politik či svobodný občan okamžitě zorientovat, zformulovat si jasné stanovisko a právně se rozhodnout.

To se mu ne vždy daří, ale navzdory okolnostem **je stále přístupný a otevřený vnějšímu pozorovateli**, snaží se nemít před sebou ani před ostatními žádná tajemství, chce být všude a vždycky stejný, konzistentní, kompaktní.

Zde někde se nachází **klíč k Havlovi před kamerou, před nímž se objevuje častěji, ochotněji a hlavně celistvěji, než jini**. Je hravý, ale nikoli předvádivý nebo dokonce narcistní. A mimo jiné právě díky tomuto faktu dnes můžeme pracovat se stovkami hodin existujících záznamů, zachycujících jeho myšlenky, snažení i život.

Dodejme ještě, že existovala i natáčení, fotografování a dokumentace jeho osoby, které si Václav Havel rozhodně nevyžádal a nepřál. Po celé období dospělosti byl - jako příliš svobodně myslící umělec i jako disident, stojící v čele odporu proti totalitě - v různé intenzitě sledován agenty, odposloucháván skrytými mikrofony, dokumentován, popisován, studován a natáčen kamerami státní tajné policie. Řada dokladů o této době se uchovala v archivech a bude patřit mezi důležité zdroje tohoto dokumentu.

MATERIÁL PRO DOKUMENTÁRNÍ FILM

Pro vznik nového celovečerního dokumentu o Václavu Havlovi **je k dispozici přibližně 200 hodin naprosto unikátního materiálu, který vznikl časosběrným natáčením během posledních tří let jeho života** a obsahuje dosud **nikde nepublikované záběry** z veřejných, domácích i zahraničních akcí, ze setkání s významnými osobnostmi i zcela neznámými lidmi, zachycuje program jeho kanceláře i život v soukromí.

Dokument ale chce přiblížit divákovi Václava Havla jako osobnost s historií a vývojem. **Časosběrný materiál proto bude kombinován s řadou originálních koláží, využívajících to nejlepší : filmových, fotografických a zvukových archivů z doby, zahrnující jeho život.** Od třicátých let, do nichž se narodil, přes druhou světovou válku a následující dobu

komunistické diktatury, vpád okupačních armád v roce 68, další dvacetiletí života v socialismu až po sametové vítězství v roce 1989 a následující svobodná léta.

Vizuální materiál bude originálně zpracován pro potřeby tohoto dokumentu a samozřejmě opatřen odpovídajícím komentářem a zvukovými efekty.

JAZYKOVÉ MUTACE

Pro vznik různých jazykových mutací bude vhodné, aby čtené pasáže namluvili vždy ti nejlepší herci či speakři z příslušné jazykové oblasti. Vznikne základní zvukový mix, do něhož se dosadí jazykové verze komentáře a citací, pokud možno originálně pro daný jazyk i informační titulky. **Celý dokument by se tak výrazně zpřístupnil mezinárodnímu publiku,** používání překladových podtitulků by v textech i komentáři zbytečně vnímání filmu komplikovalo a oslabovalo.

Překladové titulky budou použity jen vyjimečně – při překladu přímé řeči Václava Havla nebo idi, s nimiž se v časoběrném materiálu objeví.

Primární jazyková verze filmu je anglická, pro internetové uvedení vznikne určitě ještě česká. Další jazykové verze budou záviset na rozpočtu. Grafické podklady i mezinárodní zvukový mix ale budou připraveny pro jakoukoli mutaci – vizuálně i v oblasti zvuku.

MUDEBNÍ ŘEŠENÍ FILMU

Dokument předpokládá využití světových rockových písní od kapel, které měl Václav Havel rád a s jejichž členy ho pojilo osobní přátelství. Vedle toho samozřejmě i další (propojující a podkresovou) hudbu, která by měla vzniknout originálně pro tento dokument.

OSTA ZA DĚTSKÝM SNEM

meb

FILMOVÝ PŘÍBĚH VÁCLAVA HAVLA

Při popisu hrdinovy osobnosti se musíme vydat nejprve do jeho dětství. **Rodina Havlova patřila k nejvyšším společenským vrstvám,** dědeček byl stavitel, který vybudoval řadu významných pražských objektů včetně paláce Lucerna přímo v centru Prahy, otec Václav Maria pokračoval v podnikatelské rodinné tradici, matka Božena, rozená Vavrečková, byla dcerou známého diplomata.

Havlův strýc **Miloš M. Havel byl československý filmový magnát,** zakladatel filmových studií Barrandov.... Malý Václav vyrůstal v prostředí, kde byli umělci, herci, režiséři a producenti denními hosty, se strýčkem několikrát navštívil natáčení s tehdejšími velkými filmovými hvězdami...

Do mnoho desítek let později pak **ve výpovědích před kamerou několikrát zmiňuje, že stát se filmovým režisérem bylo jeho dětským snem,** který se - doslova na konci života - při práci na filmu Odcházení naplnil. Přesněji – který si on sám splnil díky svým nekompromisním postojům, odvaze, nadání a práci.

Poutí Václava Havla za uměleckou a životní svobodou tak nejspíš začala už na sklonku čtyřicátých let, kdy se v jeho životě prolínaly prvky buržoazního životního stylu, dozvuky války a komunistický puč s prvními dojmy ze světa filmových záběrů a inscenovaných iluzí.

Cesta za splněním chlapeckého snu je prastarým motivem pohádek, literárních děl, divadelních kusů i filmů. Máme v ní variantu způsobu vyprávění našeho dokumentu, která bude srozumitelná divákovi kdekoli na světě. V určité licenci nabídne dramatickou hyperbolu, členoucí se od prvotních Havlových inspirací ve světě filmových ateliérů až po premiéru vlastního hraného filmu 22. března 2011 několik měsíců před jeho smrtí. Tento vzorec bude však použit jako pouhý prostředek pro vyprávění Havlova začasťte absurdního příběhu.

Použitá metoda navíc učiní viditelnějšími a autentičtějšími používané archivní materiály. Svým nenápadným a neagresivním způsobem, nepoutajícím na sebe prvoplánovou pozornost, může učinit film zajímavým popisem silného lidského příběhu umělce, důstojně zabelujícího odpůrce režimu a politika na pozadí pohnutých dějin Československa a Evropy ve druhé polovině 20. století.

Ždůrazňujeme ještě jednou, že samotný fakt hrdinovy cesty za dětským snem se na začátku ani v průběhu filmu výrazně nerozvine. **V Havlově příběhu zůstane primární a určující hrdinova občanská i umělecká aktivita.** Jeho veřejné působení, divadlo, disent, politika, psaní budou interpretovány jako prvky životní cesty, vztah k filmovému prostředí zůstane součástí kulisy, rámcem, v němž se odehrává to podstatné.

Až na samém konci příběhu se celá hrdinova životní dráha uzavře ve zvolené interpretaci - rává ve chvíli dokončení vlastního autorského filmu (a tudíž i katarze ze splnění dávného snu), kdy náš filmový hrdina Václav Havel odchází z tohoto světa...

Divákovi bude Havlův příběh prezentován v několika vrstvách. Jednou z nich je cesta za splněním dětského snu, která je ale pouhým rámcem pro vyprávění Havlova složitého života a pro popis jeho jak hluboce privátních, tak i veřejných konfliktů. Sám hrdina si svou nelehkou životní aktivitu (své neustálé puzení vstupovat do veřejného života a nebýt lhostejný) ozhodně jako potlačenou dětskou touhu nevykládal a neinterpretoval.

Tudíž **hlavním tématem a myšlenkou**, prostupujícími celý dokument, nebude jakkoli dobře motivovaná (a režírovaná!) cesta za splněním chlapeckého snu, ale **spletitá cesta jednotlivce nejprve ke svobodě uměleckého vyjádření, následně ke svobodě jednotlivce jako takové a skrze ni i ke svobodě společnosti jako celku.**

OTÁZKY, KOMENTÁŘE A POZNÁMKY AUTORA

Dobrá literární příprava, definování tématu a tvorbanámětu jsou velmi podstatnou součástí práce každého filmaře, tedy i těch, kdo aspirují na natáčení časosběrných dokumentů.

SHRnutí KAPITOLY

Případová studie jako názorný příklad seznamuje studenta s celou škálou úkolů a souvislostí, které se týkají natáčení velkého časoběrného dokumentárního filmu. Předpokládá v související výuce prezentaci dalších ukázek a příkladů autorem opora, který je zároveň autorem využitého projektu dokumentu „Tady Havel, slyšíte mě?“.

7 SHRnutí STUDIjNÍ OPORY

Studijní opora „ČASOSBĚRNÝ DOKUMENTÁRNÍ FILM“ poskytuje studentům vybraných oborů základní vhled do problematiky, zasazený dokontextu celkové tvorby dokumentárního filmu. Přináší především souvislosti a praktické příklady, z nichž jeden je pojednán velice podrobně.

7.1 Literatura

- [1] Ján Šmok, ZAČNĚTE FOTOGRAFOVAT, Polytechnická knihnice SNTL, 1983
- [2] Jerzy Plazewski, FILMOVÁ ŘEČ, Orbis, 1967.
- [3] Martin Štoll, ČESKÝ FILM: REŽISÉŘI – DOKUMENTARISTÉ, Libri, 2009
- [4] Michael Třeštík, Helena Třeštíková, ČASOSBĚRNÝ DOKUMENTÁRNÍ FILM“, AMU, 2015
- [5] Michael Žantovský, HAVEL, Argo 2014

PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON

Čas potřebný ke studiu

Klíčová slova

Průvodce studiem

Rychlý náhled

Tutoriály

K zapamatování

Řešená úloha

Kontrolní otázka

Odpovědi

Samostatný úkol

Pro zájemce

Cíle kapitoly

Nezapomeňte na odpočinek

Průvodce textem

Shrnutí

Definice

Případová studie

Věta

Korespondenční úkol

Otázky

Další zdroje

Úkol k zamyšlení

Název: **Časoběrný dokumentární film**

Autor: **Petr Jančárek**

Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Určeno: studentům SU FPF Opava

Počet stran: 13127

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.